

Fužinarji

Leto XXVII

Ravne na Koroškem, 14. maja 1990

Št. 5

Civilno videnje zgodovine

40 let mi je radio domala vsak dan že navsezgodaj povedal, koliko Nemcev ali Italijanov so partizani premagali tega dne pred toliko in toliko leti. Radio in TV sta sproti poročala o vseh občinskih praznikih v Sloveniji. Zelo veliko jih je in vsi se nanašajo na kak dogodek v letih 1941 do 1945, le trije ne:

Koper praznuje protifašistični upor 15. maja 1921, Trbovlje spopad z orjuno 1. junija 1924 in Hrastnik gladovno stavko rudarjev 1934.

Vsi ti prazniki se začnejo kmalu po novem letu in se končajo decembra. Vmes so seveda še državni prazniki, nezmotljivi radio pa tako vsak dan ve za vse hajke in juriše.

V tem času sem za Fužinar napisal na desetine uvodnikov za 27. april in 15. maj, za 22. julij in 29. november, leta pa so tekla in radio se ni utrudil, tudi občine so praznovale kar naprej, in ko je pred dvanajstimi leti v enem Fužinarju pred 29. novembrom bil uvodnik o prazniku, v drugem pa ne, se je bilo treba zagovarjati. Politično.

Zdaj so se časi precej spremenili. Nihče ne bi zameril, če ta uvodnik ne bi bil napisan v znamenju zgodovine. Toda če celo v osnovnih šolah ne bo več pionirjev ne ideologije in se nič ne ve, kakšni bodo novi učbeniki, se še manj ve, kako bo čez leto in dan s prazniki.

Se bomo nemara res smeli spočiti od toliko silne zgodovine minulih desetletij? Je mogoče ta uvodnik celo zadnji take vrste in je zato v njem treba napisati kaj o civilnem videnju zgodovine?

V preteklosti sem se ob takšnih priložnostih neredko vprašal, kako bi neki bilo, če bi npr. v ZDA še danes proslavljali zmago Severa nad Jugom in bi moralo biti grde južnake še 125 let po državljanski vojni neskončno sram. Ali kako bi bilo, če bi Nemci kar naprej praznovali obletnico zmage v francosko-pruski vojni, nakar bi jim Francozi vračali z dvema zmagama v dveh svetovnih vojnah.

Naposled pa, kako bi se eni in drugi gledali v EGS ob takšnih manirah in kako bi pripravljali načrtovano združeno Evropo? Vprašanja brez odgovorov ali raje: nepotrebna vprašanja.

45 let je bilo vse tako jasno: imeli smo en pogled na zgodovino, eno samo razlago preteklosti in en sam prav. Predlog za narodno spravo, saj nje lip in stranke so te reči premaknile. Bomo torej čez leto dni še proslavljali dan zmage ali bolj konec svetovne morije? Logika bi lahko bila naslednja:

IZ VSEBINE

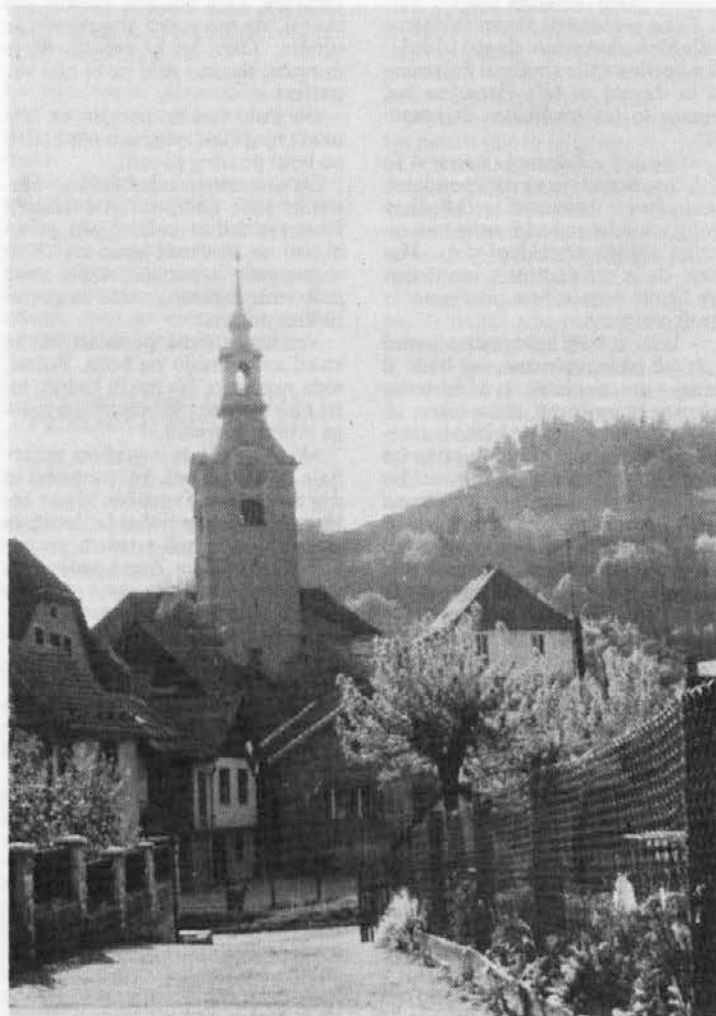
Zanima nas perspektiva zaposlenih • Člani poslovodnega odbora so predstavili programe • Spopadanje s krizo • Z dobrim delom v prihodnost • Oskrba z energenti v marcu • Zaslužni delavci • Delovodja je poslovodni delavec • Grosisti – da ali ne • Kaj smemo vedeti o bakru • Računalniško podprto krmiljenje proizvodnje in procesov v kovačnici • Nujnost povezave RR in M za optimalen uspeh podjetja • Smo na Ravnah ubrali pravo pot • Zakaj preklinjamo in kvantamo • Kultura • Rekreativna in šport • Rudi Mlinar, Govor

Ker je vsaka vojna zlo, je torej svetovna vojna svetovno zlo in konec množičnega pobijanja je vreden opomnje.

O zgodovini je napisanih veliko globokih in posmehljivih misli. Voltairu je bila npr. zgodovina zgolj seznam zločinov in nesreč, Walpolu je izmenoma izzivala grozo in smeh, po Seumu je v bistvu sramota človeštva. Nasprotno je Macauley zgodovina zveza med poezijo in filozofijo, Thiessu celo nerešljiv račun s tremi neznankami, ki se imenujejo Bog, človek in svoboda.

Civilno videnje zgodovine tedaj pomeni, da človek raje posluša zvonove kot topove ter namesto zgodovine jurišev raje bere zgodovino slovenskega jezika in knjig, zgodovino mest in trgov, kmečkih opravil in obrti, glasbe, slikarstva in stavbarstva. In zakaj tudi ne?

Marjan Kolar

IZ DELA SINDIKATA

ZANIMA NAS PERSPEKTIVA
ZAPOSLENIH

Pogovor s Franjem Kocenom, podpredsednikom IO konference sindikata
železarn

»Dovolite za lažji začetek osebno vprašanje: kako je biti profesionalni sindikalist? Po dveh mesecih, odkar so vas delavci izvolili za to funkcijo, to najbrž že lahko rečete.«

»Dva meseca je za celovito spoznanje novega dela vsekakor prekratka doba in veliko se bom še moral naučiti. Čas, v katerem sem postal profesionalni sindikalist, pa zahteva zelo hitro dojetanje, prilagajanje in ukrepanje. Menim, da sem nalogam kos, če pa je to tudi res, bo pokazal čas. Zelo na hitro pa bi odgovoril: 'Hvala, dobro'«.

»Vaša profesionalna sindikalna pot se začne v času, ko je sindikat sklenil dokončno prenehati s staro delovno prakso. Zato vas ne bom spraševala za preteklo delo sindikata, pač pa bi želela, da danes, ko je zaradi demokratičnih sprememb v sindikatu članstvo negotovo in ne ve, za kateri sindikat se odločiti, predstavite novo organiziranost in letošnje sindikalne načrte v železarni. Pri vprašanjih bom izhajala iz dokumentov, sprejetih na nedavnem kongresu svobodnih sindikatov v Ljubljani.

ORGANIZACIJA

Kako pomembni sta za železarno odločitvi s kongresa, da naj bi dobili odločilen vpliv sindikati dejavnosti in da naj bi bila članarina last članov in teh sindikatov dejavnosti?«

»Sindikat v Železarni Ravne si že dalj časa prizadeva za večji poudarek sindikatov dejavnosti. Odločitev kongresa o tej zadevi je torej tudi rezultat našega preteklega dela. Menim, da je povezanost v branžnem sindikatu pomembna predvsem iz dveh razlogov:

- lažje in bolj kakovostno bomo reševali naše probleme, saj bodo ti sedaj v prvem planu, in ne bo treba nikogar prepričevati, zakaj tako

- tudi finance bomo lahko usmerjali po lastni presoji tja, kjer se bo pokazalo najbolj nujno; in zopet bo to stvar naše, branžne odločitve.«

»V železarni se je po reorganizaciji tudi sindikat že na novo organiziral. Zdaj si izvolimo samo še sindikalne zaupnike (na vsakih 150 zaposlenih naj bi bil eden), pa bo teoretična organizacijska shema gotova.

Na čem gradite prepričanje, da bo takšna dobro zaživela tudi v praksi? Predvsem se je bati, da bi informiranje od forumov k bazi v taki organizaciji ostalo nedorečeno.«

»Pri načrtovanju nove organizacije sindikata smo želeli shemo racionalizirati. Število sindikalnih aktivistov se je zmanjšalo približno za desetkrat. Zavedamo se nevarnosti, ki jo omenjate, in zavedamo se tudi, da je informiranje ena izmed najšibkejših plati našega sindikata. Ostaja pa dejstvo, da je ob bivši organiziranosti v TOZD in DSSS bil v večini primerov aktiven samo en član izvršnega odbora. Običajno je

bil to predsednik. Prepričan sem, da je sedaj največ odvisno od zaupnikov. Načrtujemo pa tudi nove načine obveščanja. In še nekaj. Sedaj sva dva profesionalca. To pa pomeni 100 % povečanje, kar se tudi mora poznati pri celotnem delu sindikata.«

»Kako naj človek razume kadrovske prenovne sindikata s starimi kadri. Poglejte, na kongresu so za predsednika spet izvolili Miho Ravnika, za sekretarja spet Rajka Lesjaka, v železarni je ostal Kaker, občinske sindikalne garniture ostajajo nespremenjene. Vi ste kot pravnik prišli s funkcije referenta za samoupravo v Kovačnici in ste vendarle eden redkih novih.«

»Podobna vprašanja si postavljam tudi sam. Ko sem sprejel kandidaturu za podpredsednika, sem se odločil, da bom v primeru izvolitve na tem mestu tako dolgo, dokler bom lahko kaj naredil in spremenil, seveda če me ne bodo že prej zamenjali člani. Delo ob Kakerju kot starem sindikalistu sem sprejel, ker sem bil prepričan, da se pošteno bori in zavzema za najširši interes in pravice delavcev. Dva meseca, kolikor sva skupaj, sta me v tem prepričanju še utrdila. Takoj ko bi začutil, da je drugače, skupno delo ne bi bilo več možno.

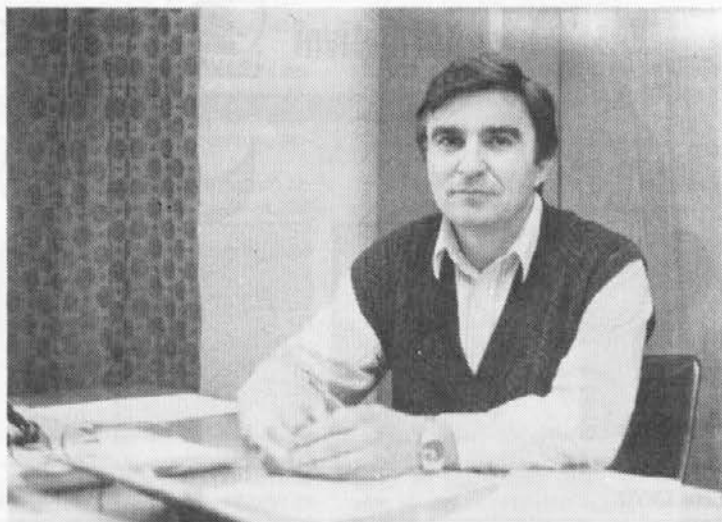
Občinski svet bo ukinjen oz. bo mo iz njega izstopili, in o teh ljudeh ne bom posebej govoril.

Da pa imamo v republiškem vodstvu še stare ljudi, so krivi delegati kongresa. Nihče na kongresu, pa tudi tisti ne, ki danes javno na TV in v časopisih oznanjajo, kako zanič je Ravnika, tega ni povedal za govorniškim odrom.

Vendar je treba povedati, da se stvari spreminjajo na bolje. Počasi, toda zagotovo. Na novih kadrih, torej tudi na meni, je odgovorna naloga proces pospešiti.«

»V Sloveniji se v grobem pojavljajo trije sindikati. Vaš svobodni in dva neodvisna (Tomšičev, ki ga v železarni zastopata Kobar in Petrič, in ptujski). Toda tudi v vašem, po novem imenovanem Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, se v procesu demokratizacije kažejo med sindikati dejavnosti (npr. Japljev novinarski sindikat) zametki nasprotij. Kako boste sindikalisti v železarni reagirali, če se bo v okviru vašega sindikata pojavilo več struj (intelektualci v železarni npr. že dvigajo glavo)?«

»Mislim, da ni tako zelo pomembno, koliko je ali bo sindikatov. Važni so ljudje, ki vodijo te sindikate. Če so se ti ljudje sposobni med seboj pogovarjati, če jim je glavna skrb članstvo, potem bo na vrhu dosežen sporazum in sindikati bodo kljub različnim strujam in končni fazi enotno nastopali. Če pa bodo vodje sprti, ozko usmerjeni v svoje osebne ali parcialne interese, to pomeni raz-

Franjo Kocen

pad sindikata in težko škodo za vse delavce.

Prej sva se pogovarjala o »starem« Ravniku v starem sindikatu. Ali bi bil ta Ravnik 'nov', če bi ustanovil svoj sindikat? Mislim, da ne. In tako po mojem mnenju tudi Tomšič ni drugačen, kot ni drugačen človek, ki zamenja obleko.

Ptujskega sindikata pa ne poznam dovolj dobro, vendar menim, da se bo z njimi možno pogovarjati, vsaj po vodji, tov. Plohlju sodeč. Za Japljevo strujo pa še nisem slišal.«

»Kdo vse npr. ne more biti član vašega sindikata?«

»Poslovodni odbor in direktorji.«

»Eden od sklepov s kongresa je tudi, da čimprej začnete evidentirati svoje članstvo s pristopnimi izjavami. Kako bo konkretno ta akcija potekala v železarni. Izrabite priložnost za agitacijo!«

»Zaradi očitkov, da na papirju razpolagamo s članstvom, ki ga dejansko ni, je bil sklep kongresa, da preverimo člane s pristopnimi izjavami. To pa je tudi priložnost za vsakega zaposlenega, da se popolnoma prostovoljno odloči za članstvo. Za akcijo so zadolženi sindikalni zaupniki, ki so ali bodo pristopno izjavo ponudili vsem v podjetju. Na podlagi podpisane izjave bodo razdeljene članske izkaznice. Ne mislim izvajati posebne propagande. Pozval pa bi k razumskemu pristopu. Prav bi bilo, da vsak natanko ve, zakaj je član te ali druge organizacije. Dejstvo je, da je naš sindikat v Železarni Ravne doslej uspešno skrbel za delavca, kljub včasih drugačnemu informiranju. Dokazov je dovolj, kdor jih ne pozna, naj vpraša. Rade volje bom odgovoril na vsako vprašanje.«

VSEBINA DELA

»Pri nas še ni tako kritično, toda drugje delavce že odpuščajo. Prosim, če predstavite dejavnosti, ki si jih je sindikat zastavil na tem področju za tako imenovano zaščito delavcev?«

»Zanima nas perspektiva zaposlenih za celotni kolektiv, ne samo za posameznika. Zato smo od poslovnega odbora že velikokrat zahtevali, da predstavi perspektivo železarni in konkretno začrta pot razvoja za celotni kolektiv. Menim, da je v Železarni Ravne ustvarjeno vzdušje, ki zagotavlja dokaj enakopravno

pojmovanje pravice do zaposlitve. To pomeni, da bi v primeru odpuščanja delavcev bili na prepihu tudi direktorji in člani poslovnega odbora. Tega se tudi zavedajo. To pa je po moje največja garancija za zaščito vseh zaposlenih.«

»Nedavno ste v sejni dvorani na upravi predstavili program dela sindikata v železarni za letos. Prosim, če izpostavite najpomembnejše poudarke v njem.«

»Ko bo intervju objavljen, bo program dela že razširjen po železarni in ga ne bom več posebej predstavljala. Poudariti pa želim dve osnovni misli: zagotoviti moramo enakopraven položaj vseh zaposlenih ne glede na ime, položaj in zveze - ter drugo - politične stranke naj ne bi igrale v sindikatu nobene vloge.«

»Ena najpomembnejših značilnosti novega sindikata je torej samostojno, neodvisno (od poslovnih struktur) delo sindikata. S kakšnimi metodami in sredstvi ga namerava izvajati?«

»Da je naš sindikat dejansko samostojen, nam zagotavlja pogodba, sprejeta pri delavskem svetu podjetja, ki nam daje popolnoma neodvisen položaj. Delovali pa bomo predvsem s pogajanjem, zastopanjem, usklajevanjem pa tudi s sredstvi prisile. Menim, da je pri vsaki sporni situaciji najboljša pot strpen dialog in pozitiven pristop k problemu.«

»Vaša prva naloga je zaščita delavcev. Toda, kot je zapisal Emil Milan Pintar v Naših razgledih 23. marca, je bil doslej eden od nosilcev odbora zoper ukinjanje monopola na delovno mesto, uvajanje splošne kompetitivnosti za vsa dela in funkcije in s tem trga dela in znanja tudi sindikat kot sestavina politične strukture. Če po novem to ne bo več, bo moral kdaj nastopiti proti delavcu. Vaš komentar?«

»Vprašanje je postavljeno podobno, kot če bi vprašali, ali je lahko demokracija za nekoga tudi prisila. Vemo, da je odgovor pozitiven.

Tudi sindikat bo za dosego širših ciljev, če bo hotel ostati in zaščititi interese večine, moral nastopati proti posameznikom. Vendar šele potem, ko bo vlada imela uresničljiv socialni program.«

»Tov. Kocen, hvala za odgovore.«

S 3. SEJE DELAVSKEGA SVETA

Člani poslovodnega odbora so predstavili programe

V 4. številki Informativnega fužinarja smo poročali, da je bil v železarni izvoljen nov delavski svet s svojimi organi. Novi delegati so na dveh naslednjih sejah opravili že nekaj pomembnih stvari. Sprejeli so poslovno poročilo za leto 1989 in potrdili bilanco, izvolili oziroma potrdili poslovni odbor železarne in sprejeli gospodarski načrt za leto 1990.

Potem ko je predsednica razpisne komisije Vesna Kozlar delavskemu svetu na 3. seji poročala, da programi prijaviteljev kandidatov za člane PO ustrezajo, da so cilji v njih visoko zastavljeni, niso pa predstavljeni načini in metode, kako jih doseči, so delegati zahtevali še ustno obrazložitev programov, nakar so tajno izvolili dosedanje člane PO, ki so bili tudi edini kandidati. Od 70 članov delavskega sveta jih je glasovalo 60; mag. Jože Žunec, predsednik, je dobil 52 glasov, dr. Dušan Vodeb, podpredsednik za razvoj, 43, dipl. oec. Ferdo Gnamuš, podpredsednik za trženje, 43, mag. Ivan Ažnoh, podpredsednik za proizvodnjo, 54, dipl. oec. Edo Javornik, podpredsednik za finance, 55, in Brane Žerdoner, podpredsednik za organizacijo in kadre, 39.

UVELJAVITI ŽELEZARNO RAVNE DOMA IN V SVETU

Programi predsednika in podpredsednikov poslovodnega odbora so naravnani v uresničitev ciljev poslovne politike železarne, sprejete za leto 1990 in za srednjeročno obdobje. Objavljamo jih povzete po predstavitvi na delavskem svetu.

Predsednik **Jože Žunec** je poudaril, da si bo PO prizadeval doseči visoke cilje, ki si jih je zastavil, temu ustrežno bo način vodenja podjetja prilagajal spremembam v naši družbi. Zgradil bo tak informacijski sistem, ki bo omogočal hitro in kvalitetno odločanje. Razvoj v železarni bomo v prihodnje usmerjali k prvostopskim metalurškim izdelkom, h kakovostnim jeklom in zlitinam in k čim večji finalizaciji. Delež mehanske predelave naj bi se povečal na polovico.

Dosegli naj bi ga ob povečani realizaciji metalurške proizvodnje, kar pomeni povečevanje realizacije v celoti, in to za 6 do 7 % letno. Kljub težavnim gospodarskim razmeram bomo tak rezultat zmorni doseči, če bomo izboljšali organizacijo dela. To bomo storili s pomočjo strokovnjakov Refa, uporabili bomo tudi izsledke Mc Kinseyeve analize.

Prihodnji razvoj železarne bo temeljil na posodabljanju in širjenju dosedanjih tržno zanimivih programov in na usvajanju novih, perspektivnih. Naš izvoz se mora v prihodnosti povečati na 25 do 30 %, predvsem na račun strojegradnje in obdelave.

Razširiti moramo možnosti prodaje na domačem trgu prek sedanjih

in novih predstavništev ter se bolj povezati s tujim kapitalom. V ta namen naj bi ustanovili mrežo mešanih podjetij ali predstavništev, iz katerih naj bi nastala samostojna zunanjetrgovinska organizacija. Z ustanovitvijo lastne finančne organizacije na Zahodu bi nam bilo lažje prodreti v tamkajšnje bančne sisteme, da bi podprli naš razvoj, sodelovali v našo proizvodnjo in izvozno dejavnost. Dosegli bi boljše povezavo z uporabniki naših izdelkov in lažje obvladali svetovno tržišče.

TEŽITI MORAMO K NADPOVPREČNI USPEŠNOSTI

Dr. Dušan Vodeb je poudaril, da je za Železarno Ravne pomembnih troje vodil: kakovost, znanje in humanost. Imamo visoke cilje, glavni je doseči evropsko uspešnost. Želimo zadovoljiti trg, kupce, zato moramo biti tehnološko usposobljeni za zagotavljanje stalne kakovosti. Na podjetje ne gledamo statično, ampak dinamično, programe, ki jih trg ne sprejema, moramo odpisati, propulzivne pa izpopolnjevati in širiti. Pri investicijah uvajamo projektni sistem dela. Imamo premalo vitalnih kadrov, zato jih je treba pravilno usmeriti, zaposliti in stimulirati.

Kljub prosvetljevanju zunanjih strokovnjakov je v železarni vse bolj zasidrana filozofija preživetja, ta pa vodi v počasno umiranje. Iskali bomo torej programe, s katerimi bomo prodrli višje, kar je preživeto, pa naj se ukine.

DOSEČI STALNO PRISOTNOST NA TRGU

Dipl. oec. Ferdo Gnamuš je v razlagi o svojem delu programa poudaril, da izhaja iz stanja na domačem in tujem trgu in iz koncepta dolgoročnega razvoja Železarne Ravne ter prestrukturiranja jugoslovskega trga. Zavzemal se bo za kvalitetno realizacijo koncepta sodobnega trženja in uvajanje razvojno-marketingške filozofije v železarni. Prizadeval si bo za še večji prodor na svetovno tržišče, za zagotovitev prostora na večjih, stabilnejših trgih, kot je jugoslovska. Izvoz naj bi rasel po 5 do 9 % na leto. V ta namen smo se že začeli povezovati s podjetji v Zahodni Evropi in Ameriki. Našo zunanjetrgovinsko mrežo bomo razširili s pomočjo lastnih podjetij, kot sta Luenna in SMI in kakršnega ustanavljamo v Ameriki. To bo osnova za bodoče finančno podjetje v tujini.

Doseči moramo, da bomo nenehno prisotni na trgu, s povratnimi informacijami pa bomo omogočili sprotno prilaganje naše proizvodnje trgu. Naši vodilni izdelki – stikalnice, valji, noži in armature – naj bodo osnova za širitev proizvodnje. Izboljšati moramo kakovost na-

ših uslug in storitev, se hitreje odzivati na zahteve trga in s tem povečati ugled naše firme. Celostna podoba podjetja naj bo taka, kakršno si želijo kupci, ne mi.

NAREDITI VEČ, BOLJE IN CENEJE

Mag. Ivan Ažnoh je dejal, da bomo v proizvodnji zasledovali kratkoročne in dolgoročne cilje. Storitimo moramo vse, da bodo stroji v naših obratih delali več, s čimer se bo proizvodnja pocenila. Povečati moramo produktivnost in izplene tako v topilnici in drugih metalurških obratih kot v mehanski predelavi. Kakovost naših izdelkov moramo nujno izboljšati in delež neuspele proizvodnje bistveno zmanjšati. Z večjo produktivnostjo, s krajšimi časi izdelave se bomo približali zahtevam tržišča. Pri tem ne smemo zanemariti vpliva vzdrževanja, ki mora biti dobro organizirano.

Ker je proizvodnja razdeljena na več enot, je nujna medsebojna povezava, ki jo omogoča le timsko delo. Poskrbeti moramo za sodelovanje med proizvodnimi enotami in združiti moči, kadar dobi železarna večja naročila, ki presegajo zmogljivosti posamezne PE.

Le tako bomo odpravili nerazumljive zaostanke v posameznih obratih v času, ko je marsikje dela premalo.

O prihodnosti Vzmetarne se bo moral odločiti kolektiv. Vedeti moramo, da bomo na tržišču našli prostor s superlegurami, z betonskim železom pa ne. Za zahtevnejšo proizvodnjo potrebujemo veliko znanja, zato ga moramo nenehno pridobivati in izpopolnjevati.

EKONOMSKO STROKO PIBILIZATI POSLOVANJU

Dipl. oec. Edo Javornik je naglasil, da bomo v železarni morali narediti vse za večjo tržno učinkovitost podjetja. Več finančnih sredstev bo treba vložiti v poslovni sistem železarne, v ustanavljanje finančnih podjetij doma in v tujini. Razviti moramo učinkovit marketinško-informacijski sistem. Doseči moramo usklajeno delovanje vseh faktorjev, ki vplivajo na uspešnost podjetja, to so: poslovna učinkovitost, predmeti dela, zmogljivosti oziroma osnovna sredstva in zaposlenost.

Ekonomska stroka pripravlja projekt racionalizacije poslovanja, pri katerem naj bi sodelovala vsa železarna.

Investicije v zadnjih šestih letih so bile neučinkovite – neposlovni objekti, prevelike moderne kapacitete, ki prinašajo previsoke poslovne stroške, temu se pridružuje še pretirano, neučinkovito zaposlovanje.

V prihodnje moramo sprejemati le tržno zanimive in ekonomsko

učinkovite programe s sodobno tehnologijo.

V finančnem sistemu so nastale nove razmere, razvija se podjetništvo, zagotavljanje likvidnosti železarne je vse težje. Treba je sodelovati z več bankami, se povezovati z inozemskimi bančnim sistemom, organizirati holdinško finančno institucijo. V podjetju bomo uvedli hranilništvo, obveznice, delnice... Pomembno je, da železarna čim prej dobi lastnika kapitala in dobrega gospodarja, ki bo posloval po načelu dobička. Ekonomsko stroko moramo znova tesno povezati s poslovnimi enotami in tako doseči uspešnejše poslovanje podjetja.

EKONOMIČNOST TUDI V KADROVSKO-ORGANIZACIJSKEM SEKTORJU

Dipl. soc. Brane Žerdoner je povedal, da je poti za uresničevanje svojega programa nakazal že v ciljnih kadrovske politike. V sistemu organizacije in kadrov ne bo uvajal povsem novih in unikatnih rešitev, ampak že preverjene drugod. V prvi vrsti je treba izpeljati začetno reorganizacijo. Pred nami je sprejem kolektivne pogodbe, ki ji bodo sledile pogodbe o zaposlitvi. To bo osnova za uvajanje trga delovne sile.

Plače bodo odvisne od rezultatov poslovanja in od usmeritev družbe. Pri zaposlovanju bomo težili za tem, da bi se delež režijskega dela zmanjšal od 30 na 25 %, za nekaj odstotkov pa bomo znižali tudi število zaposlenih na dosedanjih proizvodnih programih.

Uvajamo strokoven pristop do problematike zdravstvenega varstva in urejanja statusa invalidnosti.

Lani smo naredili prelomnico v stanovanjski politiki železarne s tem, da smo podelili gradbene kredite na ekonomskih temeljih, ekonomska kategorija pa bo v prihodnje postal tudi celoten stanovanjski fond železarne. Skrčili bomo družbeno stanovanjsko gradnjo, ki jo v celoti plača železarna.

V podjetju bomo preverili bonifikacije zaposlenih in pretehtali njihovo smotrnost. Turistično-gostinski del PE Turizem in družbeni standard se bo moral ekonomsko osamosvojiti. Omejili bomo vse tovrstne nove gradnje, dokončali bomo le že začete investicije.

Žerdoner je še poudaril, da se bo zavzemal za tako organizacijo podjetja, da se bo moč upravljanja porazdelila na tri vrhove: sindikat, delavski svet in poslovni odbor.

Na programe so člani delavskega sveta imeli precej pripomb in vprašanj. Ko so dobili pojasnila in odgovore, so izglasovali vse predlagane kandidate.

Spopadanje s krizo

Naša skupna proizvodnja še vedno zaostaja za planom. Tako smo v marcu zaostali za 4,8 odst., v kumulativni 9,1 odst. Za 10.402 ton prodanih izdelkov smo izstavili računov za 223,7 milijona din, kar je v povprečju 21,07 din/kg. Od tega smo prodali na domačem trgu 8.067 ton, izvozili pa smo 2.335 ton naših izdelkov.

POMANJKANJE NAROČIL IN ZASTOJI

V **Jeklarni** so za operativnim planom zaostali 4,6 odst., presegli pa dvanajstino letnega plana za 3,3 odst. Operativni plan ni bil dosežen zaradi premajhnih potreb po jeklu v predelavi. Primanjkovalo je FeCRN, dnevno pa so bile prisotne tudi težave zaradi pomanjkanja ognje-vzdržne opeke, predvsem za vakuumske peči. V tem mesecu se je močno poslabšala kvaliteta jeklenih odpadkov – slaba voluminoznost ter močna onesnaženost z bakrom. Slednje je zaradi napačnih raztalitev povzročilo večanje zalog.

Proizvodnja gredic v **Valjarni** je bila glede na plan dosežena 99,8 odst., zahvaljujoč naročilom za direktno prodajo, saj odzvem na srednji in lahki progji ni bil zadosten, zaradi pogostih menjav valjev plan ni bil dosežen na srednji in lahki progji, kritični pa postajajo tudi zastoji zaradi mehanskih okvar. Postopno, vendar prepočasi se spreminja asortiment v smeri višje legiranosti.

Med najuspešnejšimi so bili v marcu v **Kovačnici**, saj so plan presegli za 11 odst. Da bi sledili raznolikosti naročil, je potrebna izredna prilagodljivost pri planiranju tako pri predelavi kot tudi pri toplotni obdelavi. Dostava šarž iz jeklarne je bila večkrat motena, saj jih niso do-

stavljali po predvidenem programu. V avtomatski kovačnici se je nadaljevala intenzivna proizvodnja, tako da bo pokrit časovni izpad zaradi predvidenega remonta ob prvomajskih praznikih.

Jeklovleku občutno primanjkuje naročil na žičnih in luščinih strojih, saj so predvideni plan dosegli le 73,3 odst. Pestu pa jih tudi slab asortiment in nerešen problem z ostružki.

Tudi v marcu **PE Jeklolivarna** ni imela dovolj naročil. Plan je bil dosežen le 68,4 odst.

V **PE Stroji** so dosegli predvideni plan 83,3 odst. Proizvodnja je bila motena zaradi izpada pilger valjev. Še vedno iščejo najustreznejšo toplotno obdelavo cevnica za INO. Vedno večji problem pa so naročila za valje.

V **PE Obdelava** so svoj skupni plan presegli. K temu so največ prispevali v namenski proizvodnji. V večini ostalih OE imajo predvsem težave s pomanjkanjem naročil, tako da so opravili veliko storitev za druge.

NA PRVEM MESTU SO BOLEZNI

V marcu je bil delovni čas izkoriščen 83,33 odst., odsotnosti pa so znašale 16,67 odst. in so bile razdeljene takole:

– letni dopust	3,64 %
– izredno plačani dopust	1,62 %
– službena potovanja	0,47 %
– bolezni	9,13 %
– druge plačane odsotnos.	1,76 %
– neplačane odsotnosti	0,05 %
Skupaj	16,67 %

Ure v podaljšanem delovnem času so znašale 0,48 odst. in so bile za 0,07 odst. večje kot v februarju. Tokrat so imeli največ nadur v Trans-

portu 2,79 odst., Turizem in družbeni standar 1,73 odst., PE Stroji 1,42 odst., ETS 1,27 odst., Orodjarina 1,21 odst., Kovačnica 1,03 odst. V vseh ostalih enotah so bile ure v podaljšanem delovnem času pod enim odstotkom.

DENARJA MANJKA POVSOD

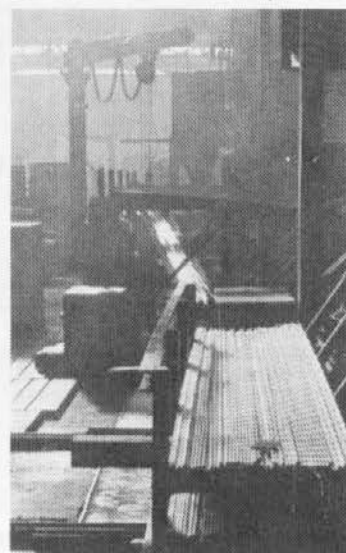
V marcu je ZIS z odlokom ukinil plačilo posebne takse ter davščine, skupaj v višini 14 odst. od carinske osnove za nekatere repromaterialne. Za našo organizacijo pomeni to zmanjšanje stroškov pri uvozu jeklenih odpadkov, ferolegur ter grafitnih elektrod.

Uvoz, ki je bil realiziran v marcu, je potekal v glavnem direktno (ne po kooperacijskih pogodbah), kar pomeni, da bo treba v dveh mesecih (plačilni rok 60 dni) zagotoviti znatna finančna sredstva za izvršitev plačil v tujini. Zaradi negotove situacije pri nas pogojujejo skoraj vsi inozemski dobavitelji odpiranje dokumentarnih akreditivov. V marcu smo še lahko zagotavljali najnujnejšo oskrbljenost z A materiali. Seveda pa nam že tako minimalne zaloge na eni strani ter pomanjkanje finančnih sredstev na drugi strani povzročajo probleme pri zagotavljanju pravočasnih dotokov blaga.

NAČRTA PRODAJE DOMA NISMO DOSEGLI

Ob pomanjkanju in slabem asortimentu naročil v PE Metalurgija plana prodaje na domačem trgu niso dosegli v nobeni OE. Skupaj naročil imajo v Valjarni za 1,7, Kovačnici za 3,8 in v Jeklovleku za 2,3 mesece.

V PE Jeklolivarna prihaja kljub velikemu pomanjkanju naročil do odstopanja med odpremo in dogo-

vorjenimi količinami zaradi kasnitve pri izdelavi dokumentacije in problemov s kvaliteto. Zaradi plačilne nesposobnosti kupcev je v marcu ostalo v špediciji 43 t jeklolitine.

Tudi v PE Stroji predvidenega plana niso dosegli. Zasedenost z naročili je sicer nekoliko boljša, a še vedno ne zadostna za redno proizvodnjo. Zaradi slabe kvalitete je na popravilu ostalo nekaj pilger valjev. Odpremljeni bodo šele v naslednjem mesecu.

V PE Obdelava so zaradi pomanjkanja naročil zaostali za predvidenim planom v skoraj vseh OE. V Orodjarni niso dokončali vseh orodij. Noži pa so imeli v začetku meseca težave v kalilnici pri pečeh.

Naročil za domači trg primanjkuje tudi v PE Armature. To so nadomestili v glavnem z izvozom. Ker pa tudi za naprej stanje ni rožnato, se dogovarjajo s Ferimportom za konsignacijsko prodajo, da bi tako vsaj delno nadomestili pomanjkanje naročil.

NELIKVIDNOST OŽI KROG DOBAVITELJEV

Problematika glede oskrbe z repromateriali se tudi v tem mesecu ni bistveno spremenila. Osnovni razlog za težave pri oskrbi povzročata skrajno zaostrena likvidnostna situacija v gospodarstvu. Prekinjanje finančnih tokov vse pogosteje povzročata prekinjanje materialnih tokov v reverberacijah, ki tudi nas oskrbujejo s potrebnimi materiali.

V večini primerov rešujemo problematiko nelikvidnosti s kompenzacijami in reorientiranjem oskrbe na druge dobavitelje, kar pa včasih povzročata tudi podražitev nabave. Zaradi nelikvidnosti se nam oži krog dobaviteljev, saj nam nekateri povsem ukinjajo dobave, če jim sproti ne poravnavamo obveznosti. V nabavi skušamo izvajati politiko skrajno racionalnega naročanja repromaterialov, vendar nastopajo problemi pri materialih, ki niso na režimu minimaks nabave predvsem zaradi nezadovoljivo opredeljene odgovornosti med nabavo in materialnimi službami. Z odpravo tega problema in z računalniško posodobitvijo bi lahko dosegli hitrejšo obračanje zalog – obratnega kapitala in s tem zmanjšanje potrebnih finančnih sredstev na minimum.

ODDELEK POSLOVNA ENOTA	ODSTOTKI DOSEGANJA NAČRTOVANE PROIZVODNJE											
	SKUPNA PROIZVODNJA ton		ODPREMA ton		FAKTURIRANA REALIZACIJA din		IZVOZ %		IZVOZ din		DOMAČI TRG din	
	marec	zbir	marec	zbir	marec	zbir	marec	zbir	marec	zbir	marec	zbir
JEKLARNA	103,3	99,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VALJARNA	88,2	85,5	83,6	84,7	75,8	80,2	49,3	52,7	48,4	51,3	87,5	92,5
KOVAČNICA	111,0	105,7	92,8	97,5	85,7	97,9	103,1	115,5	101,3	112,5	84,1	96,4
JEKLOVLEK	73,3	65,3	65,4	62,0	65,8	64,0	40,5	30,7	39,7	29,9	69,8	69,3
P E METALURGIJA	96,0	92,0	83,5	84,4	77,1	81,3	52,8	55,4	51,9	53,9	84,4	89,1
P E JEKLOLIVARNA	81,5	71,7	34,5	39,1	42,3	46,1	186,7	81,7	184,1	80,2	5,7	37,3
P E STROJI	84,3	80,7	90,7	84,3	71,6	63,3	69,6	62,6	68,9	61,4	75,0	65,6
NAMENSKA PROIZVOD.	169,8	137,3	170,3	142,7	298,3	173,9	619,5	215,4	608,2	211,3	-	-
ORODJARNA	56,5	65,2	50,4	69,3	62,2	84,8	34,3	29,2	34,1	28,7	65,4	91,2
- NOŽI, BRZOREZ. OROD.	84,5	78,9	80,3	69,7	79,1	67,3	126,6	100,2	124,6	97,8	57,9	53,1
- GREĐICE	40,8	130,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
INDUSTRIJSKI NOŽI	66,7	100,0	80,8	70,2	80,5	68,1	127,2	100,8	125,3	98,4	59,8	54,2
PNEVMAT. STROJI	51,4	51,4	64,0	63,9	79,5	79,7	80,1	113,9	78,6	110,5	79,5	78,7
VZMETARNA	90,6	91,5	95,3	93,4	127,7	106,8	136,1	116,6	131,7	111,9	127,2	106,2
KALILNICA	-	-	-	-	134,1	98,6	-	-	-	-	134,1	98,6
P E OBDELAVA	103,3	101,8	111,0	101,7	181,9	123,0	527,2	193,6	517,9	189,9	130,4	60,8
P E ARMATURE	96,8	99,5	93,6	98,0	99,1	105,4	117,3	122,2	115,3	119,3	72,5	82,8
STORITVE DRUGIH	-	-	-	-	130,1	129,3	-	-	-	-	130,1	129,3
SKUPAJ PODJETJE	95,2	90,9	82,6	82,9	94,4	84,8	202,9	101,8	200,0	99,8	43,6	77,5

Z dobrim delom v prihodnost

Mag. Ivan Ažnoh je po stažu najmlajši član poslovodnega odbora, saj je to postal šele letos. Čeprav tudi njegov program povzemamo v poročilu s 3. seje delavskega sveta (kakor programe drugih članov PO), menimo, da je prav, če mu damo besedo še posebej.

»Tovariš Ažnoh, ste na delovnem mestu, ki so ga v preteklem obdobju mnogi v železarni pogrešali. Kakšna je funkcija podpredsednika PO za proizvodnjo?«

»Dejavnosti železarnice so zelo razvejene. Tudi poslovodni odbor v prejšnji sestavi je moral reševati vse probleme, proizvodne enako kot druge. Zdaj se bodo področja pač lahko bolj delila. Menim, da moje delo ni gašenje tistega, kar se v železarni ne da dogovoriti. Tako delo bi bilo jalovo. Poslovne in druge organizacijske enote se morajo medsebojno dogovarjati, da omogočijo nemoteno proizvodnjo v celem podjetju. Naloga PO ni le v tem, da samo usklajuje, temveč da dejansko organizira in vodi dejavnosti podjetja. PE imajo določene samostojnosti, PO pa mora skrbeti za skupen interes.

V primeru, da pri proizvodnji določenega izdelka sodeluje celotna veriga, bi vsak rad imel dobiček, vendar je največkrat posledica ta, da cena končnega izdelka ni konkurenčna, in če hočemo posel dobiti, se mora vsak delu dobička pač odpovedati in predvsem vestno in dobro opraviti svoj del proizvodnega procesa in uspeh bo zagotovljen. Le tako si bomo zagotavljali naročila za tak izdelek še naprej.

Skratka, železarna je enotno podjetje, z eno bilanco, in ni dobro,

Ivan Ažnoh se je zaposlil v Železarni Ravne leta 1964 kot dipl.inž. metalurgije. Pozneje je ob delu študiral na 3. stopnji in izdelal magistrsko nalogo na temo plastična predelava jekel.

Najprej je delal na OTKR, po končani vojaščini pa je dobil delo v kovačnici in je bil dolga leta vodja priprave dela toplopredelovalnih obratov. Leta 1980 je postal vodja službe za obdelavo trga v tozdu RPT, tri leta zatem pa vodja DO TSD v ustanovljajnu. Leta 1986 je postal ravnatelj tega tozda; od 1. februarja letos je bil v.d. podpredsednika PO za proizvodnjo, 5. aprila mu je delavski svet to funkcijo potrdil za prihodnja štiri leta.

da bi preveč poudarjali posamezne poslovne enote, ker lahko to v določenih primerih tudi škodi.

»Iz vašega programa, ki ste ga predstavili delavskemu svetu, veste optimizem. Menite, da je upravičeno in da bo železarna kljub težavnemu položaju slovenskega gospodarstva uspela izplavati?«

»Če je vse slabo, ima več možnosti boljši. Tudi doslej smo se v Železarni Ravne držali na površju le zato, ker znamo in zmoremo več kakor drugi. Če upoštevamo, da še ne delamo povsem v skladu z našimi zmožnostmi, to naš optimizem upravičuje.«

»Kakovost, cene in roki so bistvene postavke v tržnem gospodarstvu. Kaj bomo v železarni storili, da bomo konkurenčni pri vsem trojem?«

»Pri določenih tehnologijah smo v železarni v svetovnem vrhu, saj naše izdelke uspešno prodajamo po vsem svetu. Boli pa me, da pri izdelku, ki ga znamo delati, kakovost nenadoma pade. Pomeni, da proizvodni proces ne teče tako, kakor bi moral. Posledice neupoštevanja tehnologije so večstranske. Najslabše je, če prodamo nekvaliteten izdelek in doživimo reklamacijo, v skrajnem primeru pa celo izgubimo kupca. Večkrat stvar ni tako usodna, vendar se zaradi izmečka podraži in podaljša delovni proces, kar slabo vpliva na našo konkurenčnost v drugih dveh postavkah.

Doseči moramo, da se bo vsak zavedal svojih delovnih dolžnosti in naredil vse in tako, kakor je treba. Do tega bomo prišli, če ne drugače, nas bo trg prisilil v to. Kdor ne bo dobro delal, bo imel slej ko prej večje težave.

»Vendar je velikokrat težko ugotoviti, kdo v proizvodnem procesu je naredil napako.«

»Včasih je vzrok izmečka zaradi zapletenega tehnološkega procesa težko ugotoviti, velikokrat pa nastane zato, ker posamezni delavci ne spoštujejo osnovnih tehnoloških predpisov. Doslej so jih sodelavci šteli. V prihodnje tega ne bo več, saj nikomur ne bo vseeno, kdo bo ostal na delovnem mestu in kdo ne. In tudi ne verjamem, da bodo dobri delavci dovolili, da bo kdo dobil enako stimulacijo za slabše delo.

Druga stvar pa je, da je treba slabo delo dejansko onemogočiti. Veliko je mogoče storiti že s tem, da bodo tehnologi bolj sodelovali s proizvodnjo.«

»V programu ste navedli, da moramo doseči boljšo izrabo delovnega časa. Kako jo bomo dosegli?«

»Nujno moramo dvigniti produktivnost, torej v krajšem času narediti več, pri tem pa moramo obdržati in še povečati kakovost izdelkov. To ni mogoče drugače, kot da v času, ki nam je na razpolago, delamo več. Če bodo stroji obratovali v eni izmeni vsaj pol ure več kot doslej, bo že veliko naredeno.

Vendar ne gre le za čas obratovanja strojev. Zastoj bomo odpravili le, če bomo izboljšali organizacijo dela v celoti. To pomeni, da moramo imeti najprej dobro izdelano tehnologijo, pravočasno pripravljene materiale in orodja. Pa ni treba čakati, da nam bo vse kdo prinesel k stroju. Če tehnologija dela dopušča, lahko delavec pri stroju tudi sam

Mag. Ivan Ažnoh

pomaga pri oskrbi in pripravi orodja in materiala za naslednje faze dela in ves čas dejansko izkoristi za proizvodnjo. Začeti moramo skrbno gospodariti z našim delovnim časom – indolentnost ne prinaša prihodnosti.

Seveda na večjo zavzetost pri delu brez stimulacije ne moremo računati. Dobro delo mora biti primerno nagrajeno. Odslej bodo vodstveni delavci imeli možnost dobremu delavcu kaj dodati. Seveda pa ne gre, da bi potem morali vsakomur razlagati, zakaj je določil temu tak, drugemu pa drugačen OP. Po drugi strani bomo morali objektivno ovrednotiti vsa dela v proizvodni verigi.«

»Ko bi imeli vsi odgovoren odnos do dela, ne bi več potrebovali kontrole?«

»Določen nadzor mora biti, saj v proizvodnem procesu lahko nastanejo tudi nehotene napake. Res pa je, da še tako dobra kontrola slabega dela ne more preprečiti. Zato je potrebna odgovornost vsakega delavca in tudi usposobljenost za dobro delo. Kjer je le mogoče, moramo uvesti sistem avtokontrole in to tudi stimulirati. Tudi to bo, ob vsem drugem, pripomoglo k zniževanju stroškov.«

»V železarni so deljena mnenja o tem, ali imamo preveč ali premalo proizvodnih programov. Kaj menite vi?«

»Imamo nekaj dobrih programov, a mislim, da jih je premalo. Predvsem pa pri nobenem ne smemo zaspiti. Vsak program moramo razvijati naprej, da bomo ostali konkurenčni. Precej smo naredili pri stikalnicah, orodjih, nožih, armaturah. Pri pnevmatiki bo moral biti razvoj hitrejši. Sila nas bo prignala v to. Kriza ima to dobro stran, da se iz nje vedno kaj novega rodi. Morali pa bomo tudi delo konstrukterjev pravilneje ovrednotiti.

Strojgradnja in izdelava orodij sta premalo povezani. Začeti moramo izdelovati celote, ne le dele. Povezati moramo naše znanje in proizvodne zmogljivosti tako, da bomo lahko ponudili trgu npr. celotno valjarno, z opremo in tehnologijo, ali inženirinske posle, kakor rečem.

Krčenje programov narekuje trg. Jugoslovanski je za nas premajhen, na svetovnem smo predragi. Uspeli bomo samo tam, kjer bomo dosegali ali presežali konkurenco.«

»Kaj bomo storili, da bomo zagotovili delo za generacije, ki prihajajo, saj je na našem območju zelo malo možnosti za zaposlitev?«

»Kakor sem že dejal, prinaša prihodnost le odgovorno, zavzeto delo in razvoj.

Položaj je težji v metalurgiji, kjer je svetovna konkurenca hujša in se bo v prihodnje zaradi prodora vzhodnih industrij še povečala. Pomembno je, da gremo vstrijc z razvojem tako z agregati kot s tehnologijo. Trenutno je v svetu konjunktura pri strojgradnji. Naše tovrstne programe moramo izpopolniti, razširiti in zaokrožiti, da bomo prodajali sklope in ne le posamezne stroje ali dele. Izhod vidim v delu in programih, ki zajemajo več znanja. Brez novih programov ali izdelkov ne bo šlo. Najprej bo treba dobro izrabiti sedanje razpoložljive proizvodne možnosti, kajti boljša izkoriščenost nam niža stroške proizvodnje. Zelo hitro moramo povečati obseg sedanjih dobrih programov, kot so noži, orodja, valji, specialna jekla, armature, vse v smislu zmanjšanja proizvodnih stroškov in izboljšanja kvalitete. To že bolj ali manj uspešno znamo delati, težiti pa je k tovrstnim še bolj zahtevnim izdelkom. Ob obstoječih kapacitetah bo tudi potrebna predvsem doinvesticija v opremo, ki nam bo omogočila kvalitetno proizvodnjo, povsod take opreme še nimamo.

Za programe, ki jim ni videti perspektive, moramo narediti dobre tržne analize in objektivno oceniti možnosti nadaljnjega obstoja in razvoja. Če jih res ni, se jim bo treba odpovedati, saj nas bo v to prisilila ekonomska nuja.

Izhod za zaposlovanje vidim v dobrem izkoriščanju proizvodnih naprav, na novo pa bomo morali investirati predvsem v programe, ki bodo odpirali več zahtevnih delovnih mest.

»Nekateri menijo, da nam zunanje razmere onemogočajo dobro gospodarjenje.«

»Žal je velikokrat tako, da se ženeš in ženeš, nekaj dosežeš, potem ti pa nekdo od zunaj z enim zamahom, ukrepom vse podre. Treba se je pač zavedati, da so povsod meje, čez katere ni mogoče. Toda v železarni imamo veliko znanja, izkušenj, dovolj dobrih strojev in naprav, pa tudi volje, da smemo z optimizmom gledati v prihodnost.«

»Hvala za pogovor.«

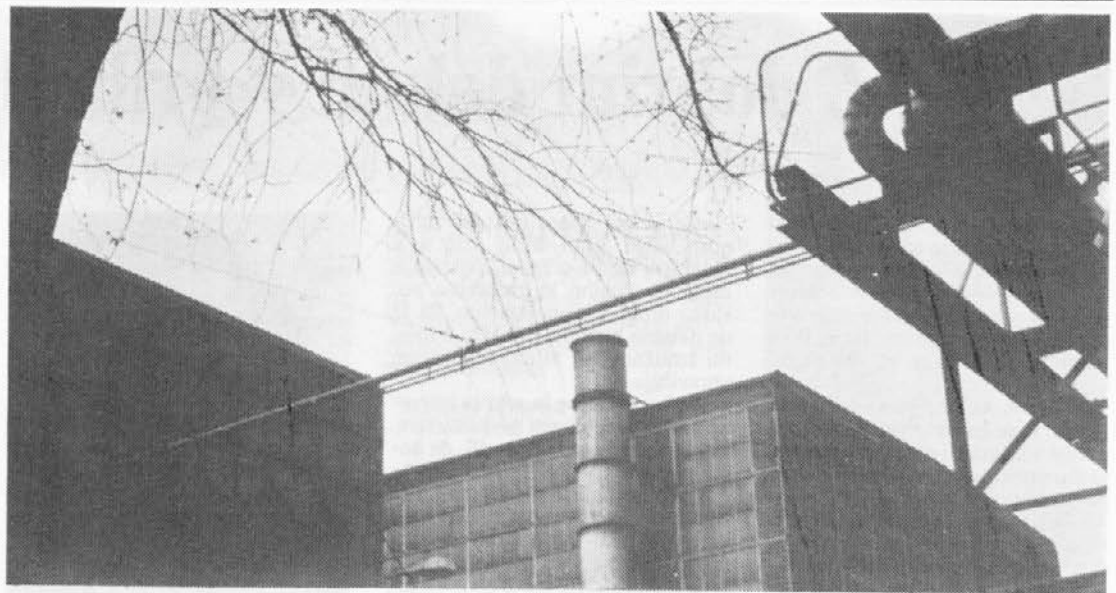
Mojca Potočnik

REGENERIRANI PESEK TUDI ZA FURAN

Od težke livarne (levo) k livarni (desno) je po novem speljana cev, po kateri potuje regenerirani pesek iz težke livarne na furansko linijo. Pa bistvo ni v cevi, ampak v ideji, do katere so prišli v težki livarni sami. Doslej jim je namreč pesek, ki ga pri njih regenerirajo, ostajal, in so ga morali odvečnega voziti na haldo. Zdaj so ugotovili, da je ta regenerirani pesek možno uporabljati za formanje tudi na furanski liniji, in začeli so ga tja pošiljati.

Tako je bilo ubitih več muh na en mah: težka livarna nima več stroškov z odvozom peska na haldo, furanski liniji so prihranjeni stroški za nabavo peska, poleg tega pa je, kot je povedal vodja težke livarne inž. Gustav Lajmiš, zmanjšana poraba smole in utrjevalca, saj regenerirani pesek obojega kar precej že vsebuje.

Gotovo ni treba posebej poudarjati, da je za PE s težavami, kot je

Jeklolivarna, vsaka racionalizacija izredno pomembna, torej tudi ta.

H. Merkač

OSKRBA Z ENERGIJI V MARCU 1990

Tudi v marcu ni bilo sprememb cen energije, izjema je le zemeljski plin, kateremu je padla cena za 11 % oziroma od 2,28 din/Sm³ na 2,03 din/Sm³.

Ker predstavlja zemeljski plin glavni vir energije pri termični obdelavi naših proizvodov, bodo zaradi nižje cene tudi skupni stroški porabljene energije za železarno nekoliko nižji. Po okvirnih izračunih za marec znašajo stroški porabljene energije v železarni 31,7 milijona din, kar je v primerjavi s februarjem za 3,5 % znižanje stroškov energije.

Ker je bila v marcu tako skupna proizvodnja kot prodaja nekoliko večja kot februarja, je znižanje stroškov na tono skupne proizvodnje in na tono prodane robe še ugodnejše. Tako so znašali v marcu stroški energije na tono skupne proizvodnje v železarni 744,10 din, to pa je za 6,2 % manj kot v februarju, ko so znašali 791,80 din/tono.

Nabava primarnih energentov je bila marca v redu. V redu je bila tudi proizvodnja in oskrba porabnikov s sekundarnimi energenti, le s komprimiranim zrakom smo imeli do 26,3 % še nekaj motenj. Do takrat je bil v okviru el. motor kompresorja ER 9/2. Ker z domačo kislikovo napravo ne proizvedemo zadostnih količin kisika, smo ga za normalno oskrbo porabnikov morali dodatno nabaviti v Tovarni dušika Ruše 153.450 kg, kar je 26,06 % od skupno porabljenega. Za potrebe pridobivanja jekla pa smo uvozili 7.475 m³ argona. Poleg nabave in oskrbe s primarnimi in sekundarnimi energenti smo v železarni zbrali še 6.600 l odpadnega olja, ki ga pokurimo.

Poleg oskrbe porabnikov z energenti smo izvajali še druge preventivne preglede in vzdrževanja v smislu boljše oz. redne oskrbe porabnikov.

7.3.1990 smo dali v obratovanje novo črpališče za hlajenje naprav za EPŽ in vakuumsko napravo.

Količinske porabe energentov so bile večje od plana le pri zemeljskem plinu za 2,4 %, vse porabe ostalih energentov so bile manjše od plana povprečno za 7,9 %.

Kljub temu, da je poraba zemeljskega plina večja od plana, je bila skupna poraba toplote za ogrevanje in žarjenje iz ZP + PB + M manjša od plana za 3,1 %. Normalno je, da so bile količinske porabe energentov manjše od plana, saj so bile tudi proizvodnje manjše.

PRVIČ ZA SOVJETSKO ZVEZO

Iz serije šestih končujejo v Orodjarni zadnji dve orodji za izdelavo plastičnih ohišij centrifug.

Gre za sovjetski posel, ki ga je Orodjarna dobila prek Inženiring biroja v Ljubljani. Interesentov zanj je bilo več, a je izdelek tako zahteven, da se je konkurenca umaknila in kljub nekoliko višji ceni je Orodjarna prvič dobila posel za Sovjetsko zvezo.

Potegovala se je zanj, ker ji primanjkuje naročil, poleg tega pa je izdelek – če bo kupec z njim zadovoljen – perspektiven. Kot je povedal vodja priprave dela v Orodjarni inž. Andrej Pandev, si zna z njim Orodjarna utreti pot na sovjetsko tržišče, kar bi bilo v zdajšnjem kriznem času izredno pomembno.

Vse letošnje mesece, odkar je naročilo v delu, si v Orodjarni zelo prizadevajo, da bi posel kvalitetno opravili. Čeprav zanj niso najprimerneje opremljeni, in morajo na strojih večkrat improvizirati, je kupec s prvimi že prejetimi izdelki zadovoljen, kar daje upanje za še nadaljnje sodelovanje.

H. Merkač

1. Primarni energenti	Poraba	Str. v din
Elektro energija	20 290 740 kWh	13 457 071,09
Zemeljski plin	5 143 675 Sm ³	10 924 039,91
Butan propan	15 606 kg	75 091,63
Mazut	930 280 kg	2 631 304,23
Karbid	10 800 kg	71 280,00
2. Sekundarni energenti	Poraba	Str. v din
Acetilen	3 617 kg	133 733,58
Industrijska voda	1 653 410 m ³	850 811,32
Sanitarna topla voda	8 314 m ³	247 128,14
Para	5 457 200 kg	2 004 419,06
Centralno ogrevanje v železarni	3 720,000 MWh	1 841 401,36
- v MR	3 834,000 MWh	1 165 424,86
Kisik	588 819 kg	1 917 733,92
Komprimirani zrak	5 975 960 m ³ n	817 147,39
Čisti dušik	240 m ³ n	5 746,48
Tehnični dušik	24 805 m ³ n	37 948,95
Argon	8 547 m ³ n	215 517,03

ing. Ferdinand Kotnik

Zaslužni delavci v letu 1990

ALOJZ GOLOGRANC, EKONOMSKO-FINANČNI SEKTOR, OE INFORMATIKA

Rojen leta 1932, v železarni od leta 1949. Bil je inštruktor v industrijski šoli, predelavec v SGV, tehnolog v mehanskih obratih, od leta 1965 dela na področju organizacije in informatike kot načrtovalec informacijskih sistemov. Vsa leta je bil aktiven v organih upravljanja in sindikatu.

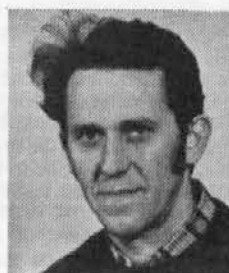
ANDREJ GORINŠEK, TEHNIŠKI SEKTOR, OE SGV

Rojen leta 1929, v železarni od leta 1954, ključavničar specialist v tehniškem sektorju (SGV) do upokojitve. Tih, skoraj neopazen, je vsa leta vestno in zavzeto opravljal svoje delo, izdajala pa sta ga njegova skromnost in tovarištvo.

MARTA GRADIŠNIK, EKONOMSKO-FINANČNI SEKTOR, OE RAČUNOVODSTVO

Rojena leta 1942, v železarni od leta 1958, ves čas v računovodstvu. Vsa ta leta je vestno opravljala dela referentke za surovine in material. S svojimi bogatimi izkušnjami je bila vedno pripravljena pomagati mlajšim sodelavcem. Vključevala se je tudi v delo samoupravnih organov.

ALOJZ KAC, PE METALURGIJA, OE KOVAČNICA

Rojen leta 1936, v železarni od leta 1959, delal je v valjarni, zdaj v kovačnici kot čistilec polizdelkov. Je zelo marljiv in vesten delavec, ki opravi vsako delo in povsod priskoči na pomoč, skrben in tovariški.

JELKA KAKER, PE OBDELAVA, OE PNEVMATIČNI STROJI

Rojena leta 1952, v železarni od leta 1971. Je KV rezkalka s končano delovodsko šolo strojne smeri in v OE Pnevmatični stroji opravlja dela univerzalca. Vestna in produktivna nadpovprečno opravlja svoje delo. Prijubljena je, ker je preprosta in tovariška. Je aktivna v sindikatu in samoupravnih organih.

VILI KLEMENC, PE JEKLOLIVARNA

Rojen leta 1944, v železarni od leta 1965, zdaj v Jeklolivarni kot avtogeni rezalec za zahtevne ulitke v čistilnici. Ves čas vestno izpolnjuje delovne obveznosti. S svojim delom je lahko vzor sodelavcem, ki jim nesebično pomaga z nasveti, aktiven pa je tudi v samoupravnih organih.

ERNEST KOLER, PE OBDELAVA, OE INDUSTRIJSKI NOŽI

Rojen leta 1942, v železarni od leta 1960, zdaj v OE Industrijski noži kot brusilec. Začel je kot delavec v centralnem skladišču, potem je opravljal tečaje in se usposobil za brusilca. Dosega nadpovprečne rezultate in daje zgled drugim delavcem. Intenzivno sodeluje pri osvajanju novih tehnoloških postopkov. V dobro PE se odreče tudi prosti soboti.

IVAN PETRIČ, PE OBDELAVA, OE JEKLOVLEK

Rojen leta 1945, v železarni od leta 1963, zdaj v PE Jeklovlek luščilec specialist. Ne brani se nobenega dela, velik pa je njegov delež pri doseganju in izboljševanju kvalitete luščenega jekla. Med delavci uživa ugled, saj prenaša svoje znanje na mlajše. Aktiven je tudi na družbenopolitičnem področju.

ZDRAVKO PISNIK, PE ARMATURE

Rojen leta 1940, od leta 1963 v Monterju, zdaj v Armaturah kot delovodja montaže. Je vesten strokovnjak in dober tovariš, ki tudi sam poprime za delo, če je treba. Z dobrim vodenjem oddelka ima velike zasluge pri organizaciji dela in ustvarjanju dobrih medsebojnih odnosov. Hkrati je aktiven tudi v samoupravnih organih in sindikatu.

VILJEM TOPLAK, PE STROJI

Rojen leta 1936, je delal v TAM, Hidromontaži in Rudniku Mežica, v železarni od leta 1970. Začel je kot VK ključavničar ter postal skupinovodja in leta 1977 delovodja montaže strojev. Je tovariški in nesebično prenaša svoje znanje na mlajše. Aktiven je v samoupravnih organih.

DELOVODJA JE POSLOVODNI DELAVEC

V Železarni smo se odločili v času, ko mora biti delo dobro in hitro opravljeno, torej tudi dobro organizirano, posvetiti vso pozornost delovodjem

KAKO JE BITI DELOVODJA

Izbrali smo enega od delovodij v našem podjetju, da je povedal, kaj pomeni biti delovodja: kakšne dolžnosti ima, kako se znajde v odnosu do podrejenih in nadrejenih, kaj ga ovira pri delu, kako bi si želel delati.

Franc Mlinar je delovodja brušenja in zalaganja gredic v Valjarni. Tako je še zapisano v kartoteki, sicer pa je delovodja le, če manjka kateri od izmenskih delovodij, drugače pa vodi celotni oddelek. Po poklicu je strojni tehnik, tehnolog. Mlinar je svojo funkcijo podrobno predstavil.

»Pri nas je štirizmensko delo, zato so štirje delovodje, ki odgovarjajo za povprečno 8 ljudi, kolikor jih je na eni izmeni, in skrbijo za nemoten potek dela pri sprejemu materiala s težke proge, pri kontrolni liniji Tiede, pri brušenju na centromaskinih, zalaganju treh ogrevnih peči ter pri adjustiranju in odpremi gredic. To je kar širok delokrog, zato sta bila tukaj pred nekaj leti še dva delovodja na eni izmeni. Da je zdaj samo eden, je vzrok verjetno v tem, da omejujemo število zaposlenih, verjetno pa tudi v tem, da nekateri podcenjujejo ta naš oddelek.

Delovodjeva naloga je organizirati in kontrolirati delo. Pri nas je treba za vsakih 8 ur narediti program dela za vsak stroj oziroma agregat (plan brušenja, program valjanja, izhajajoč iz 24 urnega programa), potem pa je treba kontrolirati, kako delo poteka.

Kakšen je

Eno je torej program dela, drugo potem izvajanje tega programa. Tu pa se začne delo z ljudmi.

Kot delovodja moraš biti z delavci predvsem pošten in do vseh enak. To je prvi pogoj, da ne delaš razlik. Če jih enkrat začneš delati, je konec. To takoj opazijo in dobiš oči tek – njemu si pustil, meni ne.

Pomembna je tudi disciplina. Najprej moraš biti sam vzor, potem pa je treba vztrajati, da je disciplinirana cela izmena. Menim, da smo po izmenah še kar dobri glede tega.

Menim, da bi delovodja moral graditi odnose predvsem na zaupanju. Pogoj za to pa je, da imaš na izmeni dobre ljudi. Če ni izpolnjen ta pogoj, moraš biti stroj, kar pa ni najboljša. Kako uspešen je lahko delovodja, je zelo odvisno od skupine. Če ima skupina nekoga, ki zna opazovati in se meniti z delavci, je to velik plus za delovodja in kompletno skupino. Kajti skupina si lahko vzame zgled po pozitivnem ali negativnem, lahko po največjem problemu. Če tisto črno ovco najdeš, je v redu, drugače pa je delo oteženo.

Delovodja je najbolj osovražena oseba na izmeni. Če boš ti delavcu desetkrat rekel ja, enajstič pa ne, boš baraba. Priljubljen gotovo nisi; da bi rekel, da bi te kdo domov povabil, te ne bo.

Koliko zasluži

Ker so pri nas nizko ocenjeni delavci, imajo tudi nizko delovno moralo, zato jih je treba k delu pogosto priganjati. Med nedoseganjem, doseganjem in preseganjem norme so tako majhne razlike, da sploh niso motivi za boljše delo. Sicer pa je, odkar imamo brušenje kontrolirano z računalnikom, v ospredju efektivna, za katero odgovarjata tako brusilec kot delovodja, če ni dosežena, kot mora biti. Seveda hočejo nekateri dokazovati, da se predpisane efektivne ne da doseči in skušajo na vse načine izigravati. Če si prisoten, to opaziš in delavcu takoj daš vedeti, da mora delati. Veliko lažje bi bilo, če bi bili delavci ustrezno nagrajani in bi jih plača sama vlekla.

Naš oddelek je zapostavljen, ker so določeni ljudje menili, da mora imeti slab kader, saj – če je čiščenje, je nekaj slabega. Potrebovali smo deset let, da so brusilci šli iz 6. v 7. skupino, po logiki pa bi moral biti naš brusilec enako nagrajen kot brusilec na kateremkoli drugem stroju v železarni. Zdjaj bo menda drugače, ko so spoznali, da bi na tako dragih strojih, kot so centromaskini, morali delati kvalificirani delavci.

Če se kot delovodja hočeš dobro zavzeti za delo, moraš 8 ur krepko delati, če flegmatično, se tudi da, a trpi samo delo. Bolj ali manj moraš biti povsod prisoten in kljub tako obširnemu delokrogu smo delovodje v našem oddelku med najslabše ocenjenimi, saj smo samo v 12. skupini. To je le za eno skupino več, kot jo imajo v moji izobrazbi ključavničarji, kar je smešno malo za tako odgovorno delo. Če ne bi naneslo izmensko delo in dodatki, se sploh ne bi splačalo biti delovodja. Zaradi OD takšno delo gotovo ni popularno.

Kako ga najbolje usposobiti

Seznanjen sem s tem, da bodo odslej v železarni posvetili več pozornosti izobraževanju delovodij. Govori se o 310-urnem tečaju, o približno šestih mesecih izobraževanja. O tem smo tukaj debatirali. Za mene ne bo lahko dati toliko časa, ker gradim hišo. Če bi bilo pozimi, v redu, ne pa poleti.

Gotovo potrebujemo izobraževanje, vendar je po mojem mnenju to, kako se delovodja kali, največ odvisno od vodja. Najvažnejše je, da se lahko v trenutku, ko trčiš na problem, s kom pogovoriš, posvetuješ, ga vprašaš, kako je treba ukrepati v konkretni situaciji.

Pričakujem, da bo tisto izobraževanje bolj teorija, izhajati pa bi morali iz prakse, ta je pomembnejša. Zato menim, da bi bilo ustrežnejše, če bi imeli večkrat predavanja, ki bi jih narekovali konkretni problemi v proizvodnji. Nujna bi bila tudi predavanja, ko se pojavijo kakšne spre-

Franc Mlinar

membe, npr. zdaj za določanje procentov zaposlenim. Dobili smo novo nalogo, nihče pa nam je še ni razložil.

Pravijo, da se bo po novem funkcija delovodja precej spremenila, da bo delovodja prvi, ki bo moral delavca za nedisciplino prijaviti, da bo delil procente za OP itd. Čaka nas

velika odgovornost in gotovo ne bo enostavno. Delavca lahko kaznuješ, zanj pa je to velik šok.

Če bomo po novem res delovodje rezali izmeni kruh, bomo imeli veliko odgovornost, zato si jaz osebno želim, da nas bi odgovorni na to kar najbolje pripravili.

PROJEKT: DELOVODJA

Na osnovi Mlinarjeve izjave smo naprosili vodjo zaposlovanja v Organizacijsko-kadrovskem sektorju dipl. psih. **Sonjo Lakovšek-Vukovič**, da je predstavila teoretična izhodišča, pomembna za profil delovodja, in načrte izobraževanja delovodij v železarni.

Na koliko delavcev naj bi bil en delovodja

»Velikost skupine, ki jo lahko uspešno vodi en delovodja, je odvisna od več faktorjev:

Kjer je delovni proces programiran, torej razdeljen na ozke delovne operacije, je naloga delovodje predvsem dosledno izvajati program priprave dela, torej dnevno usklajevati zmogljivosti posameznih delovnih mest. Delavcem, ki opravljajo povečini enake in nezahtevne delovne operacije z enostavno mehanizacijo, je treba dajati predvsem konkretna navodila. V teh primerih je lahko skupina večja.

Če pa mora delovodja opravljati vse naloge priprave dela – normirati delo, določiti načine in vrstni red dela, izbirati in načrtovati delovne pripomočke, kontrolirati kvaliteto, dnevno evidentirati uspešnost delavca, skrbeti za dostavno službo, skrbeti za vzdrževanje strojev... – zmore vse to le delovodja z majhno skupino (npr. 10 delavcev).

Pri skupinah, ki niso ozko programirane, kjer gre za profile široko usposobljenih delavcev, ki dokaj samostojno opravljajo zahtevnejša dela – je delovodja predvsem koordinator in sodelavec. Skupina je spet lahko večja.

Splošen opis dela in nalog delovodij

»Večina delavcev pogosto enači delovodenje le s tehnološkim urejanjem proizvodnje, čeprav je vodenje veliko več kot samo to. Je predvsem urejanje odnosov med delavci in šele prek tega tudi tehnološko urejanje proizvodnje.

Funkcija vodenja vsebuje predvsem: neposredno organizacijo dela, neposredno delitev dela, posredovanje informacij o delu in delo s problemi »podrejenih–vodenih«.

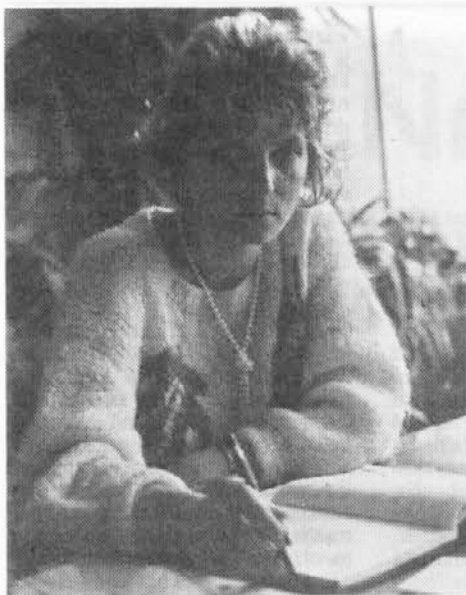
Funkcijo vodenja smo v železarni ugotavljali tudi z javnomnenjskimi raziskavami. Vrstni red najpomembnejših nalog vodij je po mnenju večine delavcev v železarni naslednji: strokovna pomoč pri delu, organizacija materiala, orodij in dokumentacije, negovanje **dobrih odnosov med sodelavci**, skrb za red in disciplino, posredovanje pri vodstvu (JM ŽR 1986).

Katere psihofizične lastnosti so pomembne

»Uspeh vodje je odvisen od njegovih sposobnosti, znanja in motivacije. Ti trije elementi so neločljivo povezani, in če kateri od njih izostane, delovni učinek pade.

Sposobnosti so osebnostne lastnosti, ki kažejo, koliko je človek učinkovit. Groba delitev pozna intelektualne, motorično-senzorične in mehanske. Splošna sposobnost – inteligentnost je za vodenje prav gotovo zelo pomembna, saj gre za sposobnost hitrega znajdenja v novih situacijah oz. hitrega reševanja pro-

Sonja
Lakovšek-
Vuković

blema. Seveda ni treba, da bi bili vsi delovodje nadpovprečno inteligentni, ampak je treba upoštevati tudi sposobnosti posameznikov v skupini, ki jo vodi. Prevelika diskrepanca je lahko celo ovira za uspešno vodenje.

Vodja mora imeti ustrezno teoretično in praktično znanje s področja, ki ga vodi. Potrebna strokovna izobrazba delovodje pa je odvisna od zahtevnosti tehnologije – tako je ponekod uspešen tehnik, drugje bi bil ustrezen inženir. Organizacijskega znanja pa se morata naučiti oba.

V odnosu sposobnosti – znanje imajo sposobnosti določeno prednost; saj si bolj sposoben delovodja prej pridobi potrebno znanje.

Vsak vodja pa mora poznati osnovna psihološka načela za vodenje ljudi. Čeprav se zde preprosta in razumljiva, se je včasih po njih zelo težko ravnati. Dober delovodja bi moral vsaj delno poznati privatno življenje delavcev, saj le-ti niso brezosebna bitja, ki bi lahko, ko prestopijo prag železarne, pustili del sebe zunaj. Dober vodja mora biti odkrit, nepristranski, kritičen (ne sme podcenjevati mnenja in nasvetov sodelavcev), biti mora umirjen (čustva ga ne smejo iztiriti). Vsak dober delovodja bi moral poznati osnovne principe motiviranja ljudi, vpliv graje in pohvale (npr. ni prav, da pohvali le v primerih izredno visokih uspehov; boljša je pohvala kot graja, če pa že graja, naj bo ta na štiri oči, vedno za konkretno napako in pozitivno »tako bi bilo treba narediti«, ne pa »to si narobe naredil«), tekmovanja, sodelovanja, načine reagiranja v konfliktnih situacijah in obrambne mehanizme. Poznati bi moral osnovne načine vodenja (avtokratski, demokratični, individualna svoboda), ki so v različnih delovnih situacijah različno dobri in učinkoviti.

Neko osnovno pravilo je: vodeni želijo, da se z njimi ravna tako, kot bi ravnali tudi sami, če bi bili v podobnem položaju. Iz tega sledi, da uspešen delovodja mora dobro poznati podrejene. Najmanj, kar lahko od njega zahtevamo, je, da vse delavce pozna po imenih – priimkih in jih tako tudi nagovarja. Ni dober tisti vodja, ki je vedno uraden, resen, zaprt, ampak tisti, ki se ob pravem času ne boji dobre volje in vselega razpoloženja. «

Motivacija

»Osební dohodek je vsekakor eden pomembnejših dejavnikov motivacije, saj predstavlja denarno povračilo za vloženi trud. Po Herzbergovi teoriji je osební dohodek – plača higienik ali vzdrževalni faktor pri delu, kar pomeni: če je prenizek, je povzročitelj nezadovoljstva, če je dovolj visok, ne povzroča dodatnega zadovoljstva.

Mislím, da je dober delovodja v železarni premalo nagradjen, kolikor mi je znano, pa naj bi novi Pravilnik o plačah in neposredni skupni porabi to popravil. Najbolje plačani delavec v skupini najbrž v plači ne bi smel presegati svojega **dobrega** delovodje. Sicer pa bi na to laže odgovorili strokovni delavci iz razvoja kadrov in motivacijskih sistemov. «

Programi usposabljanja

»V letu 1987 je bil v izobraževalni skupnosti za metalurgijo in strojništvo sprejet nov program izobraževanja delovodij. Sodi v V. stopnjo zahtevnostne stopnje in traja 310 ur (20 tednov, predavanja potekajo 3x4 ure na teden popoldne). Predhodni program, na katerem gradi, je poklic metalurški (strojni) tehnik. Zahteva se še delovne izkušnje v neposredni proizvodnji in kadrovanje za izobraževanje (priporočilo direktorja).

Program izobraževanja zajema: – zakonodajo podjetja, organizacijo in ekonomiko podjetja, varstvo pri delu, tehnologijo delovnega procesa, pisno in ustno sporočanje ter psihologijo dela.

Predavatelji so večinoma iz Železarne Ravne, torej se vsebina in problematika predavanj v veliki meri nanašata na matično podjetje.

Kandidati opravijo izpite iz vseh predmetov in izdelajo zaključno nalogo ter jo zagovarjajo pred komisijo. «

Kakšen je postopek izbire

»Kandidate za izobraževanje predlagajo direktorji PE oz. sektorjev. V Organizacijsko-kadrovskem sektorju opravimo s kandidati intervju in ugotovimo njihove sposobnosti ter osebnostno primernost s pomočjo psiholoških preizkušenj. Izobraževanje odobri odbor za ka-

drovske zadeve. Predlagani kandidati dobijo ugodnosti za izobraževanje ob delu.

V letu 1989 je usposabljanje končalo 16 kandidatov. V 2. generaciji pa se bo za ta dela usposobila naslednja deseterica.

Število delavcev, ki jih direktor pošlje na izobraževanje za delovodje, mora izhajati iz planov kadrov glede na fluktuacijo (upokojitve, premetitve...). Željeno je, da se vključijo v usposabljanje tehniki, ki že delajo v neposredni proizvodnji. Direktor mora biti prvi, ki jih bo motiviral za vpis. Željeno je tudi, da se vključijo vsi tehniki, ki so že bili razporejeni na ta dela v zadnjih letih. Iz izkušenj v teh treh letih lahko rečem, da so imeli ravnatelji zelo različen pristop in poslušali za to akcijo.

Tu je treba opozoriti na psihološki vidik tega usposabljanja. Če delavec iz skupine napreduje za vodjo oz. delovodjo brez dodatnega šolanja, je veliko večja verjetnost, da ga sodelavci ne bodo priznali za vodjo v pravem pomenu besede, čeprav je bil prej priljubljen in priznan kot sposoben sodelavec. Če vodja ni bolje usposobljen za vodenje kot ostali delavci v skupini, so ti prepričani, da bi jo oni enako ali še bolje vodili, enotnost skupine je v nevarnosti. «

Nova – drugačna vloga delovodij

»Velikokrat se govori, da je delovno okolje nezadovoljno z delovodjem ali vodjem zaradi njegovih osebnostnih lastnosti, nesposobnosti ali neznanja. Pri podrobnejši analizi lahko pogosto najdemo izvore druge. Delavci obrambno reagirajo, kar pomeni, da vzrok nepravilnosti, ki jih občutijo na svoji koži, projicirajo na vodjo (projekcija je obrambni mehanizem, ker vzroke za svoj neuspeh prevalimo na druge; npr. delavec, ki napravi slab proizvod, krivi

za to orodje, stroj, material, načrt oz. najpogosteje tistega, ki mu je dal nalogo za izdelavo. Po isti poti drugim pripisujemo tiste negativne lastnosti, ki jih imamo sami).

Pogosto se to dogaja pri slabem gospodarskem položaju podjetja. Posledica nizke storilnosti so nizki osebni dohodki in v končni fazi presežki. Sledijo premetitve, ki se jim delavci upirajo. Spet je tu delovodja tisti, ki prestruže največ očitkov. V tem smislu vidim spremenjeno – težjo vlogo delovodskega kadra. Dobre odnose nam bodo lahko zagotovili le ustrezno znanje, sposobnosti vodilnih oseb in dobra organizacija dela v železarni. K dobri organizaciji pa spada tudi to, da bomo naloge na vseh vodilnih mestih dosledno določili in jih nadzorovali. «

Na kakšni osnovi bi morali ocenjevati delovodje

»Kot sem že na začetku razgovora omenila, mislim, da je treba uspešnost delovodje analizirati z dveh vidikov: s tehnološko-organizacijskega in z vidika odnosov med delovodjem in skupino. Tu je treba zati in analizirati: frekvenco stikov (bolj ko je proizvodni proces neurenjen in nestabilen, več je stikov med vodjem in sodelavci, nenehna spreminjanja poteka dela, dajanja dodatnih navodil, kar pomeni tudi večjo možnost konfliktov; in tu bo zlasti pomembna primerna osebnostna struktura delovodij), vrsto in vsebino stikov (če vodja daje le navodila za delo in poučuje nove delavce, je možnost sporov manjša, kot če delo nadzoruje, zavrača nekvadratne izdelke, premešča, razporeja dopuste...) in splošno organiziranost skupine oz. delovno disciplino. «

Obema sogovornikoma se za sodelovanje najlepše zahvaljujemo.

Helena Merkač

SOOČANJA

GROSISTI – DA ALI NE

V 4. št. Informativnega fužinarja je v članku Metalurgija pred težkim obdobjem direktor PE Metalurgija dipl. inž. Viljem Stifter v tistem delu teksta, ki ima podnaslov Poskrbeti za komercialen nastop na tržišču, med drugim očitil, da vedno čakamo na kupce, ki trkajo na vrata, da nimamo usposobljene ekipe za tržne nastope v tujini in da izvoz prek grosistov ni pravi izvoz. Ker ima vsaka medalja dve strani, si pogledimo drugo stran.

Že v srednjeročnem planu 1980 – 1985, še bolj pa v planu 1985 – 1990 smo si zastavili cilj, da bomo v izvozu povečali delež izvoza finalnih proizvodov. Tako smo v letu 1985 planirali delež ČM v izvozu 71 % dosegli 70 %, v letu 1986 smo planirali 49 % dosegli kar 64 % celotnega izvoza z izvozom proizvodov črne metalurgije. V letu 1987 smo planirali 67 % delež črne metalurgije v izvozu, dosegli 59 %, v letu 1988 je bil ta delež v planu 55 % in v letu 1989 smo planirali pod polovico 49 %, dosegli pa 40 %.

Naš izvoz je bil in je še usmerjen predvsem v države EGS, EFTE in v države SEV-a. V ZDA in v Kanado smo izvažali manj ali skoraj nič zaradi visokih transportnih stroškov in nizkih uvoznih kontingentov. Pretežno največji delež izvoza smo realizirali na trgu ZRN in Bolgarije, sedaj pa se delež izvoza na trg ZRN samo še povečuje. Distribucijski kanali, ki se jih poslužujemo, so preko proizvodno-trgovskih organizacij, preko veletrgovin in preko končnih potrošnikov – proizvajalcev.

Kot vsaka usmeritev ima tak način svoje prednosti in seveda tudi pomanjkljivosti. Oglejmo si jih malo.

S prodajo preko posrednika si zagotavljamo boljše poznavanje trž-

nih razmerij na določenem tržnem segmentu, lažje in tudi pravočasno se prilagajamo zakonskim in tržnim spremembam, zagotavljamo večji obseg naročil in omogočamo optimalno organizacijo proizvodnega procesa in z večjimi naročili zmanjšujemo stroške proizvodnje na enoto proizvoda.

Z dolgoročno sodelovanjem si zagotavljamo primeren obseg naročil tudi v času recesije. Ob vsem nam poznani neposlovnosti in neupoštevani sprejetih pogodbenih obveznosti smo deležni večje tolerančnosti (neizpolnjevanje dobavnih terminov, reklamacije).

Ob velikem pomanjkanju finančnih sredstev se s partnerji lažje dogovorimo o spremembah poslovanja – kooperacijski izvoz, direktni izvoz, avansiranje izvoza po kooperacijah.

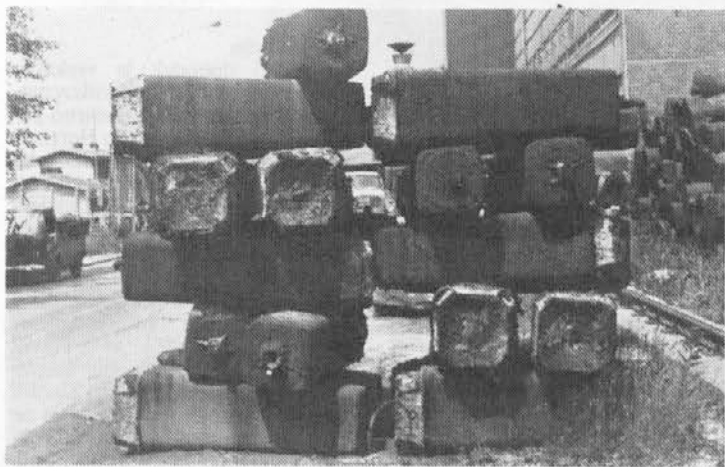
Preko posredne prodaje lažje obvladujemo poslovne običaje, posamezne državne dogovore in tudi spoštujemo »gentleman agreement.«

Največja pomanjkljivost v izvozu je ob posrednem izvozu – preko grosistov, da ne dobimo direktnih pripomb končnih potrošnikov, da ob tem lahko zastanemo tudi v našem razvoju. Seveda pa to ni pomanjkljivost, kadar dobavimo kakovitoten proizvod – saj ni pripomb končnih kupcev, če pa kvaliteta ni zadovoljiva – so pripombe končnih kupcev hitre in ostre. Prodaja preko posrednikov na domačem trgu te pomanjkljivosti ne čuti, saj danes vsi grosisti skupaj v celoti pripravijo specifikacije za že znane kupca, in to je vidno tudi v sami potrditvi naročila, saj je večkrat prejemnik blaga končni potrošnik, plačnik blaga pa grosist.

Ni res, da nam naši kupci v večini primerov ne predočijo svetov-

ne cene, vendar je med njimi že taka konkurenca, da skorajda ni odstopanja v cenah, prav tako pa nivo svetovne cene preverjamo tudi preko naše firme Iuene v Pliberku in pri drugih institucijah.

Omenili smo, da največji delež izvoza črne metalurgije realiziramo na trgu ZRN, zato se moramo zavedati, da ima tudi ta trg določene absorpcijske sposobnosti, da ni omejene možnosti plasmana, zato se mu na kar se da primeren način moramo približati. Zavedati se moramo, da je takih proizvajalcev, kot je Železarna Ravne, veliko, da

se s trgovcem ne smemo igrati, saj lahko ob nepremišljenih potezah hitro izgubimo svoj delež. Boriti se moramo, da svoj delež obdržimo s kvaliteto, s spoštovanjem dogovorov, s primerno – svetovno ceno in s strokovno uslugou prispevamo k povečanju tega deleža. S strateško odločitvijo v letu 1989, da bomo zmanjševali delež črne metalurgije

v izvozu, smo si naš delež v prodaji ZRN že močno okrnili. Ob nekontrolirani inflaciji v preteklosti nismo bili sposobni pokrivati z doseženimi cenami v izvozu vseh stroškov proizvodnje. Izpad dohodka v izvozu smo pokrivali s povečano prodajo na domačem trgu, danes pa smo priča popolne finančno plačilne nesposobnosti domačih kupcev. Da bomo lahko normalno proizvajali, se bomo morali preusmeriti v izvoz, vendar danes še nismo uspeli priskrbeti naročil, kot smo si jih začrtali v izvozu za leto 1990. V letu 1989 smo imeli nelahke razgovore, ko smo naročila zmanjševali – čez noč se zadeve ne dajo spremeniti. Ni neznano, da smo komercialni sektor organizirali v smislu učinkovitega trženja po zaokroženih enotah. V recesiji – najmanj pa ta na domačem trgu je in ob hudi konkurenci na tujem

trgu, bodo morale pomoč nuditi PE s svojimi sposobnimi strokovnimi kadri.

Kader za komercialista se ne izšola na tečaju, za to je potreben nekajletni proces. Stanje, kakršno je, je posledica desetletnih pogojev gospodarjenja. Iz pozicije monopola v sodobno trženje ni mogoče priti čez noč – to je proces in zadnjih nekaj let tem spremembam sledimo z dodatnim šolanjem in načrtno prakso.

Na Ravnah bomo morali enostransko gledanje na trženje spremeniti. Iz krize nas vodi kvaliteten razvoj, hitro osvajanje in uvajanje novih proizvodov, zlasti pa konkurenčnost, dvig naše produktivnosti in znižanje stroškov na nivo konkurence, izboljšanje kvalitete in stalno spoštovanje danih obljub. To so primarni pogoji, da se v trg vključiš. Ob teh pogojih se imamo za kaj zamisliti.

Menim, da ima način prodaje preko grosistov v izvozu ob vseh teh dejstvih prednost, ob tem pa ne smemo pozabiti, da moramo imeti na tem področju kadre, ki so pripravljeni za neposreden boj in da jih moramo glede na zahtevnost opravil končno tudi primerno nagraditi.

Direktor prodaje
Peter Prikeržnik

FUŽINAR ZA RAZVOJ

KAJ SMEMO VEDETI O BAKRU

Obstojnost proti razogljčenju, toploti in koriziji Polirnost, trdnost, lvnost in magnetnost

Kot pove naslov, je možno najti baker predvsem v kotlih, avtomobilih, kemijskih posodah in elektromagnetnih napravah. Razen na teh možnih križiščih pa ga srečamo nekaj malega tudi v orodnih jeklih.

Včasih uporabljajo za valjanje zlata in srebra jeklene valje, ki vsebujejo poleg 0,6 % C tudi 0,3 % Cu, ki jim obljubi odlično polirnost.

Hitroreznna orodja molibdenske vrste se brezhibno upirajo površinskemu razogljčenju med ogrevanjem, če imajo v sestavi še bor in baker.

Toda neprimerno pomembnejši je zavoljo svoje zaščitniške moči pred atmosfersko korozijo. Tovrstna jekla izdelujejo na Jesenicah. Ogljika imajo zelo malo (večinoma 0,1 %), da jih moremo brez nevarnosti variti. Kroma in niklja imajo po 0,5 %, bakra malo manj. Imamo tudi izvedbo z 0,4 % C. Baker omogoča jeklu, da zgradi gosto površinsko plast FeOOH, ki ne prepušča kisika in je obstojna proti žveplomu dvokisu. Ta plast se toplotno razteza podobno kot jeklo samo, zato se ne odluči kar tako.

Če jo kaj mehansko poškoduje, odtrga, ali natrga, se spet zaceli. To pomeni, da je obnovljena.

Ima le eno šibkost – topi se v vodi in zato izdelki iz takih jekel niso uporabni za konstrukcije v zemlji ali kjerkoli jih splakuje voda.

Izdelkom iz mehkega železa baker oplemeniti trdnost, in to kar za 200 N/mm². Če je v železu 0,03 % C, bo vzdržalo nateg 300 N/mm², toda še enkrat toliko, če vsebuje 2 % Cu. Podobno okrepi 2 % Cu tudi normalizirano jeklo z 0,4 % C, da vzdrži 850 N/mm², če ni navzoč baker.

Res pa je, da manj kot 0,5 % Cu ne učinkuje. Šele nad to mejo pridruži svoje izločevalno utrjevanje pretvorbenemu utrjanju in okostenitvi kot posledici porazdeljevanja karbidov.

Snovalcem velikih varjenih zgradb je dobro znano jeklo ST52. Dodatek 0,5 % Cu temu jeklu v povprečju zboljša natezno trdnost za 20 N/mm². Žal je raztros vrednosti precejšen, čeprav gre za stanje po normalizacijskem žarjenju in popuščanju.

Prav nam pride bakrov prispevek prekaljivosti, saj moremo tako utrditi izdelke debeline do 500 mm. S tem daje proste roke težki strojogradnji, ladjedelnstvu in drugim, ki izdelujejo velikanske gibljive dele za stroje.

Do 300 – 400°C ohranja baker jeklu kar dobro trdnost, zato ga najdemo v kotlovski pločevini. Krepčilo izločanje bakra pa ima odmev v visoki meji plastičnosti le do

500°C. Kot kažejo lezni poskusi, je baker za višje temperature povsem odveč.

Malo molibdena pomaga bakru pri izdelavi varjenih kotlov in posod tako, da zmanjša potrebno količino ogljika v jeklu. Ta prihranek izvira iz narave bakra, da zmanjša med kaljenjem (ohlajanjem) verjetnost nastanka perlit in s tem poveča možnost bivanja precej trdnjšemu bainitu.

Če je manj ogljika, je tudi varjenje veliko varnejše. Za nameček pa je trdnost v vročem boljša, kot če jeklo nima bakra.

Ulitki v ameriških avtomobilih so zato tako natančno odliči, čeprav zapleteni oblik, ker vsebujejo do 1,5 % bakra. Trdnosti baker sicer tem rebrastim in krmilnim delom in zobnikom ne podeli posebne. Za tiste kupce starega železa, ki se poseben bojijo bakra, je zato vsak lep rebrast ulitek iz avtomobila zgolj nevaren zapeljivec.

Tudi v cementacijskih jeklih – kakršna najdemo v zobnikih – je baker na nekoliko nevsiljiv način koristen. Poveča trdnost jedra, tj. zobnika pod površinsko, cementirano plastjo. Varuje cementirano plast pred nastajanjem krhkih in neprilagojenih karbidov. Seveda, saj baker sam sploh ne mara ogljika, ne oblikuje karbidov. Vendar visi tudi nad tem jeklom Damoklejev meč kovaških razpok, zato je preprosteje ščititi površino s primerno izbiro cementacijskega sredstva kot z dodajanjem bakra.

Morda se spomnimo tega rdečega elementa, kadar želimo del površine izdelka zaščititi pred cementacijo in ga pobakrimo.

Kot gradbeni element se vse bolj pojavljajo sintirani kovinski prahovi, ki omogočajo velik prihranek dragih kovin in mehanske obdelave. Ponekod so sintirali železo in baker. Ker je topnost pri 1100°C več ko 5 %, dobimo ferit, utrjen z bakrom, kot zlitino. Dodatno moremo tak sinter (staljen baker prodre v železne drobce praha) izločevalno utrjevati, kot moremo mehko železo.

Spomnimo še na baker – zaščitnik proti koroziji. Pomen malo legiranih Cu jekel za fasade lepих stavb smo že orisali, toda prigod s tem še ni konec. Gladka površina pločevine z bakrom se da odlično pobarvati ali prevleči s cinkom. Že sama gostota bakra na površini dobro varuje pred napadom SO₂ v zraku. Fosfor v taki pločevini še zboljša obstojnost v atmosferi.

Pločevina iz navadnega, nelegiranega jekla vzdrži nasproti ali žvepleni kislini več, bolj dolgo,

če vsebuje še nekaj bakra in žvepla (obojeja!).

Baker v nerjavnem, kislinoobstojnem (feritnem, polferitnem ali avstenitnem, tj. Cr–Ni) jeklu pokaže še eno nadarjenost. Ta jekla stori obstojna proti vročim (90°C) kislina in srednje močnim kislina, tj. proti najhujšim sovragom navadnih nerjavnih jekel. Zadostujejo že 3 % bakra.

Jeklo z 20 % Cr, 25 % Ni, 4,5 % Mo in 1,5 % Cu je obstojno proti kloridom, žveplanim plinom in žvepleni kislini. Uporabimo ga za izdelavo elektrostatičnih izločevalcev (precipitatorjev), naprav za čiščenje žvepla iz dimnih plinov in podobnega. Siten je za valjavce, prijeten varilec.

Žice za bandaže električnih strojev tudi nekaj dolgujejo bakru. Čeprav so iz jekla z 18 % Cr in 8 % Ni, bi v hladno utrjenem stroju ne vzdržale dolgo, če jih ne bi varovala pred napetostno korozijo 2 % bakra.

Komercialno najuspešnejši bojevnik (lahko bi rekli poklicni vojak) proti zunanji napetostni koroziji sestoji iz železa z dodatki 26 % Cr, 5,5 % Ni, 0,17 % N in 1,7 % Cu. Služi kot velika posoda za kemijske procese.

Tudi baker pa ni vsemogočen varuh. Že preprosto v zemlji ali med navadnim pospešenim laboratorijskim korozijskim poskusom malo legiranim jeklom nič ne pomaga.

Ni za kaj, ko začne površina jekla v vročini odgorevati. On seveda ne gori, pač pa zato tembolj železo, element železo. Vendar preprečuje prodor oksida po mejah zrn v globino izdelka. V tem je zmožnejši od niklja ali molibdena, a kaj, ko pa sam odpadne vhod v jekleno površino.

Ne more varovati jekla pred stisnjenim in vročim vodikom. Nobelega jekla. Razumljivo za element, ki ne oblikuje karbidov.

Prav je, da poznamo tudi te bakrove zmote.

Še eno večje področje dejavnosti bakra si pogledjmo: zlitine za magnetne. Veliko permeabilnost dosežejo zlitine z 78 % Ni, 13 % Fe, 5 % Cu in 4 % Mo, ki jih s 1100°C počasi ohlajamo, da ne pride do izločanj. Območje velike permeabilnosti je po kemijski sestavi blizu zlitinam, ki jih odlikuje velika magnetostricija (krčenje in raztegovanje izdelka zaradi podvrženosti spreminjanju se magnetnemu polju).

Druga vrsta zlitin so take s stalno permeabilnostjo, neodvisno od moči magnetnega polja, s katerim magnetimo. Gostota magnetnega polja v takem izdelku je zmerom sorazmerna moči magnetnega polja.

Tovrstne zlitine vsebujejo še 11 % Cu in ostalo železo ter nikelj v razmerju 60 : 40. Pravimo jim tudi izločilne izoperme. Z gašenjem (hitrim ohlajanjem z visoke temperature) in sledede veliko hladno deformacijo (npr. valjanje za 90 %

zmanjšanje prereza) močno zmanjšamo remenico in histerezne izgube. Permeabilnost bo 54, z nestabilnostjo največ + 0,5 %.

Posebno zanimanje moderne tehnike zaslužijo trajni magneti, saj so malodane v vseh napravah, ki so priklopljene na kak vir električne energije. Kar zadeva bakrove zlitine, razlikujemo dve vrsti:

1. Zlitine z veliko bakra (50 % Cu, 40 % Ni in 10 % Fe) lahko toplotno obdelajo po dveh poteh. Prva je gašenje s sledečim popuščanjem pri 600°C, ki pa ne sme trajati predolgo (npr. 3 ure), da ne bi izločki FeNi preveč zrastle in bi koercitivna sila upadla. Po tej poti pridemo do 450 Oe. Z dodatnim hladnim valjanjem še povečamo koercitivno silo.

Druga pot je počasno ohlajanje s 1050°C, in doseženih 150 Oe.

Po obeh obdelavah pa je taka zlitina mehansko mehka – za razliko od zlitin tipa Alnico – in jo zato lahko hladno oblikujemo, valjamo in podobno.

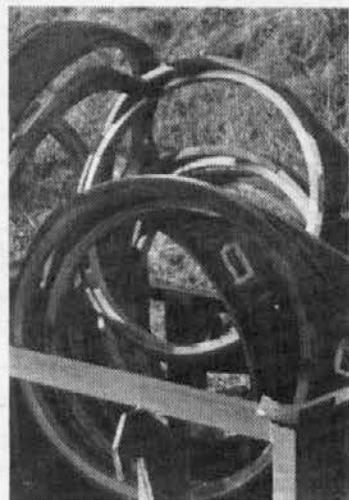
Načelo teh utrditev magnetnosti je izločanje drobnih feromagnetnih koščkov FeNi (ki vsebujejo veliko Ni) na neferomagnetni fazi, ki vsebuje veliko Cu.

2. Zlitine z malo bakra (sestava skrivnostna, v glavnem 90 % Fe in ostalo Ni ter Cu) so dvofazne. Možnosti magnetnega polja so:

Po gašenju (s 1020°C) izločiti Cu pri okoli 570°C iz alfa faze ali iz gama pri ustrezno višji temperaturi. Izločanje povzroči mrežne napetosti med atomi in s tem obstojnost magneta. S podaljšanjem izločilnega žarjenja (ali kratkim, malo višjim žarjenjem) spodbudimo izločanje gama faze iz alfa, kar preazdeli baker in še učinkoviteje poveča koercitivno (magnetno) silo.

Prav poučno, da baker v železu najbolj koristi natezni trdnosti ali magnetnosti, s tem da se loči od njega ter nastopa v obliki mikroskopsko majhnih delcev sredi železa ali jekla.

Mag. Franc Uranec

RAČUNALNIŠKO PODPRTO KRMILJENJE PROIZVODNJE IN PROCESOV V KOVAČNICI

1. UVOD

Pot, dolga tisoč milj, se začne z enim korakom. (J. Heider)

Z leti je ostala kovačnica eden redkih proizvodnih obratov, v katerih je bilo zelo malo storjenega v uvajanju računalništva na informativnem, še bolj pa na procesnem nivoju. Vzroke za takšno stanje najdemo v specifičnosti naše kovaške proizvodnje, globalno v pomanjkanju dolgoročne strategije razvoja in na krmilnem nivoju v do sedaj dokaj zadovoljivem »ročnem« sistem.

Uresničevanje doktrine Železarne Ravne: kvaliteta – znanje – humanizacija sovпада s hotenji po tržno usmerjenem proizvodjanju Evropa '92. Zato moramo na področju plastične predelave in termične obdelave (primarne in sekundarne) uveljaviti procesno vodenje vseh faz s ciljem, da se optimalno izkoristijo vse možnosti, ki jih dajejo sredstva in strogo krmiljen proces vroče deformacije ter optimalno izkoriščanje mikrostrukturnih procesov med kovanjem in po njem za povečanje trdnosti in žilavosti.

2. PREDSTAVITEV

Prvi korak k uresničevanju navedenih ciljev je storil tim z nalogo »Načrt računalniške podpore krmiljenju proizvodnje in procesov v kovačnici«. Na-

– kriterij za ocenjevanje opremljenosti peči:

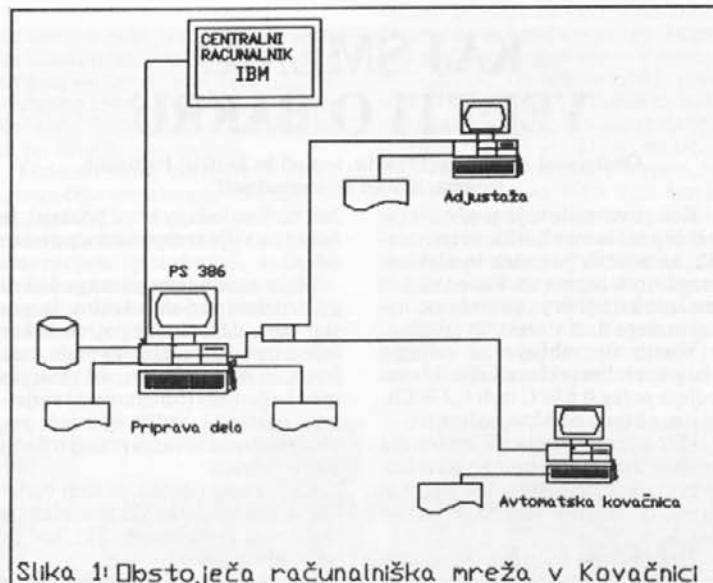
STROJ	ogrevne peči (X)	žarilne peči (X)	elektro peči (X)
gorilniška varnostna oprema	10	30	--
regulacija: -temperatur	20	15	30
-razmerja gorivo/zrak	20	15	--
-tlak v peči	15	10	--
programsko vodenje	15	15	30
registriranje spremenljivk	15	10	30
ostalo	5	5	10
	100	100	100

loga je logično nadaljevanje predhodne študije »jeklarskega« tima: Nadaljnji razvoj računalniške podpore proizvodnji in procesom jeklarne. Oboje je solidna osnova za celovito reševanje tovrstne problematike v PE Metalurgija.

Pri obravnavanju problemov proizvodnje in njenega krmiljenja v kovačnici smo se soočili z velikim številom problemov. Opredelili smo jih kar 28. Nekatere smo lahko združili; nato pa smo jih po pomembnosti ovrednotili s sistemom glasovanja. Na timu smo obravnavali le najpomembnejše:

TABELA 1: OCENA AGREGATOV

STROJ	opremljenost	iztrošenost	preostala opremljenost
ogrevalna peč : 1, 2, 5, 6, 7, 10, BRV	15 X	1.5 X	1.5 X
ogrevalna peč : 3, 4, 8	60 X	50 X	30 X
žarilna peč : 1, 2, 3, 4	15 X	90 X	1.5 X
žarilna peč : 6, ANCO	60 X	60 X	24 X
žarilna peč : 5	75 X	50 X	37.5 X
žarilna peč : 80 T	100 X	20 X	80 X
elektroglubinska peč : 1 do 6	60 X	80 X	12 X
Krožna peč	85 X	50 X	42.5 X
naubna peč	50 X	50 X	25 X
predgrevalna peč	60 X	50 X	30 X
Koracna peč	85 X	ne obratuje	-----
PEČI SKUPAJ	42 X	72.6 X	11.6 X
stiskalnica 1200 t	25 X	100 X	0 X
stiskalnica 1800 t	35 X	70 X	10.5 X
Kovaški stroj	60 X	60 X	32 X
pogon, zalaganje krožne peči	60 X	60 X	32 X
SKUPNO STISKALNICI + KOV. STROJ	55 X	72.5 X	18.6 X
SKUPAJ PEČI IN STROJI	46.5 X	72.5 X	18.1 X

Slika 1: Obstoječa računalniška mreža v kovačnici

problem

1. avtomatizacija
2. planiranje
3. logistika
4. znanje
5. strategija razvoja
6. standardizacija in tipizacija
7. informatika
8. neažurnost
9. posebne analize

št. točk

- 21
- 9
- 6
- 6
- 3
- 2
- 2
- 2
- 2

TABELA 2: RAZPOREDITEV IN ZNACILNOSTI NALOG PROJEKTA

Zap. št.	NALOGA	Bosilec/ost. izvajalci	Trajanje (meseči)	Prioriteta
1	Predstavitev načrta RPIS Kovačnice	TIM	1	1
2	Avtomatizacija peči za TO 1. faza	KOV./RAZV. + TEH SEKTOR	12	1
3	Obnova in predelava peči	KOVAČNICA	48	1
4	RPIS krmiljenja proizvodnje - priprave	KOVAČNICA INFORMATIKA	3	1
5	Izpis delovne dokumentacije in spremljanje proizv.	KOVAČNICA INFORMATIKA	9	1
6	Vodenje zaloga in planiranje potreb materiala kovačnice	INFORMATIKA KOVAČNICA	9	1
7	Dnevno terminiranje proizvodnje	INFORMATIKA KOVAČNICA	9	1
8	Dolgoročen načrt logistike	KOVAČNICA RI + INF.	6	2
9	Standardizacija in tipizacija tehnologij	KOVAČNICA RI + INF.	3	2
10	Organizacija funkcioniranja posebnih analiz	TIM ZA ABALIZNE PRED.	2	3
11	Usposabljanje delavcev 1. faza	KOVAČNICA INF. + RI	3	3

Pomembnost problema avtomatizacije (zastarelost in iztrošenost, specifična poraba energije) dobro ilustrira tabela 1. V njej smo ocenjevali po sledečih kriterijih:

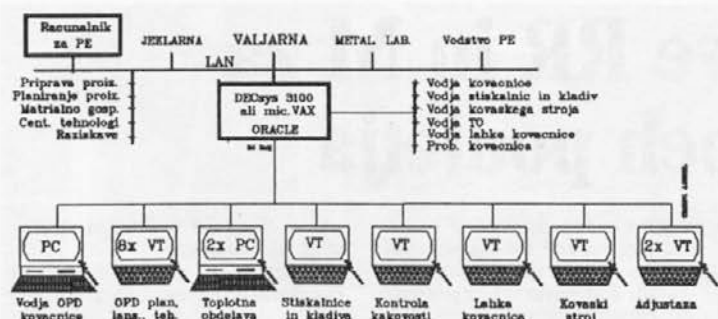
– kriterij za iztrošenost avtomatizacijske opreme:
obratovanje 15 let neprekinjeno = 100 % iztrošenost

– kriterij preostale opremljenosti:

$\% \text{ opremljenosti} * (100\% - \% \text{ iztrošenosti})$
preostala opremljenost (%) =

100

Za odpravo ključnih vzrokov smo poizkusili najti rešitve oz. jih nakazali v zasnovi potrebnih projektnih nalog (tabela 2).

Slika 2: Zasnova računalniške opreme KOVAČNICE

Veliko vzrokov v problemih planiranja, logistike in informatike se lahko reši z uvedbo RPIS proizvodnje za krmiljenje proizvodnje. Zato smo v obliki dveh idejnih projektov obdelali dva po pomembnosti najtežja problema. To je avtomatizacija in krmiljenje proizvodnje.

Za začetek krmiljenja proizvodnje z računalnikom lahko štejemo nalogo: Izpis delovne dokumentacije in spremljanje proizvodnje z računalnikom. Naloga je v zaključni fazi uvajanja povratnega javljanja proizvodnje in se odvija na računalniški opremi, kot jo prikazuje slika 1.

Z opisanim delom smo v kovačnici storili prvi korak k sodobnejšemu in boljšemu delu. Hkrati je ta korak bil za nas korak računalniškega opismenjanja. Za nadaljnje delo je obstoječa oprema prešibka in je nujna nabava zasnovane računalniške opreme po sliki 2. To bo obenem stopnica k informacijski pismenosti.

3. ZAKLJUČEK

Namesto zaključka naj ponovim začetno misel J. Heiderja. Prvi korak je narejen. Za nadaljnjih tisoč na začetni poti pa je treba nabrusiti pete.

Miklavc Janko

* - Tim so sestavljali:

Pungartnik Ivan, Krivograd Alojz, Vošner Jože, Vojko Karner, Šegel Jože, Kokal Andrej, Vrvnik Majda, Miklavc Milan

SEZNAM JUGOSLOVANSKE PERIODIKE, KI JE NAROČENA ZA LETO 1990

Na podlagi skupnega dela finančne službe in strokovne knjižnice s sodelovanjem direktorjev poslovnih enot je poslovodni odbor sklenil, da bomo v letu 1990 imeli naročene samo tiste in toliko izvodov domačih revij in časopisov, ki so na seznamu, katerega objavljamo. Na področju tuje periodike ostaja režim do obnove abonmajev nespremenjen. Naročila za vso strokovno literaturo: knjige, periodika, medknjižnična izposoja gredo prek strokovne knjižnice.

ŠT. IZV.

- 1 ALATNIČAR (K)
- 1 ANTHROPOS (K)
- 1 AKTUELNE TEME IZ SVETSKE PRIVREDE (KOMERC. SL.)
- 1 ARHIV ZA HIGIENU RADA I TOKSIKOLOGIJO (K)
- 1 AUTOMATIKA (K)
- 1 BIBLIOGRAFIJA (DAR) (K)
- 1 BILTEN (Savezni z. za međunar. naučno, kulturno i tehničku saradnju) (K)
- 1 BILTEN EDP (K)
- 1 BIBLIOGRAFIJA PRISPelih KNJIGA (DAR) (K)
- 9 BILTEN SZ (K) (PE METAL.-1) (PE OBDEL.-1) (RAZVOJNE SL.-1) (KOMERC SL.-2) (KK-1) (KADRI-1)
- 1 BILTEN JUBMEŠ (K)
- 1 BILTEN TEHNIŠKIH INFORMACIJ (METALNA - DAR)
- 1 BANČNI VESTNIK (EKON. FIN. SL.-1)
- 9 BILTEN OUCM (PE METAL.-1) (RAZVOJNE SL.-1) (KOMERC. SL.-2) (TEH. SL.-1) (KK-1) (KADRI-ORG.-1) (PO-1)
- 1 BILTEN ZA PRIMJENU PROPISA (RAZVOJNE SL.-1)
- 1 BILTEN ZVEZE DRŠT. KADROVSKIH DEL. RS (KADRI - ORG.-1)
- 1 BOLGARSKAJA (DAR) (K)
- 1 CARINSKI PREGLED (KOMERC-SL.-1)
- 1 CONECO - Z OKOLJEM (K)
- 20 ČELIK (PE METAL.-5) (PE LIV.-1) (PE OBDEL.-1) (TEH.SL.-1) (RAZV. SL.-5) (KOMERC. SL.-2) (PO-1)
- 11 DELO (K) (PO) (5 ZA DIREKTORJE PE) (KADRI-ORG.-1) (KOMERC. SL.-1) (NABAVA-1) (PE DS-1)
- 2 DELO IN VARNOST (KADRI-ORG.-2)
- 1 DEFETOSKOPIJA MATERIALA (K)
- 1 DRVNA INDUSTRIJA (K)
- 2 DELEGATSKI OBVEŠČEVALEC ZDR. SK. SRS (KADRI-2)

- 2 DELEGATSKI OBVEŠČEVALEC SK. ZA OTR. IN SOC. VAR. (KADRI-2)
- 1 DRUŽBOSLOVNE RAZPRAVE ISU (K)
- 1 EKONOMSKA POLITIKA (K)
- 1 EKONOMIST (K)
- 1 EKONOMSKA REVIJA (K)
- 1 ELEKTROTEHNIŠKI VESTNIK (K)
- 1 EUROPA 92 (K)
- 1 FRONT (KADRI-ORG.)
- 1 GLASNIK SDK (EKON. FIN. SL.)
- 30 GOSPODARSKI VESTNIK (K) (PE METAL.-5) (PE LIV.-1) (PE STROJI-1) (PE OBDEL.-7) (PE ARMATURE-1) (PE DS-1) (TEH. SL.-3) (RAZVOJNE SL.-3) (KOMERC. SL.-2) (KK-1) (EKON. FIN.-2) (KADRI-2)
- 1 GOSPODARSKA GIBANJA (K)
- 1 GORIVA I MAZIVA (K)
- 1 INDEKS ZA OBRACUN RAZLIK V CENI (RAZVOJNE SL.)
- 1 INDEKS - MESEČNI PREGLED STATISTIKE SFRJ (K)
- 1 ING REGISTAR (KADR-ORG.-1)
- 1 IB REVIJA ZA PLANIRANJE (K)
- 1 JUMA MARKETING (PO)
- 1 INŽENJERSKO MODELIRANJE (K)
- 1 JEZIK IN SLOVSTVO (K)
- 1 KNJIGA (DAR)
- 1 KNJIŽEVNE NOVINE (DAR) (KOLAR)
- 1 KEMIJA U INDUSTRIJI (K)
- 1 KNJIŽNICA (K)
- 1 LIKOVNE BESEDE (BOŠTJAN)
- 1 LIPOV LIST (PE DS)
- 1 LIVARSTVO (K)
- 1 LIVARSKI VESTNIK (K)
- 1 MESEČNA INFORMACIJA NB RS (EKON. FIN. SL.-1) (K)
- 2 MESEČNI STATISTIČNI PREGLED RS (EKON. FIN. SL.-1)
- 2 METALURG (PO)
- 1 MLADINA (PO)
- 1 MEĐUNARODNO POSLOVNO PRAVO (PRAVNA SL.)
- 1 MEDIA MARKETING (K)
- 1 METALURGIJA (SISAK) (K)
- 1 MOSTOVI (K)
- 6 NAŠE GOSPODARSTVO (K) (TEH. SL.-1) (RAZVOJNE SL.-1) (KOMERC. SL.-1) (EKON. FIN. SL.-1) (PO-1)
- 1 NAŠI RAZGLEDI (PO)
- 1 NAŠE OKOLJE (K)
- 1 ORGANIZACIJA IN KADRI (K)
- 1 OBVESTILA REPUBLIŠKE MATIČNE SLUŽBE (K)
- 1 PRAVNA PRAKSA (PRAVNA SL.)
- 1 PRAVNIK (PRAVNA SL.)
- 1 PREGLED IBM INTERTRADE (DAR)
- 1 PREGLED INTERTRADE (DAR)
- 1 PRIVREDA I PRAVO (PRAVNA SL.)
- 1 PODATKI IN KAZALCI SDK (EKON. FIN. SL.)
- 1 POROČEVALEC (KADRI-ORG.-1)
- 1 POSEBNA PRILOGA - DAVKI IKS (EKON. FIN. SL.)
- 1 PRIVREDNI PRAVNI PRIRUČNIK (PRAVNA SL.)
- 1 PRIVREDNO PRAVNA PRAKSA (PRAVNA SL.)
- 1 PROIZVODNJA (K)
- 1 PTT VESTNIK (VLOŽIŠČE)
- 1 PRAKSA (K)
- 1 RAZISKOVALEC (K)
- 1 REPUBLIŠKI INFORMATIVNI BILTEN (PO)
- 3 REVIJA ZA RAČUNOVODSTVO IN FINANCE (EKON. FIN. SL. 3)
- 3 REVIJA ZA RAZVOJ (K) (PO) (RAZVOJNE SL. 2)
- 4 RUDARSKO METALURŠKI ZBORNIK (K) (PE METALURG.) (PE LIVARNA) (RAZV. CENTER)
- 2 SAVREMENI MATERIALI (K) (RAZV. C.)
- 1 SEZNAM NOVIH REVIJ (DAR) (K)
- 1 SDK (EKON. FIN. SL.)
- 1 SEKUNDARNE SUROVINE (KOMERC. SL.)
- 1 SUDSKA PRAKSA (PRAVNA SL.)
- 1 SUDSKA I UPRAVNA PRAKSA (PRAVNA SL.)
- 1 SISTEMI DELTA (K) (OSTALE IZVODE NASLOVNIKOM)
- 1 SOCIALNO DELO (K)
- 1 STROJARSTVO (K)
- 1 STROJNIŠKI VESTNIK (K)
- 1 TEBOV PRIRUČNIK (EKON. FIN. SL.)
- 1 TEORIJA IN PRAKSA (K)
- 1 TEKOČI GOSPODARSKI PREGLED (K)
- 1 TRIBOLOGIJA U INDUSTRIJI (K)
- 9 URADNI LIST RS (PE OBDEL.-1) (PE ARMATURE-1) (RAZVOJNE SL.-1) (KOMERC. SL.-2) (EKON. FIN. SL.-2) (KADRI-ORG.-2)

V oklepajih je označena lokacija. Revije z oznako (K) so dosegljive v knjižnici in vsakomur na razpolago, s tem da je najdaljši rok izposoje 14 dni z ustreznim podaljšanjem, če je za revijo manj interesentov. Pripravili bomo tudi strokovno urejen seznam celotne periodike, ki jo je mogoče dobiti v naši knjižnici.

Strokovna knjižnica

Nujnost povezave RR in M za optimalni uspeh podjetja

V večini podjetij pri nas so marketing, raziskave in razvoj ter proizvodnja v stalnem neproduktivnem konfliktu, marsikje pa sploh ni nikakršnega sodelovanja, čeprav nas razviti svet izredno dinamičnega gospodarskega razvoja sili, da bo treba poiskati poti k produktivnejšemu gospodarjenju, s katerimi bo z manjšimi stroški dosežena večja kvaliteta in s tem ustvarjen ugodnejši položaj na mednarodnem trgu.

Zaradi vedno težjih tržnih pogojev in naraščajočega pritiska stroškov poslovanja in proizvodnje je konkurenčna sposobnost, razvoj in akumulacija vedno bolj odvisna od usmerjanja razvojnih sredstev, ostalega investiranja in povezave med M in RR. Za spremljanje hitrega tehnološkega razvoja v svetu je zelo pomembno, da se lastni »miselni kapital« v povezavi z marketingom optimalno izkoristi. Prav ta povezava pa pomeni danes samostojni proizvodni faktor s hitro rastočim pomenom v prihodnosti. (1)

Inovacijski proces v podjetju mora biti organiziran tako, da omogoča hitro in učinkovito izvajanje strateških nalog v razvoju in proizvodnji v smislu optimalne materializacije idej na trgu. Pri tem je pomembno, da od ideje do realizacije na trgu preteče čim manj časa. Pomeni, da je bistvena pri povezavi M in RR v podjetju tudi proizvodnja, ki skupno z M in RR tvori inovacijsko verigo, katere učinkovitost je odvisna od njenega najšibkejšega člena. Globalni cilj te verige so novi izdelki, znanja – know-how, ki omogočajo uspešen tržni nastop in ustrezno dohodkovno uspešnost. Iz tega izhaja, da imata M in RR skupno osnovo in cilj – zadovoljitev zahtev in potreb kupcev. Na tej osnovi in cilju je treba graditi celotno povezavo. Za doseganje tega cilja je treba preseči neproduktivne očitke in konflikte enih in drugih.

Osnovni konflikt med M in RR je posledica različnega vrednotenja posameznih dejavnosti zaradi pre-

vrednotenja ene dejavnosti na račun druge, zaradi forsiranega vodenja ene dejavnosti na račun druge, zaradi domnevno večje potrebe te dejavnosti glede na druge v podjetju. Najpogosteje strokovnjaki posameznih dejavnosti ne razumejo ali nočejo razumeti nalog in vloge drugih.

Najpogostejši očitki marketinga na račun RR so v večini podjetij podobni (2):

- strokovnjaki RR niso sposobni uvideti in razumeti vse medodvisnosti trga in kupca
- dajejo prednost realizaciji po lastnih zamislih in vidikih in ne tako, kot žele in zahtevajo kupci
- ne reagirajo dovolj fleksibilno in hitro na zahteve
- njihov razvoj je manj učinkovit od konkurence, ki nudi boljše kvaliteto na trgu z manjšimi stroški
- čas razvoja in raziskav za določen izdelek je predolg glede na sodobne zahteve trga
- ne znajo se časovno prilagoditi in zaradi slabih tehnično - tehnoloških rešitev in napak podirajo vse plane
- pogosto je prisotna miselnost pri razvojnikih, da poznajo bolj dobro želje kupca od samih kupcev.

Očitki RR na račun marketinga (3):

- marketing le predpostavlja da ve, kaj želi kupec, v resnici pa je njihovo poznavanje želja in potreb kupca nerealno
- marketing želi imeti razviti izdelek že kar takrat, ko mu konkurenca z novo uvedenimi izdelki na trgu vzbudi idejo, kar pomeni, da ne planira pravočasno izdelkov na dolgi rok
- marketing obljublja več, kot pa lahko razvoj in raziskave ter proizvodnja kasneje realizirata
- marketing že ponuja izdelke, ki jih proizvodnja s strani RR še ni osvojila, ali pa so šele v fazi izdelave prototipa
- mnenje marketinga je, da je zadovoljevanje kupcev samo delo marketinga.

Zaradi vseh teh očitkov pogostokrat prihaja do prave borbe za prevlado med M in RR, v kateri zelo pogosto izgublja najprej RR, na koncu pa podjetje kot celota. Pogosto je zaradi tega, ker trg ni sprejel ponujenega izdelka, na udaru RR, pri tem pa je v obtožbah v celoti pozabljeno strateško planiranje, pri katerem bistveno sodeluje tudi marketing. Pogostokrat je še pred ugotavljanjem napak neuspešnih izdelkov na udaru kritike tudi marketing. Seveda največ ob takšnih konfliktih izgublja podjetje. Tako marketing kot raziskave in razvoj imajo svoje natančno določene naloge, ki so med sabo različne, lahko se pa tudi precej prepletajo, v celoti pa so usmerjene k istemu cilju – k uspehu na trgu (4).

Zato mora marketing:

- opravljati strateške raziskave

trga v skladu z izbranimi strateškimi cilji podjetja

- pripravljati analize in podatke za celotni proizvodni program podjetja
- časovno opredeliti pričetek inovacijskega procesa za posamezen izdelek
- zasledovati tržne razmere med izvajanjem inovacijskih projektov
- izvajati priprave za osvajanje trga z novimi izdelki oz. programi
- zasledovati stroške trženja pri uvajanju novih izdelkov
- organizirati in izvajati prodajo, servis, ekonomsko propagando – torej celotno politiko cene – optimalno

- za vsak izdelek celotnega proizvodnega programa mora v skladu s politiko kakovosti izdelkov ugotavljati in zagotavljati nivo zahtev na trgu in v skladu s tem ukrepati pri razvoju, raziskavah in proizvodnji.

Se večji pa mora biti poudarek zagotavljanju kvalitete pri novo uvedenih izdelkih na trgu.

Ugotavljanje zahtev trga pa gre v smeri (5):

- vrednosti izdelka za kupca
- socialnega motiva
- posebnih potreb in želja kupcev
- zahtevanih dodatnih uslug za boljši plama
- nivoja cene glede na konkurenco in lastno kvaliteto
- vpliva kompletiranja ponudbe
- dobrega imena podjetja (image).

V vsem tem je poudarek na optimalnem zagotavljanju kvalitete. Zato je treba planirati kvaliteto izdelkov že v sami fazi snovanja izdelka ob pomoči marketinga, ki najboljše pozna potrebe in zahteve trga.

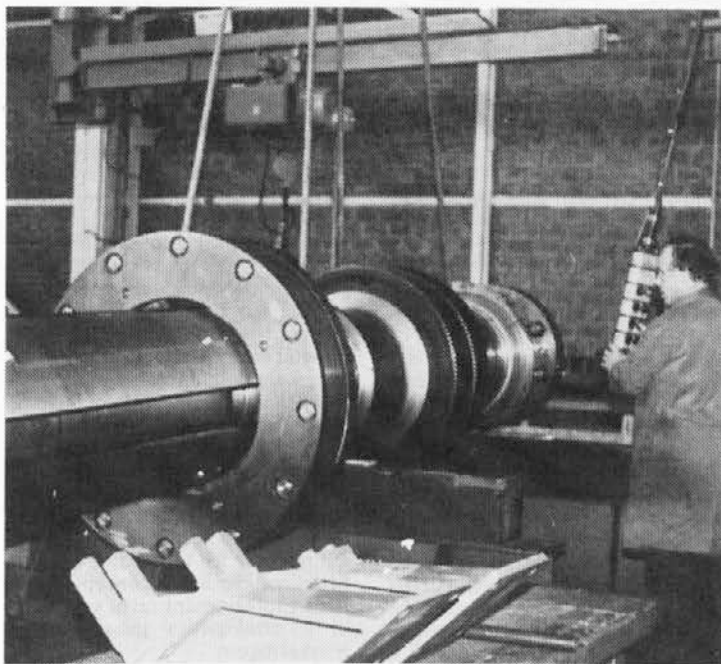
Raziskave in razvoj pa morajo:

- v delu uporabnega raziskovalnega dela, temelječega na znanstvenih spoznanjih, le tega konkretizirati v uporabljive vrednosti in oblike za proizvodnjo. Tu gre za pridobivanje znanja in vlaganje vanj, kar je prvi pogoj za opravljanje razvojno raziskovalnega dela

- v delu razvoja, ki temelji na rezultatu uporabnega dela, mora prenašati rezultate v proizvodnjo podjetja z novimi izdelki, prilagajati obstoječe izdelke prilagajati obstoječe izdelke za potrebe kupcev, reševati razvojno problematiko tekoče proizvodnje, izboljševati opremo za cenejšo in bolj kvalitativno proizvodnjo, usposabljati tehnologe, sodelovati pri uvajanju nove tehnologije.

Bistvena vloga RR je v sodelovanju pri konkretizaciji zahtev za kvaliteto izdelkov v celotnem programu proizvodnje podjetja. RR mora zahteve za kvaliteto izdelka prilagoditi tako, da jih bo možno čim racionalneje realizirati (6). Za celovit uspeh tega je, glede na ekonomičnost in porabljen čas, po-

trebna interdisciplinarna nadgradnja – optimalna povezava RR in M. Pri tem morajo biti RR in M ves čas seznanjeni z dinamiko tržišča, kajti potrebe in zahteve kupcev se pogosto spreminjajo, pa tudi z vidika sodobnosti realizacije, ki bo jutri že zastarela. Zato je treba obstoječe stanje vsak trenutek s pomočjo inovacij izboljševati.

Napetost med RR in M je treba iz osebnih konfliktov preusmeriti na produktivni konflikt, ki še izboljšuje komunikacijo med njimi. Marketing mora s svojo kreativnostjo prinesiti v podjetje ustvarjalni nemir, ki ga s pomočjo RR in proizvodnje uspešno opredmetijo v obliki novih izdelkov ali tehnologij. Skupni cilji, povezani s kvaliteto in intenziteto razmišljanja o kvaliteti zadovoljevanja potreb, prinašajo optimalni učinek nastopa na trgu.

TIMSKO DELO PRI RAZVOJU IN UVEDBI IZDELKOV NA TRGU

S formiranjem razvojnih timov lahko podjetja v razvoju novih izdelkov in tehnologij precej skrajšajo čas, ki je potreben od ideje do realizacije in komercializacije te ideje na trgu (7). S tem pa so precej manjši stroški razvoja, čas oplenitvenja investiranih sredstev v razvoj in raziskave pa se krajša. To pa hkrati pomeni tudi več možnih sredstev za novi razvoj.

Samo formiranje razvojnih timov za komercialni uspeh razvoja ni dovolj. Treba je zagotoviti:

- raziskavo potenciala obstoječih oz. novih tržišč že na začetku razvojno raziskovalnih del na novem projektu
- veliko stopnjo možnosti prikaza koristi in prednosti novega izdelka, in to tako, da bodo te prednosti kupci sprejeli
- kvaliteto, sposobnost in fleksibilnost lastne tehnologije, da se lahko v vsakem trenutku prilagodi različnim potrebam in zahtevam kupcev

– fleksibilnost organizacije podjetja za hitro prilagajanje potrebam trga

– dovolj veliko mero poguma glede negotovosti na trgu, kar pomeni, da razvojnemu timu ni treba vedno čakati na odobritev začetka in nadaljevanja razvoja od zgoraj, saj je že začetna ideja rezultat sprememb na trgu. Najbolj pomembne so ideje, ki bodo dosegle hitro in učinkovito komercializacijo.

Sestava razvojnih timov je bolj podrobno precizirana v točki 2.2. Bistveno pa je, da so v timu ljudje, ki predstavljajo določeno strokovno kapaciteto v podjetju. Delo tima je treba operacionalizirati v okviru matričnega sistema; ne v smislu tradicionalne linijske organizacije, ampak v smislu enakopravnega sodelovanja vseh posameznikov, ki ustvarjajo v timu pravo tekmovalno razpoloženje med vsemi sodelavci.

To tekmovalno razpoloženje pa mora izražati v bistvenih odločitvah optimalno homogenizacijo ljudi.

Na čim učinkovitejše in hitrejše delo timov – od ideje do njene komercializacije – pa vpliva predvsem (8):

- stimuliranje posameznih članov tima in tima kot celote
- pregled prispevkov vsakega posameznika in celotnega tima k uspehu komercializacije ideje
- izkušnost vodilnih kadrov in visoka stopnja vključenosti in podpore članom timov
- primerna strokovnost članov tima
- potencial rasti profesionalnih sposobnosti članov tima
- potreba in občutek nujnosti članov
- možna povezava med člani tima, kadar in kjer problem posameznika preraste njegovo strokovnost in postane problem vseh
- spoznanje o specialnosti in sposobnosti posameznikov
- jedra tvorijo sposobni in učinkoviti

koviti posamezniki, ki jih vodi želja po uspehu

– vzpostavitev nehierarhijske komunikacijske mreže v timih.

Najpogostejše ovire pri delu posameznikov v timu, na katere je potrebno ves čas paziti in jih takoj eliminirati, pa so:

- nejasno definirani cilji projektov
- pomanjkanje finančnih in tehničnih sredstev
- borba za položaje
- nezainteresirano vodstvo podjetja
- prevelika negotovost projektov
- stalne spremembe projektov, članov timov, prioritet projektov in bistvene spremembe ciljev
- nemotiviranost kadrov.

Le maksimalno upoštevanje ovir in bistvenih elementov, ki so pomembni za uspeh razvojnega projekta bo prineslo učinkovitost razvoja podjetja na osnovi optimalne povezave RR in M.

Mag. Matic Tasič

OPOMBE

1) Bavec N., Pukl J., Planiranje in spremljanje projektov v inova-

cijskem procesu, zbornik Projekti in razvoj, Lj. 1988

- 2) Kocher H., Der Streit zwischen Marketing und Technik darf nicht sein, Management Zeitschrift, Zürich, 3, 1988, str. 138–140
- 3) Hull F., Hage J., Organizing for innovation: beyond Burns and Stalkers Organic type, Sociology, 16, 1982, str. 563–577
- 4) Erickson T., Brenkus L., Healthere R & D: Tools and Tactics, Artur D. Little Decision Resources, Meeting notes, October 1986
- 5) Bart C.K. Organizing for new product development; The Journal of Business Strategy 9, Jul–Avgust 1988, str. 34–38
- 6) Windx Y. Product Policy: Concepts, Methods and Strategies, Reading, MA: Addison – Wesley 1982
- 7) Wolf M.F., Teams Speed Commercialization of R & D Projects, Research Technology Management, New York, No5, 1988 str. 8–10
- 8) Tuschamm M.L. Anderson P., Technological Discontinuities and Organizational Environments, Administrative Science Quarterly 31, 1986, str. 439–465

»Smo na Ravnah ubrali pravo pot«

Kot vodja OE planiranje razvoja in raziskav (v stari organizacijski shemi – služba za inovacije) skušam gospodu F. Krivcu in ostalim pojasniti nekatera dejstva in odgovoriti na nekatera vprašanja. Jasno pa je, da je težko o tem polemizirati z nekom, ki apriori v celoti negira naše preteklo, sedanje in bodoče delo. Da g. Krivec s svojega delovnega in izobrazbenega nivoja ocenjuje tako celovito naše delo v preteklosti, je še lahko razumljivo, čeprav ne prepričljivo, je pa popolnoma nerazumljivo in nesprejemljivo njegovo ocenjevanje sedanjega in bodočega dela, ki temelji na planiranju, spremljanju in koordiniranju celovite RR dejavnosti, v kateri je naša osnovna naloga (OE planiranje RR) vzpostavitev optimalne povezave razvojno raziskovalnega dela z marketingom. Zakaj je takšna usmeritev in delo potrebno, posebej ne bom argumentiral, lahko se pa ozremo v razviti svet, kjer to počnejo že precej dolgo. Za splošno razumevanje tega dejstva tudi ni potrebno kakšno večje poznavanje marketinga in razvoja, ki pa je nujno potrebno za kompleksno ocenjevanje dela pri povezavi RR z marketingom.

Glede na to usmeritev je jasno, da sprememba vsebinskega vidika potegne za sabo tudi organizacijski vidik dela OE planiranje RR. Tako je bil ob uvedbi pravilnika o inovacijah 1986. leta ta vsebinski vidik usmerjen predvsem na celovito aktiviranje množične inovativne dejavnosti. Prav zato so bile uvedene nove oblike inovativne dejavnosti, od katerih so se zelo dobro obnesli koristni predlogi (in se še), pa tudi ustvarjalne naloge.

Z uvedbo UN pa je že viden novi vsebinski vidik usmeritve dela v bodoče. Ta vsebinski vidik temelji na večjem aktiviranju profesionalne razvojno-raziskovalne dejavnosti, ki smo ga s temi nalogami tudi dosegli, saj so bile te naloge namenjene aktiviranju ustvarjalne dejavnosti razvojnih, strokovnih in vodstvenih delavcev. Do ukinitve letih pa ni prišlo zaradi tega, ker te naloge ne bi dajale določenih ekonomskih efektov, ki so v veliki večini nalog tudi potrjevali njihovo upravičenost (podatki so v celoti dostopni, so javni in si jih lahko vsak ogleda), pač pa zaradi še vedno preveč prisotne proizvodne miselnosti večine naših delavcev, kajti UN so bile v glavnem namenjene srednji, višji in visoki izobrazbeni strukturi, v zanemarljivo majhni meri pa delavcem v neposredni proizvodnji, zato je prav ta večinski glas vplival na ukinitve nalog.

S tem, ko so bile uvedene nove oblike inovativne dejavnosti, je bila nujna potreba reorganizirati samo službo za inovacije, – jo »pojačati« in prav ta vsebinski vidik negira trditve, da sedaj pet ljudi opravlja delo enega. Predvsem pa je bilo, s kakršnegakoli vidika, nemogoče pričakovati petkratni ekonomski efekt, saj smo pri prikazo-

vanju povečanega dohodka kot učinka inovacijskega dela upoštevali le učinek inovacij, ne pa učinek ostalih oblik inovacijske dejavnosti. Kljub temu (in kljub veliki inflaciji) je Železarna Ravne tudi še v letu 1989 daleč pred ostalimi podjetji v Sloveniji (tako po ekonomskem efektu, kot po množici vseh sodelujočih v inovacijskem procesu).

Ne smemo pa pozabiti tudi na »majhen problem«, saj nas je ob prevzemu tega dela čakalo skoraj nemogoče število nerešenih primerov, ki so se vlekli ali pa bili zaprti v predalih tudi več kot pet let.

Pri uvedbi krožkov kvalitete pa smo s takšno obliko aktiviranja ustvarjalnosti naredili napako. Tu se z gospodom Krivcem popolnoma strinjam, da se ustvarjalnost ne da omejevati z nekimi natančno določenimi predpisi in postopki.

Po začetnem »kampanjskem-realsocialističnem« aktiviranju množične inovacijske dejavnosti in priznavanju inovacijskih predlogov, pogosto tudi ne glede na ekonomski efekt smo začeli te inovacijske predloge spuščati skozi »gostejše sito«, katerega osnova je bil dejanski povečani dohodek, kije nastal ob uvedbi inovacij. Tudi zaradi tega se povečani inovacijski dohodek Železarne Ravne ni kar popeteril ali podeseteril, kot bi kdo tudi pričakoval.

Prav ta prehod inovacij na kvalitete inovacije, na tiste ki, prinašajo realni povečani dohodek, verjetno ni »v posmeh zdravi pameti«, saj je povsod v razvitem svetu za izplačilo nadomestila za uvedeno inovacijo ekonomski učinek le-te najbolj pomemben, razen pri inovacijah, pri katerih tega efekta ni možno natančno izmeriti (ekologija, olajšanje težkega dela, inovacije

s področja poslovanja, vodenja ipd.).

Poročila o naši dejavnosti smo vsako leto objavljali v Fužinarju, tabele za vsako leto so zelo podobne, tako tudi v letu 1989 niso številke manj razumljive kot prejšnja leta. Menimo, da so te tabele pregledne in vsakemu razumljive. Nikoli pa v tem času, kar sem vodja te organizacijske enote, niso bile te številke prirejene oz. posebej prilagojene delavskemu svetu železarne. Nikoli ni vodstvo železarne ali kdo drug od nas zahteval, da za poročilo delavskemu svetu priredimo in potvarjamo številke. To boste, gospod Krivec, morali dokazati. Te številke so vedno prikazovale realna, nepotvorjena in resnična dejstva. (Pa še nekaj, gospod Krivec, če bi znali delati iz smrkla med, bi vam ga brezplačno toliko naredili, da bi ga imeli dovolj kar za celo življenje).

Glede samokritike pa mislim, da ne bi bilo slabo, če bi mi vsi in vsak za sebe bili dovolj samokritični in da bi vsi prvo pometli pred svojim pragom. Pa še to prosim, da svoje donedavne člane partije pri parafraziranju mojih zapisov uporabljate kar za vaše prejšnje strankarske kolege. Mene oni in njihova ideologija nista nikoli prepričala (tisti s sivimi brki...). Čas pa bi tudi že bil, da bi nehali gnojnico, ki se je pri vas nabrala v tem času, ko ste zapustili vodenje službe za inovacije, zlivati na nas, saj je imamo že dovolj (kmetje dobro vedo, da preveč gnojenja zemlji lahko škoduje). Polijte to gnojnico še po sebi, mogoče pa bo v naslednjem obdobju tudi pri vas zrastle kaj družbi in fabriki koristnega. Pri postavljanju novih osnovnih izhodišč službe za inovacije proti koncu lanskega leta ni bilo nobenega blefiranja in slepomišljenja. Dejstvo, da je potre-

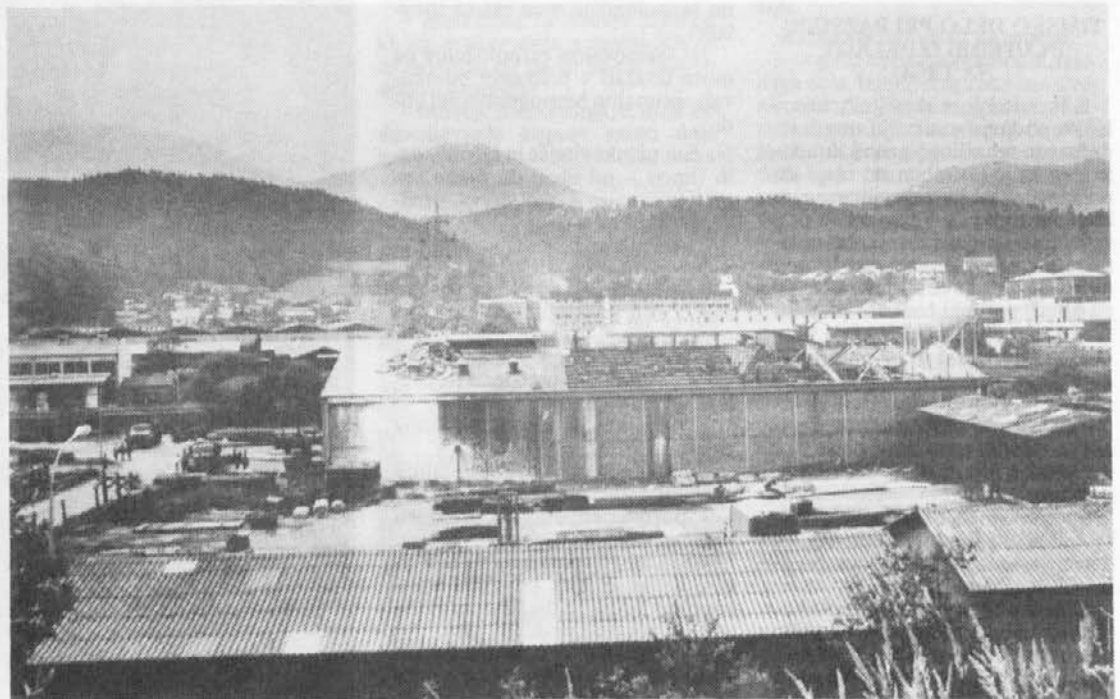
ben zasuk v smeri profesionalnega razvoja, ki edini v povezavi z marketingom lahko prinese preživetje in nadaljnjo rast podjetja, je popolnoma jasno, saj je to praktično dokazano v razvitem svetu. To pa ne pomeni, da opuščamo množično inovacijsko dejavnost, le dajemo ji takšen pomen, kot ji v podjetju pripada – brez zastarelih oblik kampanjskega dela. Jasno nam mora biti, ali pa nam bo moralo postati, da so množične inovacije najboljše psihološka osnova, na kateri gradimo celotno ustvarjalno delo, da pa same po sebi prinašajo le večje ali manjše koristi podjetju, ne morejo pa povzročiti njegov padec ali nadaljnjo rast. Za to je edini odločilni dejavnik sodoben koncept razvoja na profesionalni ravni v povezavi z učinkovitim integracijskim marketingom.

Zaradi vseh teh vsebinskih sprememb je že pripravljen osnutek novega pravilnika, – z razpolovljenim številom členov – s katerim bomo poenostavili operativno delo, popolnoma pa bodo s tem odpravljene tudi samoupravno birokratske osnove prejšnjih pravilnikov.

Ocenjevanje tega, ali je usmeritev Železarne Ravne v smislu optimalne povezave RR in marketinga res prava, je z nivoja organizatorja dela verjetno težavno, saj je potrebno za to poznati osnovne funkcije njenih posameznih delov, pa tudi celote, zato nimam nič proti temu, da se v polemiko vključijo tudi strokovnjaki s teh področij na višjih nivojih. Najboljši ocenjevalec te usmeritve pa bo dolgoročno gotovo trg.

Pa brez zamere!

Vodja OE planiranje RR
Matic Tasič

PET LET KLICEV NA (6) 304

Rubriko Klici na 304 (6304 je postala z novo telefonsko centralo) smo v Novicah prvič uvedli 25.9.1984, kar pomeni, da jo imamo že pet let in nekaj čez.

Odločili smo se, da vse dozdajšnje letnike (do 9.1.1990) razdelimo na petmesečja in jih tako primerjalno obdelamo, saj smo tudi prvo analizo klicev v Fužinarju naredili po petih mesecih.

Od 25.9.1984 do 9.1. letos smo v 212 številkah Novic objavili skupaj 848 klicev in odgovorov nanje, okrog 30 pa je bilo še opozoril uredništva v zvezi s klici in mnenj delavcev, ki niso terjali odgovora.

V 13 petmesečjih je bilo največ klicev prejetih in rešenih v prvem petmesečju, potem pa še v treh na-

verjetno zaradi strožje selekcije ne, saj smo želeli imeti dobro, namenu ustrezno rubriko. Takrat smo, še vedno v iskanju meril, tudi vztrajali, da so se tisti, ki so klicali, predstavili, in anonimnih klicev praviloma sploh nismo objavljali.

Praviloma jih tudi kasneje nismo in tudi danes jih ne. Če že ime tistega, ki pokliče, ni zapisano v Novicah, vztrajamo, da se predstavi za uredništvo. Reči je treba, da so se ljudje na to navadili, sprejeli pravilo in da pri tem nimamo težav. Seveda pa so še tudi primeri, ko človek številki 6304 ne zaupa in se ne predstavi. Takrat uredništvo presodi, ali je vprašanje širše zanimivo in pomembno, pa ga kljub anonimnosti objavi, pač po misli: pomembno je

vorih je bilo uresničenih, kdo so ljudje, ki kličejo itd., toda naj tema počaka kakšnega pripravnika, ker je zelo obsežna. Mi pa bomo morali razmisliti, kaj z rubriko, če bo Fužinar postal tednik in Novic ne bo več. Kontaktne rubrike, kot so klici po telefonu, so namreč predvsem radijske.

Helena Merkač

REKLI SO
Erna Vrečič, tehnična risarka,
Metalurška oprema, PE Stroj:

»V klicih na 6304 ljudje izražajo svoja mnenja in vprašujejo, kar jih zanima, ker v njih dobijo odgovor, če ga drugje ne morejo. Klici so zanimivi, v njih zveš marsikaj, česar sicer ne bi. Bolj kot zunanje nas zanimajo notranje fabriške stvari, da pa je klicev o kraju veliko, kaže na to, da ljudje zunaj ne dobijo odgovora ali se ne vejo kam obrniti, tu pa je ekipa, ki poskrbi za odgovor. Klici so zelo priljubljeni. Kolikor vidiš ljudi, najprej Novice na tisto stran obrnejo. Z njimi spoznavaš utrip, razpoloženje v železarni.

Bolj prav je, da se ljudje predstavljajo, drugače je pač 'baba rekla - baba kazala'.«

Marjan Gril, ravnalec v Ind. nožih, PE Obdelava:

»Rubrika je v redu, ampak komunalnih zadev je preveč. Novice so za železarno, zato naj bi se v njih bolj o železarni obveščalo. Pri klicih pa je ravno obratno - več je zunanjih zadev. Mogoče mi to ni všeč tudi zato, ker sem iz druge občine. Menim, da je že v Fužinarju dovolj krajevnih zadev, v Novicah pa naj bi bile fabriške.

Na to, ali se kdo predstavi ali ne, ne bi imel pripomb, ker vem, kako je, kakšne so v železarni razmere. Je še tak sistem, da ni zaupanja.

Zame ni važno ime, važen je konkreten odgovor. Pri teh pa je tudi marsikaj. Večkrat že pri vprašanju vem, kakšen bo odgovor, velikokrat pa je odgovor takšen, da je volk sit in koza cela.«

Andrej Mauhler, inž., samostojni konstruktor, PE Stroj:

»Prav je, da so klici, le večkrat odgovori niso konkretni, tisti, ki odgovarjajo, se izmaknejo pravemu odgovoru. Drugo, kar me moti, pa je to, da je v njih preveč zadev iz kraja, konkretno Raven, sam pa nisem Ravenčan.

Menim, da tudi delovni problemi iz ožjega okolja niso za klice, ti se naj rešujejo, kjer so. Po mojem sodijo med klice problemi splošne narave.

Klici so tista zadnja možnost za odgovor na neko vprašanje, saj so vprašani prisiljeni, da odgovorijo.

Ime tistega, ki kliče, se mi ne zdi pomembno, če ni natolcevanja oz. če ni takšno vprašanje, da bi lahko komu škodilo.«

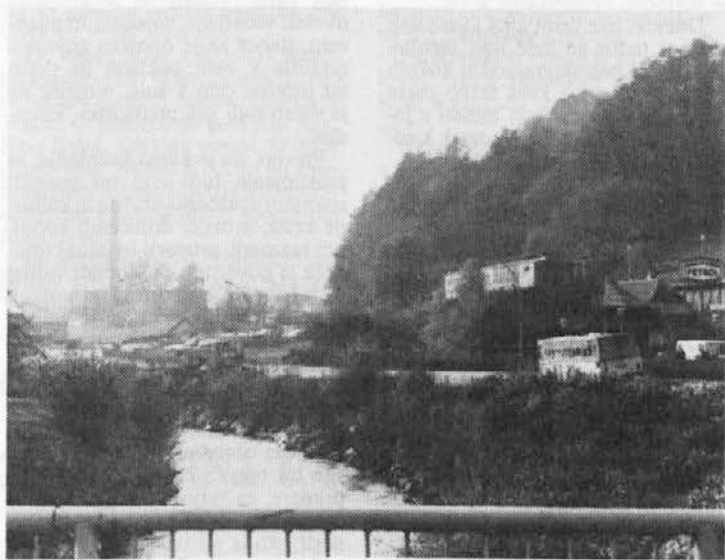
Pavel Mavrel, kontrolor v adjustažih Valjarne:

»Sam večkrat kličem na 6304, ali mene samega zanima kaj ali pa me nagovorijo sodelavci, češ ti si upaš, pokliči. Menim, da nam ta številka daje možnost, da marsikaj razčistimo, da najdemo vzrok za določeno stvar. Čeprav so potem navadno odgovori takšni, da jih težko razumeš oz. niso originalni, nam je zadoščeno, ko je problem izpostavljen, da se opozori nanj.

Sam pokličem in se predstavim, ker se nimam koga bati. Celo s svojim nadrejenim sem zato že bil v konfliktu, a nič zato, tako se stvari razčiščujejo.

Menim, da je rubrika pri delavcih zelo priljubljena.«

slednjih veliko (leta 1985 in začetek leta 1986 poprečno okrog 80). Od maja 1986 do maja 1988 je bilo število drastično zmanjšano, prepolovljeno (poprečno za pet mesečij le 39,4 klicev), potem pa se je spet povečalo in bilo poprečno v štirih petmesečjih do leta 1990 okrog 70.

Po vsebini so bile v vsem obdobju najpogostejše zahteve po posredovanju različnih informacij (194 klicev), sledijo opozorila na manjše nepravilnosti, nedoslednosti in malomarnosti (118), komunalne in druge zadeve v krajih bivanja delavcev (115) ter vprašanja, ki se nanašajo na delo prejšnjega tozda družbeni standard (malica, letovanje, rekreacija - 108 klicev). Najmanj so ljudje klicali na 6304 zaradi zdravstva in bolniške (20 primerov) ter vratarjev in varnostnikov (26-krat). Ustrezno prvotnemu namenu rubrike (čimveč kritik, pobud in predlogov za izboljšanje poslovnih rezultatov) smo prejeli 168 klicev ali približno 20 %. Teh je bilo največ v prvem petmesečju, potem pa je začelo njihovo število padati, tako zelo, da je bila v začetku leta 1986 vprašljiva celotna rubrika, in delegati centralnega delavskega sveta so na seji v aprilu 1986 sklenili, da je treba preučiti primernost rubrike.

Rubrika je ostala, a sledili sta leti 1986 in 1987, ko ni bila obsežna,

vprašanje, ne spraševalce.

Drugače veljajo za pet let klicev na (6)304 približno takšne ugotovitve, kot jih je zapisal urednik Fužinarja ob prvi petmesečni analizi (junija 1985). Klici namreč še vedno kažejo na to, da delavci marsičesa ne vedo, prav tako tega ne, kam naj se za odgovor obrnejo. To je očitno predvsem pri komunalnih in drugih zadevah v krajih bivanja delavcev, saj je teh klicev ogromno. Žal pa, kot so povedali vprašani v anketi, vprašanja in odgovori s tega področja niso zanimivi, če niso iz »tvojega« kraja. S tem rubrika gotovo izgublja, mi pa takšne klice vseeno rešujemo, saj - kot smo zapisali tudi v rubriki sami - zrno peska v čevlju je drobno, a človek šepa, če ga ima, in še to - več kot na šihitu smo vendarle doma.

S tem hočemo reči, da si je pri kontaktni rubriki, kot so klici, lahko postaviti natančna pravila. Toda - če so ta prestroga, je ogrožen obstoj rubrike, če preohlapna, ni vse za vse zanimivo.

Kljub temu pa se nam v uredništvu zdi, da je zdaj rubrika takšna, kot je, našla svoje mesto med ljudmi. To dokazujejo izjave v anketi in število klicev, ki jih prejemamo.

Gotovo bi bilo pri teh klicih izredno zanimivo narediti še kakšno analizo, recimo: koliko obljub v odgo-

DOBRO JE VEDETI

Mehurčki na ustnicah (herpes)

Nenadoma se nam na ustnicah pojavijo mehurčki. Običajno takrat nimamo v bližini zdravnika, ki bi nam predpisal zdravila proti vlažnim in žarečim izpuščajem. Tu pomaga nasvet specialista za kožne bolezni: mesto premažemo z zobno pasto. Kreda iz paste bo kožo posušila.

Kako uporabljamo med

Važno pravilo: MEDU NIKOLI NE SEGREVAMO PREK 42°C! Temperatura namreč poškoduje fermente in snovi, ki uničujejo bakterije.

Vsak med sčasoma kristalizira. To je naraven proces, ki ne spremeni kvalitete medu. Če hočemo med spet utekočiniti, ga postavimo v posodo z vodo, segreto največ do 42°C.

Pravilno vskladiščen med se dobro drži mesece. Hranimo ga v dobro pokriti posodi, da se ne navleče vlage in tujih vonjev. Posoda ga mora ščititi tudi pred svetlobo, ali pa ga hranimo v temnem prostoru, suhem in hladnem. V medu ne puščamo noža ali žlice, ker vsebuje med navadne kisline, ki ne smejo priti v stik s kovino.

Deset limon za en sam kivi

Ali lahko pojemo na dan 6 grapefrutov ali 10 limon, da bi tako zadostili telesu potrebe po vitamini C? Morda nam bi to celo uspelo, a zakaj bi se silili?

To potrebo lahko pokrijemo na veliko bolj enostaven in prijeten način – z enim samim kivijem. Plod kivija, težak 100 g, vsebuje namreč toliko C vitamina kot sadeža v omenjenih količinah. Kivi si torej zasluži ime VITAMINSKA BOMBA.

Domovina kivija je Nova Zelandija, kjer je idealna klima in geografska lega zanj. Začeli so ga vzgajati tudi naši poljedelci v obalnem pasu.

Če se nam lomijo nohti

Če nas tare ta nadloga, si vzemimo za naše roke nekoliko časa. Enkrat na teden si pripravimo kopel: pol rumenjaka zmešamo s čajno žličko toplega olivnega olja. V mešanici podržimo konice prstov najmanj deset minut, nato pa jih nežno zmasiramo. Na koncu zdrgnemo nohte z dlanjo druge roke (zboljšanje prekrvavitve). Ta postopek večkrat ponovimo. Nohtov ne režemo, ampak si jih le pilimo.

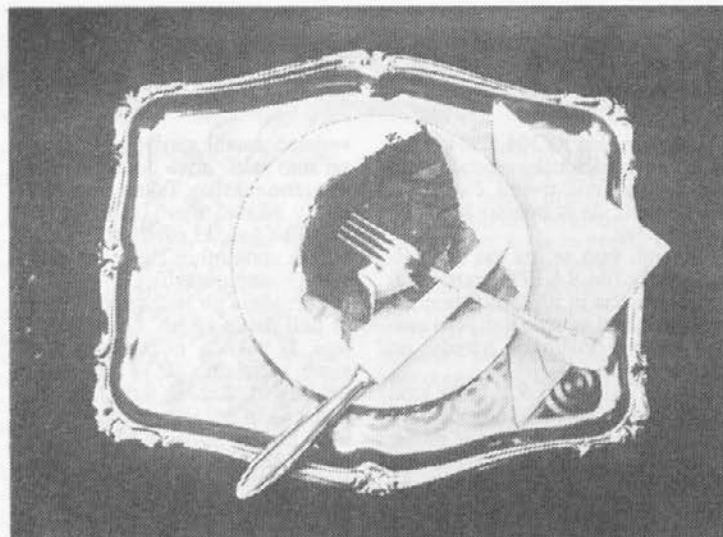
Kvas ohranja mladost in zdravje

Ameriški strokovnjaki za prehrano imenujejo kvas čudežno živilo. Za to imajo več razlogov:

- vsebuje 50 % pomembnih, lahko prebavljivih beljakovin
- 17 vitaminov
- 15 različnih mineralnih snovi
- nekatere elemente v sledih
- 20 različnih aminokislin

Vitamin B jača srce in živce in pospešuje procese razgradnje snovi. Poskusi na živalih so pokazali, da se jim je življenjska doba povečala za 46,6 %, če so v hrani dobivali kvas. Nič manj od B vitamina ni pomemben kalcij. Kalcij daje potrebno čvrstost kostem in zobem in uravnava živčni sistem. Priporočajo ga zlasti starejšim osebam, kjer je prebava in resorpcija hrane že slabša.

Nasploh pa je kvas zelo priporočljiv pri zdravljenju kožnih bolezni. Dermatologi ga priporočajo pri izpuščajih, mozoljavosti, gnojnih ra-

nah itd., skratka pri obolenjih, kjer je potrebno »prečiščenje krvi«.

Dnevno dve jušni žlici kvasa najmanj 4 tedne so dale lepe rezultate celo pri najtrdovratnejših kožnih boleznih. Ker se kvas težko meša s slino, ga priporočajo mešati z jogurtom, solato in kot dodatek k sokovom ali zelenjavnim jedem.

Referat za zdravstveno vzgojo

ZAKAJ PREKLINJAMO IN KVANTAMO

Preklinjanju in kvantanju se učeno reče koprofalija, koprofemija pa tudi verbalni ekshibicionizem. Z raziskovanjem vzrokov takšne vrste vedenja se ukvarjajo zdravniki, psihologi in sociologi.

Če pustimo ob strani nevroze in psihoze, ki na srečo še zmeraj niso tako množične, da bi lahko nanje valili krivdo za grdo govorjenje na vsakem koraku, ostane ugotovitev,

da kultura na tem področju zmeraj bolj pada. Včasih so preklinjanje obešali vozarjem, vojakom in pijancem, danes se je opolzka govornica razširila v vseh poklicih in slojih ter prodrla celo v šole, mogoče pa je slišati tudi kak predšolski "klsendus".

Pravijo, da je klima kvantanja, in preklinjanja tudi eno od nvanjih znamenj družbeno-nravne in kulturne krize, erozije, določenih socialnih razmerij, grupacij in okolij (mogoče je govoriti o posebnem vidiku verbalnega – besednega – nasilja). – Podobno: koprofemija je vulgarno govorjenje kot simptom posebne oblike spolne perverzности moških, ki se seksualno vzbujajo in zadovoljujejo s tovrstnim nadlegovanjem žensk. Nravstvene opredelitve takšnega obnašanja so seveda odvisne od tega, ali gre za bolezenske primere, za težjo ali lažjo moralno izprijenost, za provociranje družbenega okolja ali pa za kaj drugega; tudi pri tem je »še normalno« maršikdaj težko razlikovati od »že bolezenskega« – to pa je za družbeno-nravno tehtanje bistveno. – Podobna seksualna perverznost, kjer gre za umazano kvantanje bodisi moških bodisi žensk pred drugimi ljudmi, imenujemo verbalni ekshibicionizem (z globinsko-psihološkega stališča tu ne gre za analno, temveč za genitalno območje). Tudi družbeno-nravne razsežnosti te abnormnosti moramo tehtati in opredeljevati s podmeno dandanašnje patologije normalnosti.

(Vir: Morala in etika, Ljubljana, CZ 1986)

O ZDRAVJU IN BOLEZNI

Bolan biti se pravi živeti v adventu.
Schneider

Bolezni so vljudnostni obiski smrti.
Kudszus

Brez zdravja ni bogastva.

Snaga in red – pol zdravja.

Dolgi bolezni konec motika.

V zdravih dneh dobro delaj, po smrti ne bo časa.

KULTURA

KULTURNA KRONIKA

V Titovem domu na Ravnah se je aprila zvrstilo več ponovitev predstave Cankarjevega Kurenta v priredbi Marjana Belina in režiji Silve Sešel. Gledališčniki MKUD Franci Paradiž z ravenske srednje šole so se s to predstavo uvrstili na območno srečanje gledaliških skupin severovzhodne Slovenije. Bilo je v Gornji Radgoni od 8. do 10. aprila. Nanj sta se poleg Kurenta uvrstili še predstavi angleške skupine MKUD Franci Paradiž Čarovnik iz Oza (režiser Emil Pečnik) in KUD Bratstvo z delom I. Goleša Diktatorja boli zob (režija Jan Jankovič).

12. aprila so v klubu Levi devčej na Prevaljah odprli razstavo karikaturnih in pastelov Alojza Metelka. Ob otvoritvi je pel Duo Kora.

13. aprila je bil v Koroški osrednji knjižnici Dr. Franc Sušnik literarni večer v spomin pesnika Hermana Vogla. O pesniku je govorila prof. Silva Sešel, Voglove pesmi, ki jih je izbral prof. Miran Kodrin, so recitirali člani sekcije MKUD Franci Paradiž, na klavirju jih je spremljala Maja Čepin.

19. aprila je bilo v Šentanelu občinsko srečanje folklornih skupin. V gostilni Rifel sta zaplesali folklorni

skupini KPD Šentanel in KUD Gozdar iz Črne.

20. aprila je bila v Radljah zaključna prireditev revije Koroška poje. Nastopilo je devet zborov iz štirih občin Koroške regije, ravensko sta zastopala Mato iz Črne in Vres s Prevalj.

21. aprila je bila v Črni kulturna prireditev ob 10-letnici delovanja KUD Gozdar. Nastopile so naslednje skupine, ki delujejo v tem društvu: moški pevski zbor, ki ga vodi Simon Potočnik, harmonikarji pod vodstvom Zvonka Ortana, folklorna skupina, ki jo vodi Slavko Rosc, in Zdovčeve dečve iz Koprivne.

Od 20. do 28. aprila je bila v Likovnem salonu Ravne odprta razstava slik Leopolda Koporca.

Na Rimskem vrelcu je v drugi polovici aprila razstavljal svoja dela Rudi Rajhman, član Dolika z Jesenic.

23. aprila so v zdraviliški dvorani v Topolšici odprli razstavo slik Mojce Kovač, članice Društva koroških likovnikov z Raven.

26. aprila so v osnovni šoli Koroški jeklarji odprli razstavo svojih del člani Likovne sekcije pri KS Javornik-Šance.

M.P.

ČETRTEČ:

DRUŽBENO PODJETJE ŽELEZARNA RAVNE IN KULTURA

O tej temi so januarja, februarja in marca pisali v Informativnem fužinarju Jožko Kert, Marjan Kolar in Ivan Večko. Kert s poudarkom, da »nikar v reformo samo z zakonom, s pozicijo moči in s premetavanjem škatic po organizacijskih shemah – brez »reorganizacije človeka (razuma in čustev)«, brez investicije v človeka in s poudarkom, da bo »živahen kulturni utrip in bo-

gato kulturno življenje delavcev že eden od porokov, da bo ustvarjalni nemir pripomogel h kvalitetnejšim premikom«, Kolar s poudarkom, da »v času, ko gre za delo, za delovno mesto in s tem za preživetje stotin naših ljudi, razmišljanje o kulturi podjetja, ki pomaga iz stiske, lahko pomaga utreti tudi jutrišnjo novo pot k razumevanju kulture kot umetnosti«, Večko pa, »da samo uk-

varjanje s kulturo še ne dela nujno človeka kulturnega v najožjem pomenu besede.«

Vsi trije so tako obravnavali kulturo širše, vendar že tudi z ozirom na konkretno kulturno dejavnost v železarni. Kakšna bo ta po reorganizaciji in po nastanku podjetja, je gotovo zanimivo vprašanje.

Če vemo, da je prvi cilj podjetja ustvarjanje novih vrednosti, moramo vedeti tudi, da se bo podjetje skušalo znebiti vseh tistih dejavnosti, ki so poraba, sem pa seveda sodi tudi kultura. Pri tem je zdaj še najmanj pomembno, da bo tako postalo vprašljivo profesionalno delovno mesto našega referenta za kulturo Mirka Angelija, ki se mu zdi to, kot je izjavil, logično, pač pa je pomembnejše, kako bomo po novem opredelili našo kulturno dejavnost. Čisto brez nje namreč gotovo tudi v podjetju ne bomo mogli biti – ali pač?!

O problemu seveda ne razmišljamo samo v železarni, ampak bodo morali o njem slejkoprej razmišljati v vseh podjetjih. Gotovo bo še naj-

laže šlo tam, kjer kulture že doslej niso zastavili kot posebne dejavnosti, ampak je bila le v kakšnem okviru (npr. komisija pri sindikatu, v okviru kadrovske dejavnosti). Povsod drugje bo težje.

Kako bo, je težko napovedati, kajti možna načina razmišljanja sta vsaj dva. Prvi je omenjeni tržni, na drugega pa se je dalo naleteti v Delavski enotnosti, ko je bil v dveh številkah zapis o republiškem seminarju za organizatorje kulture v delovnih organizacijah. Seminar je bil en teden marca v Radovljici. Ne zanimajo nas ne teme predavanj ne programi, pač pa nekateri poudarki v zapisu o njem in v izjavah udeležencev. Med drugim je rečeno naslednje: kulturo pripeljati v podjetja; pričakujemo, da bomo o kulturni dejavnosti v delovnih organizacijah v prihodnje lahko pisali v bolj vedrih barvah. To so nedvomno poudarki, ki bodo lahko uresničeni le v podjetjih, kjer v ospredju ne bo tržna miselnost.

Pri nas pa je ta miselnost že v ospredju, zato mi kulture ne želimo pripeljati v podjetje, ampak – če zapišem predržno – želimo se je znebiti kot profesionalne dejavnosti. Kako lahko to storimo? Lahko jo damo na občinske forume in si je potem pri njih kupujemo, kolikor bomo čutili potrebe po njej. To seveda ne pomeni, da bi zato morali biti v železarni brez kulturnih dejavnosti, ne, le drugi bi nam jo organizirali, če bi želeli. Tako bi še vedno bila odprta naša mini razstavišča po jedilnicah in avlah, razstavljalce (tudi naše delavce) pa nam bi v železarno pripeljali drugi, naročili bi si pevski zbor in recitatorje za proslave, izide literarnih zbirk naših delavcev bi pripravili zunanji strokovnjaki itd. Vse, kar bomo naročili, pa bomo morali plačati.

To, kaj bomo naročili, pa bo seveda tudi v železarni moral nekdo reči. Ali bo to sindikat, ki bi si to pravico lahko priboril s kolektivno pogodbo, ali poslovodstvo, danes še ne vemo. Vsekakor pa bo nekdo moral biti.

Helena Merkač

Mladi igralci iz Mežice

ALOJZ METELKO V KLUBU »LEVI DEVZEJ« NA PREVALJAH

Alojz Metelko je bil rojen l. 1949 na Raki pri Krškem, zdaj živi v Ljubljani. Prve likovne osnove je dobil pri prof. Lamutu, deloma pa tudi pri Darinku Plevniku. S slikanjem in karikaturami se ukvarja ljubiteljsko. Imel je več razstav v raznih krajih Jugoslavije, tako skupinskih kot tudi samostojnih. Karikature objavlja v Delu in lokalnih tovarniških glasilih, tudi v Fužinarju. Na Prevaljah je razstavil eno monotipijo, osem pastelov in karikature.

Teme karikatur so aktualizirane kot asociacije na družbenopolitične razmere. Imajo tipičen zapis, ki se kaže v figurah in postavitvi v format oziroma v osnovni likovni govoric. So odsev vsakdanjih dogodkov oziroma poskušajo prikazati ljudske interpretacije teh dogajanj.

Slike so predvsem žanrske (se pravi, da prikazujejo vsakdanje življenje), spomini na otroštvo, deloma pa imajo ekološko sporočilnost, ki se kaže predvsem v odlikovanju brezmadežne narave. Figure so rešene karikaturno.

V monotipiji z dodano lučjo Metelko simbolno vrača naravi nekdanjo svetlobo in čistost. Prostor na slikah rešuje s svetlo-temnim-contrastom (chiaroscuro), se pravi, da od horizonta navzgor temni barvo, včasih to izvaja znotraj ene barve, ponekod pa prehaja iz tople barve v hladno. Karikiranost figur na slikah kaže predvsem na življenjski optimizem, na iskanje ali poudarjanje

nje smešnih plati življenja. Stalno je prisoten etnološki moment, saj se pojavljajo orodja in opravila oziroma stavbe, ki izginjajo ali jih ni več. V tem smislu pa so tudi sentimentalne, kot spomin na nekaj, kar mineva, kot spomin na mladost, prvotno naravo in prvobitnost ljudi. Oba pejsaža sta kot slike monokromatska (reducirana barvna paleta).

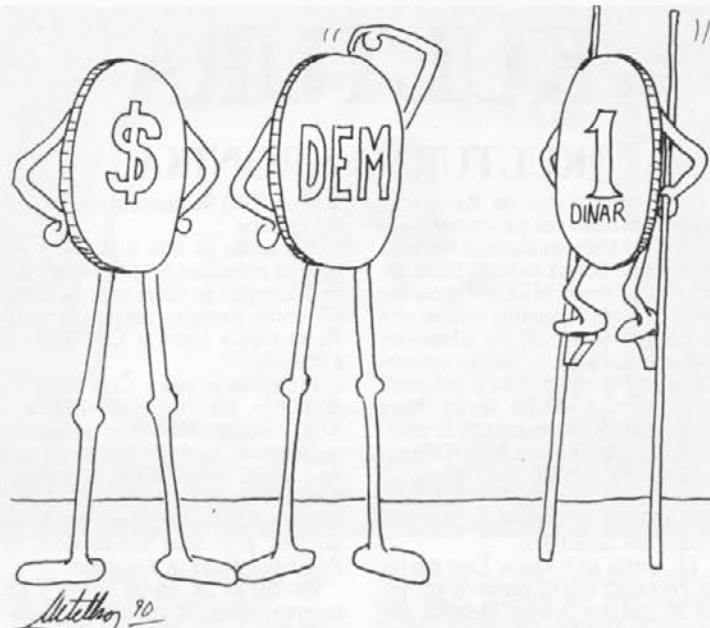
Prostor dosega z vodnimi refleksijami, s pretirano perspektivo, deloma pa tudi s črto. Njegov pristop je svoboden, motiv interpretiran osebno in neodvisno od naravne danosti, ohranjene so le osnovne karakteristike. Kompozicija je praviloma simetrična ali pa se asimetrija izravna v zlatem rezu kot osnovnem kompozicijskem postopku. Povsod v delih ima risba pomemben delež, saj gradi tako notranjo sestavo celotne slike, kakor tudi samih figur.

Slikar večinoma uporablja tehniko pastela, ki po svoji materiji dopušča lirične in osebne zapise, je čustvena in tudi s tega vidika težka, saj zaradi odmika roke od slikovne ploskve (prah je pač možno izbrisati) prvenstveno zahteva precizno oko in lahko roko.

Slike so izdelane na mah. Že slikar Konjović je dejal, da je greh sliko delati več kot pol ure.

Slike so opremljene primerno in tako predstavljajo likovne celote.

Benjamin Kumprej, akad. slikar

Socializem in demokracija: študijski dnevi 1989. – Ljubljana, 1989
Šinkovec, J.: Temeljni akti podjetij in družb. – Ljubljana, 1989
Zbornik predavanj 25. podiplomskega tečaja kirurgije. – Ljubljana, 1989
Zgodbe Svetega pisma. – Pon. – Koper, 1990

Tudi Domoznanski oddelek smo obogatili z nekaterimi novimi knjigami.

Dobili smo:
Hugo Wolfs Musikalische Kritiken. – Leipzig, 1911. Pon. 1986
Statistisches Jahrbuch der Landeshauptstadt Klagenfurt. – Klagenfurt, 1989. – 1988
Varnostna navodila in predpisi za delo v jeklarni. – Ravne na Koroškem, 1989
Vute, R.: Šport in telesno prizadeti. – Ljubljana, 1989

Meta Boštjan

VRESJE 90

Letošnje pomlad bo na Ravnah končalo šolanje 351 mladih: od tega 198 srednješolcev, 116 absolventov triletnega programa in 37 učencev skrajšanega programa. Srednješolci so se predstavili v almanahu Vresje 90, ki ga že precej dolgo izdajajo vsako leto v tem času in v katerem povedo kaj o sebi in kaj o nas – odraslih.

Sestavili so mozaik o lastnem odraščanju in dozorevanju s takšno odkritosrčnostjo, kakršna je značilna samo za maturante, ki še ne vedo, kaj so kompromisi. Tako le so zapisali:

»...ne moremo trditi, da so samo problemi tisti, ki so nas oblikovali. Tudi marsikaj lepega smo doživeli. Tisto lepo se včasih ni skladalo s postavljenimi etičnimi in moralnimi pravili. Vseeno pa ničesar nismo počeli iz hudobije. Ne vem – neka skrita sila je bila v nas in nas silila, naj počnemo prepovedano. Večkrat se nam je zdelo, da je življenje prekratko, da nam polzi skozi prste. Hoteli smo do konca izkoristiti tistih nekaj sekund, ki nam jih je še preostalo. Hoteli smo biti drugačni. Razočarani smo bili nad odraslimi. Za trenutek smo hoteli ustaviti svet in izstopiti. Kmalu smo se vrnili in večkrat želeli odstraniti ogabnost s tega sveta. Ni nam uspelo. Sprijaznili smo se in skoraj sami postali ogabni...«

In naprej:
»Biti črn, biti zatežen, to je DARKERSTVO... Črn mož sedi v temi. Faca se mu pači od zateženosti in ni ga več kot kup črnih oči. To je darker. Ne bojte se ga.«

Babica je črn kruh, se črno oblači in živi v Črni... Če se vsi začnejo oblačiti črno, bomo vsi DARKERJI, in če nas bo dovolj, lahko gremo na volitve za oblast.

Pa kaj nam mar za oblast, nam – DARKERJEM!«

Ta generacija ni lirična. V Vresju se vrstijo zapisi o glasbi, fotografiji, prvi pijanosti. Tudi ironična basen je objavljena. Sledijo pesmi, ki to v resnici niso, so le eksperimenti z domisljicami, zašiljeni v paradokse:

»Nisem pesnik, zato kadim.«
»Zakaj vrtil se zemlja in piše dneve?«

»Sem krogla brez eksploziva.«
»Gnida! Marš v penzijo!«
»Pa pridem jaz v mezoziok. Gledam, pišem, sodelujem«

Ta generacija živi v sebi, zase in med seboj ter si povsem zadošča. V njenih mislih in govoricah ni razpoznavnih krajev, v katerih prebiva, nima ne družin ne bratov in sester, ker jih ne potrebuje. To je po svoje zelo logično, saj moto na začetku Vresja pravi:

»Nočemo biti kot odrasli, ki ne znajo pogledati v nebo... Ljubijo samo številke in sami sebe.«

Toda tako bo le do jeseni. Takrat bo šlo zares za vseh 351 mladih letošnjih diplomantov: za uspeh pri študiju ali za sprejem na delo. Te skrbi postavijo na zemljo vsako generacijo. Vsaj doslej so jo.

M.K.

NOVE KNJIGE NA POLICAH KOROŠKE KNJIŽNICE »DR. FRANČ SUŠNIK« RAVNE NA KOROŠKEM

V Koroški osrednji knjižnici »Dr. Franc Sušnik« pridobivamo knjige na več načinov:

- z obveznimi primerki (to pomeni, da dobimo en izvod vsega, kar naše slovenske založbe izdajo)
- z lastnim nakupom
- s subvencijo Kulturne skupnosti Slovenije
- z darovi
- z zamenjavo

Danes vam predstavljamo naslednje:

Berishaj, N.: Albansko slovenski in slovensko albanski slovar. – V Ljubljani, 1989

Daniels, J.: The anatomy of the car. – London, 1990

Dializno zdravljenje. – Ljubljana, 1989

Doder, M.: Jugoslovenska neprijateljska emigracija. – Zagreb, 1989. – (Tajne sile)

Ferišak, V. & L. Stihovič: Nabava i materijalno poslovanje. – Zagreb, 1989. – (Udžbenici Informatora)

Godfrey, L.: Easy way to successful gardening. – London, 1990

Gunston, B.: A century of flight. – New York, 1989

Jereb, J.: Informatika v pisarniškem poslovanju. – Kranj, 1989

Jurišič, S.: London. – Kraljevo, 1989. – (Marko Polo; 2)

Ključnih pet. – Ljubljana, 1990

Maier, D.: Die schönsten Höhen-

wege Österreichs. – München, 1990

Mazzini, M.: Clipper. – Ljubljana, 1989

Moč imaginacije. – Beograd, 1989. – (Mixed Media)

Murfitt, J.: Das Dressing. Die Marinde. – Hamburg, 1990

Neuradno prečiščeno besedilo Ustave Socialistične republike Slovenije in ustavnih amandmajev I do XC k Ustavi Socialistične republike Slovenije. – Ljubljana, 1990

Ogrin, D.: Slovenske krajine. – Ljubljana, 1989. – (Zbirka Slovenija)

Organizacija i ekonomika proizvodnje. – Zagreb, 1989

Ples. – Ljubljana, 1989. – (Leksikon Cankarjeve založbe)

Plesničar, B.: Slovenska bibliotekarska bibliografija. – Ljubljana, 1989

Rhodes, L.: Die Suppe. – Hamburg, 1990

Ribnikar, I.: Uvod v finančno ekonomijo. – Ljubljana, 1989. – (Znanje)

Ropič, S.: Varstvo pri delu. – Ljubljana, 1989

Quo vadis, Jugoslavijo?. – Zagreb, 1989. – (Ekonomsko politički problemi)

Simović, D.: Smrt i ponovno rođenje. – Beograd, 1989. – (Mandala; 1/4)

Slovenski utrip. – Ljubljana, 1989

REKREACIJA IN ŠPORT

ODBOJKA

Bravo, odbojkarji Fužinarja! Po treh letih nastopanja v enotni republiški ligi so pred kvalifikacijami za ponovno uvrstitev v II. zvezno ligo, iz katere so izpadli v sezoni 1986/87. Po izpadu iz zveznega ranga tekmovalja ravenski odbojki ni kazalo nič dobrega. Ekipe je bila znatno okrnjena, kajti nekateri so prenehali igrati, Filipančič in Mlakar pa sta nastopala za mariborski Stavbar MTT. Toda fantje in peščica marljivih odbornikov, ki so ostali zvesti klubu, so navzlic mnogim težavam želeli ohraniti tradicijo ravske odbojke. In uspeli so. Prvo leto po izpadu je bil Fužinar v enotni republiški ligi šesti pod vodstvom trenerja Urnauta. Leto pozneje že tretji, toda klub je znova okrepljen Bojan Mlakar, v vlogi trenerja pa se je prvič preizkusil Rado Krenker. V letošnji sezoni so ravenski odbojkarji že v uvodnih tekmah napovedovali visoko uvrstitev, saj so vodili vse od prve tekme dalje. Tiha želja osvojiti naslov prvaka pa se jim je naposled ob dvajsetih zmagah in le dveh porazih končno uresničila. Glavno breme v prvenstvu je seveda nosila prva šesterka, ki so jo sestavljali: Bojan Mlakar, Boris Vidmajer, Drago Popič, Tomaž Gačnik, Darko Pokeršnik in Aleš Legan, občasno pa je trener Krenker dal priložnost zaigrati tudi mlajšim Šteharniku, Brežnjaku, Kokotu in Drevenšku. In ne nazadnje, za uspeh si pohvalo zaslužita tudi tehnični vodja Marjan Kokol, podpredsednik kluba Peter Prikeržnik in morda še kdo.

Poglejmo si še rezultate zadnjih štirih kol: Fužinar – Stavbar MTT ml. 3:0, Topolšica – Fužinar 3:0, Fužinar – Granit 3:1 in Mežica – Fužinar 1:3. Ravenski so osvojili 1. mesto pred Tovilom Olimpijo iz Ljubljane, Mislinjčani so 6., Mežičani pa 8.

Dekleta Fužinarja so minulo prvenstvo v enotni republiški ligi sicer sklenile s porazom v Kamnici, kamor so odpotovale oslabiljene, brez treh igralke prve šesterke, toda z nastopi v drugem delu prvenstva smo lahko kljub temu zadovoljni. Še več, uspel jim je pravi podvig, potem ko so zmagovale kar pet kol zapored. Vse od 17. pa do 21. kola so Ravenske nizale zmage. Po uspešnih nastopih proti Mislinjčankam doma in Pionirju v Novem mestu so igralke Fužinarja premagale na Ravnah Rogozo s 3:1 in Krim s 3:2, v gosteh pa še Topolšico s 3:2. Prvo šesterko so sestavljale igralke: Pustoslemšek, Mačič, Bivšek, Videmšek, Hovnik in Ažnik. Nekaj tekem je odigrala tudi Alenka Bavče, ki pa se je nato poškodovala. Ravenske odbojkarice so tako v spomladanskem delu osvojile kar 14 točk (jeseni le 6) in tako z uspehom sklenile letošnje prvenstvo z osvojitvijo 9. mesta. Naslov prvakinj je pripadel igralkam Celja, Mislinjčanke so bile 4.

V II. republiški ligi – vzhod za ženske sta o prvem mestu odločili

dve koroški ekipi – Mežica in Partizan Prevalje. Čeprav sta imeli ob koncu prvenstva obe ekipi le po en poraz iz medsebojnih srečanj, je boljši količnik dobljenih in izgubljenih nizov odločil v prid odbojkaric Mežice. Od jeseni dalje bodo torej igralke Mežice nastopale v enotni slovenski ligi skupaj s Fužinarjem in Mislinjo.

Na pionirskem klubskem prvenstvu za severovzhodno Slovenijo v Braslovčah so bile najboljše mlade odbojkarice Partizana Prevalje pred Rogozo, Braslovčami in Pomurjem. Tako so se varovanke trenerja Janeza Dokla uvrstile v republiški finale. Tudi v tekmovalju ŠSD, ki je bilo aprila na Prevaljah, so zmagale igralke domače ekipe pred Šoštanjem in Kamnico.

ROKOMET

Tudi v prvih petih kolih spomladanskega dela prvenstva enotne republiške lige rokometarice Fužinarja niso uspeli zmagati, pa čeprav je njihova igra veliko boljša kot jeseni. Tako so Ravenske izgubile v gosteh proti Braniku z 28:19, Olimpiji s 24:22 in Krimu 24:19, na »domaćem« parketu v dvorani v Slovenj Gradcu pa sta jih premagali ekipi Itasa Kočevje s 34:24 in Burja iz Škofij z 29:24. Rokometarice Fužinarja so seveda zadnje na lestvici, še brez točk. Toda, ker iz lige ne bo izpadla nobena ekipa, je trener Zabukovec še dodatno številčno okrepljen fužinarjevo ekipo z mladimi igralkami, ki se v letošnjem prvenstvu kalijo za bodoče nastope. V prihodnjih treh kolih so Ravenske nastopile proti Novemu mestu in ptujski Dravi doma ter v Izoli proti Ferrotehni.

Fužinarjevi rokometarji, ki v tej sezoni igrajo v II. republiški ligi, so v drugi del prvenstva štartali šele sredi aprila. Prvo srečanje so izgubili, saj jih je v Celju premagala druga ekipa Aera z 32:23. Poraz ravske ekipe ni presenetljiv, čeprav je bil šele tretji v prvenstvu, saj so Celjani odločili, da z okrepljeno ekipo osvojijo 1. mesto v ligi. Poleg njih je med favorite šteti še rokometarice Velike Nedelje in Drave. V drugih dveh tekmah je bila Fužinarjeva ekipa uspešnejša, saj so varovanci trenerja Kotnika zmagali v Šoštanju s 24:23 in v Črenšovcih 17:16. V naslednjih kolih so fantje igrali v Veliki Nedelji ter na Ravnah proti Krogu in Dravi.

NOGOMET

S štartom nogometarjev Fužinarja v drugi del prvenstva druge mariborske podzveze seveda ne moremo biti zadovoljni. Jesenski prvaki so bili namreč poraženi že v uvodni tekmi v Dupleku z 2:1, nato pa so čez dva tedna znova ostali praznih rok v Malečniku, kjer jih je premagalo moštvo, ki je poleg Kungote Ravenčanom najresnejši tekmelec v boju za 1. mesto. Do konca prvenstva je sicer še daleč, toda ravenski

nogometarji bodo morali bolj zavzeto vaditi in igrati veliko bolje, če želijo napredovati v višji rang tekmovalja. No, tudi ljubitelji nogometa na Ravnah si želimo kvalitetnejših predstav, mar ne? Rezultati prvih štirih kol: Duplek – Fužinar 2:1, Fužinar – Mejnik 6:1, Malečnik – Fužinar 1:0 in Fužinar – Šentilj 2:1. Po 15. kolu je bila v vodstvu Kungota pred Fužinarjem in Malečnikom. V naslednjih kolih so Ravenčani igrali v Jarenini in v Jakubu ter doma z Radvanjem.

V kakovostnejši I. mariborski podzvezi je bila po 15. kolu v vodstvu Ojstrica iz Dravograda pred Miklavžem in Račami, Korotan je bil 5., Peca 7., Akumulator 8. in Radlje 9.

ALPSKO SMUČANJE

Smučarji so morali v letošnji zimski dobesedno iskati priložnosti, da izpeljejo kakšno tekmo. Ena takšnih je ponudila v začetku aprila, ko je zapadlo nekaj snega na Golteh. Izvedli so dva veleslaloma za najmlajše za prvenstvo vzhodne regije. Rezultati: prva tekma – cicibani 3. Stropnik Tilen, cicibanke 7. Mikeln Petra, ml. pionirke 3. Šteharnik Manca, 4. Čepelnik Tina in 10. Laznik Janja, ml. pionirji 1. Ošlak Ožbi, 4. Kovač Matevž. Druga tekma – cicibani 4. Stropnik, cicibanke 7. Mikeln, ml. pionirke 4. Čepelnik, 10. Laznik in ml. pionirji 1. Ošak, 4. Kovač.

NAMIZNI TENIS

Samo Bezjak, Emil Sirovina, Bogdan Tušek in Andrej Bač, igralci NTK Fužinar, so prepričljivo zma-

govali v jesenskem delu prvenstva I. B republiške lige. Zmagoviti pohod na 1. mesto, ki prinaša uvrstitev v višji rang tekmovalja, so varovanci trenerja Roberta Jamška nadaljevali tudi v drugem delu prvenstva. Že v uvodnih tekmah na Ravnah 21. aprila so igralci Fužinarja brez težav zabeležili zmago proti ljubljanskima kluboma: Kajuhu s 6:3 in Vesni Zalog z 8:1. V prvem srečanju so po dve zmagi za Fužinar priigrali Bezjak, Sirovina in Tušek, v drugi tekmi pa je edino točko izgubil le Bač.

KEGLJANJE

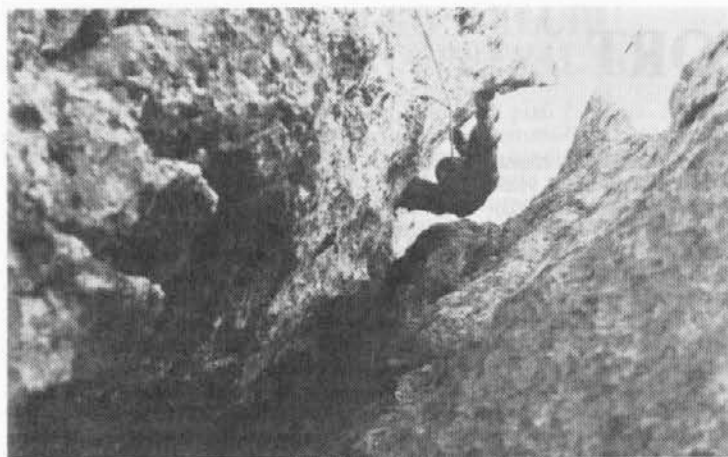
Na Ravnah in v Mariboru je bilo 14. in 15. aprila finale moških posamezno za prvenstvo Slovenije. Med 28 najboljših slovenskih kegljačev so se po prvem krogu tekmovalja, bilo je v Ljubljani in v Medvodah, uvrstili tudi člani Fužinarja Mlakar in Podojsteršek ter kot rezerva Belaj. Tekmovalci Fužinarja so v finalu dosegli naslednje rezultate: Podojsteršek 893 in 792, Belaj 885 in 826 ter Mlakar 876 in 823 podrtih kegljev, vsi trije pa so se uvrstili od 20. do 25. mesta.

V aprilu je potekalo spomladansko prvenstvo Železarne Ravne v kegljanju. Sodelovalo je 25 moških in ena ženska ekipa, posamezno pa je kegljalo 116 moških in 6 žensk. Rezultati: ekipno – moški: 1. Stroji II 1625 podrtih kegljev, 2. Pnevmatika 1612, 3. SGV II 1593, 4. Monter I, 1585, 5. Energetika I, 1582, itd. Ženske: 1. Kontrola kakovosti 1461 kegljev.

Moški, neregistrirani: 1. Prinčič Stanko 428, 2. Lesnik Miha 418, 3. Zamernik Borut 416, 4. do 5. Kordež Drago in Janežič Alojz, itd. Registrirani: 1. Paradiž Ferdo 440, 2. Borovnik Ivo 433, 3. Mlakar Ivo 432, 4. Vovk Danilo 431, 5. Belaj Silvo 431, itd. Med ženskami sta bili najboljši Nataša Vavče s 391 in Erika Lesnik s 409 podrtimi keglji.

21. aprila je bilo na Ravnah ob-

činsko prvenstvo v borbenih igrah. Med 14 ekipami so bili najboljši kegljači Pnevmatike pred SGV in Društvom upokoencev Ravne.

ATLETIKA

Na Dnevnikovem krosu v Domžalah 15. aprila je nastopilo okoli 650 udeležencev iz Slovenije, med njimi tudi nekaj atletov iz KAK Ravne. Najbolje sta tekla mlajša mladinka Štern in Brezovnik, ki sta osvojila v teku na 2000 m prvo in drugo mesto. Srebrno odličje si je pritekla tudi starejša pionirka Anita Mežnar, bronasto pa mlajša mladinka Šefer-

jeva. Med starejšimi pionirji je bil Ravenčan Rapac 4., med mlajšimi pionirkami pa Gostenčnikova 5.

V Radencih je bil letos 21. aprila že 10. jubilejni maraton treh src, v deževnem vremenu pa je nastopilo preko 2000 tekačev in tekačice. Malga maratona na 21 km se je udeležila tudi skupina sodelavcev iz naše železarne, njihove uvrstitve pa so bile zelo dobre. V kategoriji tekačev nad 50 let je bil Alojz Gologranc 8., med tekači od 40 - 50 let starosti pa Mirko Krančan 9. In še kategorija od 30 - 40 let, 18. mesto si je pritekel Drago Laznik, 20. pa Beno Jelen.

Ivo Mlakar

PO POTEH AVNOJ

Planinsko društvo Ravne organizira letos od 1. do 7. julija izlet Po poteh Avnoj. Izletniki se bodo povzpeli na Bobov Kuk v Durmitorju (2524 m) in na Maglič (2397 m).

Izlet bo potekal takole:

1. dan: Odhod avtobusa z Raven ob 2. uri zjutraj, nato skozi Maribor, Zagreb, Jajce do Sarajeva - krajši postanek, kosilo v lastni režiiji. Nadaljevanje poti mimo Ustiprace do Goražda. Večerja, prenočišče.

2. dan: Po zajtrku ogled Goražda in srečanje s tamkajšnjimi planinci. Dopoldne odhod v Zabljak, namestitve v hotelu, ogled okolice, večerja. Med potjo na mostu na Tari daljši postanek in kosilo iz nahrbtnika.

3. dan: Zgodaj zjutraj vzpon na najvišji vrh Durmitorja Bobov Kuk. Organizirani bodo tudi krajši izleti v pogorju Durmitorja in okolici Zabljaka. V Zabljaku je predviden polni penzion.

4. dan: Zjutraj odhod v Goražde, krajši postanek, kosilo, nato nada-

ljevanje poti do Tjentišta. Ogled muzeja, spomenika NOB in groba legendarnega heroja Save Kovačevića. Večerja, prenočišče.

5. dan: Vzpon na Maglič - 2387 m, vrnitev na Tjentište, prosto do večerje, nočitev.

6. dan: Dopoldne odhod proti Mostarju prek Gackega in Nevesinja. Prihod v Mostar v popoldanskih urah. Namestitve v hotelu, ogled znamenitosti mesta, večerja in nočitev.

7. dan: Zjutraj odhod proti Drvarju, kosilo, ogled muzeja in Titove pečine. Nadaljevanje poti skozi Bosanski Petrovac, Bihać, Karlovac, Zagreb in Maribor. Prihod na Ravne pozno zvečer. Če bi bilo slabo vreme, bo izlet skrajšan.

Cena izleta s prevozom in gostinskimi storitvami je 2.500,00 din, plačati je mogoče tudi v obrokih. Prijave zbirata in vabita vodja izleta Pavel Stropnik in Jerica Zdovc.

PRED NOVO TENIŠKO SEZONO

Teniški klub Ravne v letošnjem obdobju zaradi zelo ugodnih razmer za igranje tenisa na prostem skoraj ni prekinil z igranjem in treningi. V tem obdobju je asfaltna podlaga gotovo prednost. Prav zato smo že v februarju - na pustno soboto - organizirali pustni turnir za posameznike, na katerem je zmagal Pušnik Marjan iz Dravograd, ki je z 2:0 premagal Stefanoviča Mirana, tretji je bil Veršnik, ki je z enakim izidom premagal Laznika.

16. marca pa smo organizirali še

turnir dvojic, na katerem je zmagala dvojica Tasič M., Pustoslavšek A., ki je v finalu premagala dvojico Pušnik M., Laznik D. z 2:1. V tekmi za tretje mesto je dvojica Veršnik B., Lampreht R. premagala dvojico Dervodel B., Hadžiagić G. z enakim izidom.

Naslednje turnirje predvidevamo ob občinskem prazniku občine Ravne - za posameznike, dvojice, mešane pare - v mesecu maju. Poleg tega bomo v maju in juniju organizirali začetne in nadaljevalne tečaje tenisa za otroke in od-

rasle. Podroben raspored tečajev bomo objavili kasneje. Poleg tega je možna zelo ugodna nabava teniške opreme (loparki različnih znamk: head, maxima, K2...) prek teniškega kluba, ki lahko to opremo nabavi brez davkov. Vse ostale informacije je možno dobiti pri predsedniku TK Ravne tov. Tasiču.

Rezervacije igrišč potekajo enako kot v prejšnji sezoni: v pisarni DTK vsak dopoldan od 10. do 12. ure (razen v soboto), vsak popoldan ter v nedeljo od 9. - 20. ure pa na blagajni bazena DTK. Trenutna cena igralne ure je 20 din. Od 15. 4. pa je možno nabaviti sezonsko teniško karto, ki je okvirno omejena na 40 ur igranja. Trenutna cena sezonske karte je 560 din, kupiti pa jo je možno v pisarni DTK in v tajništvu PE Turizem in družbeni standard. Formiranje vseh cen je v kompetenci te PE.

Po dolgem času priprav je Teniški klub Ravne že proti koncu lanskega leta začel z izgradnjo treh novih peščenih teniških igrišč, katerih izgradnja poteka počasneje predvsem zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, pa tudi zaradi deževnega aprilskega vremena. Kljub temu vlagamo velike napore, da bi bila ta tri igrišča čimprej in v optimalni kvaliteti dokončana. To pomeni, da bo kvaliteta igrišč kljub pomanjkanju denarja najboljša. Vsaka druga varianta hitrejša gradnje na račun slabe kvalitete odpadde. Takšna je, kljub težkemu finančnemu stanju, odločitev vodstva TK Ravne in nekaterih soinvestitorjev. Upamo, da nam bo ob fizični pomoči ljubiteljev tenisa to najbolje uspelo.

Za TK Ravne
Matic Tasič

O SMOTRU ALPINIZMA

Klement Jug

Mnogo je alpinistov, ki ne vedo, čemu hodijo v hribe; zato iščejo na vseh straneh alpinizmu smotra... Eni iščejo v planinah lepote, drugi zdravja, tretji religioznosti itd... Po mojem mnenju je osnovni motiv, ki je gnal prve alpiniste in tudi vse večje poznejše alpiniste v gore, njihovo stremljenje po prvenstvu, volja do zmag nad čim večjimi ovirami in nevarnostmi... Eni imajo znanstvene interese, drugi estetske, tretji moralne itd. Velika večina turistov pa sploh ne hodi v hribe radi teh višjih razlogov, marveč bodisi radi zabave, športa, razvedrila, pustolovščin, bahanja idr... Naj smatra kdo trmo in stremljenje po zmagah, ki žene turiste proti oviram, za plemenito ali ne, eno je vendar gotovo, da ta posebna turistika vzgaja in krepi značaje. Res so bili veliki značaji in močni možje že pred alpinizmom; saj tudi ne trdim, da so taki ljudje produkt zgolj alpinizma. Alpinizem je prej izraz stremljenja krepkih mož po udeleževanju, torej efekt takih značajev. Alpinizem je preizkuševalnica volje, tovariške zvestobe; zaradi tega krepke značaje, ki ga goje, preizkusi, izšola, izpopolni... To spoznanje pa nam daje možnost, da sami damo turistiki smoter, tudi če ga sama po sebi nima. Brezciljno gojena turistika vzgaja le one značaje, ki imajo že v sebi dano etično podlago za to vzgojo. Smotno gojena turistika pa mora postati važen vzgojni faktor tudi za širše plasti, ki bi jih sicer moralni vpliv turistike ne zasegel. Turistika nam je v stanju dati delavce s trdno voljo za zmagovanje vseh ovir, tudi onih, ki so danes v lastnih nizkih nagonih, delavce s smislom za tovariško zvestobo, disciplinirane, ki bodo v kateremkoli poklicu stali na svojem mestu in koristili narodu in človeštvu. Ne ponižnih in cmeravih, marveč močnih ljudi nam je treba! - V tem vidim jaz višji, etični in glavni kulturni smoter turistike, ne pa bodisi v estetičnih bodisi v religioznih čustvih, ki naj bi jih zbujal strah pred planinskimi nevarnostmi... Moralnejša nego strah v planinah, ki je kar smešno neupravi-

čen (kdor se nevarnostim privadi, spozna, kako zelo majhne so v splošnem), je pogumna požrtvovalnost, srečno samozatajevanje in zapostavljanje samega sebe za tovariša... Prvi smoter, ki bi ga naj planinci dajali svojim opisom, vidim jaz v vzgoji mlajših planincev in v izpopolnjevanju turistov nasploh... To napredovanje naj se tiče njihovih sposobnosti..., etičnega in s tem kulturnega momenta v turistiki, torej krepitve značajev, kar prava turistika itak zahteva s pogumom, požrtvovalnostjo za tovariša, z zvestobo, z odpovedovanjem udobnostim in drugim užitekcom ter s samohotno disciplino, ki mora pri kulturnem človeku nadomestiti pokorščino. Nazorni opisi tozadevnih izkušenj in doživljanj naših planincev bi lahko bili velikega pomena tudi za naš narod; zgodovina nam kaže, da so bili narodi močni le tako dolgo, dokler so poznali požrtvovalnost; ko pa jih je tako zvana civilizacija pomehkužila in jih napravila odvisne od naslad in individualne sreče, so propadli. Taki opisi bi... poznim rodovom pomagali priti v zmožnostih in značaju še preko nas. - Zalostno, če nas potomci ne prekosijo! Naša in naših zanamcev naloga je, da se ne navdušujemo ob lastni preteklosti, marveč, da gledamo v bodočnost. (Klement Jug, Zbrani planinski spisi, 1936, str. 23-6) Friedrich Nietzsche je pozval človeštvo, naj preseže svojo človečnost. Klement Jug je kratko, toda dosledno živel filozofijo volje do moči in višje človečnosti. - Jugov nietzschejanski alpinistični etos je le ena izmed mnogih mogočih alpinističnih nravnstvenih koncepcij. Ob njej so obstajale in obstajajo tudi druge: rousseaujevski naturalistični, razsvetlenski ideal; religijsko motivirana doživljanja božjega stvarstva, vseomogočnosti, milosti; nacionalni, patriotski etos, ki vidi v planinskih dosežkih predvsem možnost uveljavljanja naroda; določeni vidiki »ekološke« angažiranosti itn.

(Iz knjige Morala in etika, Ljubljana, CZ 1986)

KADROVSKA GIBANJA od 21. 3. do 20. 4. 1990

Do 20. 4. 1990 se je število zaposlenih v primerjavi s preteklim mesecem zmanjšalo še za 31 delavcev in je tako bilo v železarni 5704 zaposlenih delavcev, od tega 175 v PE Armature Muta.

Delovno razmerje so sklenili

PE METALURGIJA

SKUPNE SLUŽBE – Skuk Marijan, varilec – iz JLA; Urnaut Gabrijele, dipl. inž. kemije – iz druge DO (oglas).

JEKLARNA – Petrovič Dušan, metal. delovodja – mirovanje pravic.

KOVAČNICA – Iskrač Branko, kovač – iz JLA.

PE JEKLOLIVARNA – Morn Alojz, NK delavec – iz JLA.

PE OBDELAVA

NAMENSKA PROIZVODNJA – Mori Rupert, NK delavec – iz JLA; Gostenčnik Stanislav, ključavničar – mirovanje pravic.

PE STROJI – Senica Jože, rezkalec, Tamše Janez, strugar, Erjavec Boštjan, mehanik obd. strojev – vsi iz JLA.

TEHNIŠKI SEKTOR

ETS – Hočevar Ivan, elektrotehnik-energetik – iz JLA.

ORGANIZACIJSKO-KADROVSKI SEKTOR – Navotnik Gabrijele, dipl. inž. metalurgije, Pečnik Simon, inž. metalurgije, Tušek Darja, dipl. ekonomist, Mori-Rudolf Bernarda, dipl. sociolog – vsi pripravniki iz šole.

Delovno razmerje je prenehalo

PE METALURGIJA

JEKLARNA – Kac Jožef, delovodja – dosežena pok. doba; Žvikart Jože, topilec – predčasna starostna upokojitev; Rajšp Adolf, žerjavovodja – invalidska upokojitev.

VALJARNA – Marin Mirko, delovodja – dosežena pok. doba; Zorman Ivan, brusilec – predčasna starostna upokojitev.

KOVAČNICA – Mager Franc, stiskalec – dosežena pok. doba; Suhovršnik Matevž, rezalec – predčasna starostna upokojitev; Todorovič Vinko, brusilec polizdelkov – samovoljno.

SKUPNE SLUŽBE – Rek Jožef, žagar, Pirtovšek Anton, samostojni tehnolog – dosežena pokojninska doba.

PE JEKLOLIVARNA – Johman Franc, vodja sklad. transp. skupine – predčasna starostna upokojitev; Hudobreznik Marija, čistilka – invalidska upokojitev; Haber Goran, Šipek Matej, kontrolorja, Rodošek Norbert, livar, Kogal Rozika, livar-jedrjar – vsi sporazumno.

PE OBDELAVA

SKUPNE SLUŽBE – Krivograd Marija, operaterka terminala – dosežena pok. doba; Mihelič Ivan, vodja vzdrževanja – invalidska upokojitev.

INDUSTRIJSKI NOŽI – Rataj Marija, fazna kontrolorka – predčasna starostna upokojitev; Jurc Avgust, skladiščnik – dosežena pok. doba.

PNEVMATIČNI STROJI – Go-

rinšek Valentin, strugar – invalidska upokojitev.

PE STROJI – Gregor Franc, pomožni delavec – dosežena pok. doba; Krivec Jože, rezkalec – predčasna starostna upokojitev; Podojsteršek Valentin, avtogeni rezalec – starostna upokojitev; Hrstnik Franc, strokovni delavec – invalidska upokojitev.

TEHNIŠKI SEKTOR

S G V – Čas Jožef, Vajksler Stanislav, ključavničarja, Celec Janez, varilec – dosežena pok. doba; Stanisavič Božena, čistilka – starostna upokojitev; Golob Franc, tehnolog – predčasna starostna upokojitev; Haber Jože, varilec, Mori Jakob, ključavničar – sporazumno.

TRANSPORT – Knez Jože, strojevodja – dosežena pok. doba.

KOMERCIALNI SEKTOR – Kogelnik Franc, delovodja, Paradiž Roman, prevzemnik – dosežena pok. doba; Čerenak Franc, skladiščni de-

lavec – invalidska upokojitev.

SEKTOR ZA ZAGOTAVLJANJE KAKOVOSTI – Kočnik Franc, ultrazvočni kontrolor – predčasna starostna upokojitev.

RAZVOJNE SLUŽBE – Cvitanich Drago, nadzornik – predčasna starostna upokojitev.

PE TURIZEM IN DRUŽB. STANDARD – Kamnik Albina, sobarica – invalidska upokojitev.

EKONOMSKO-FINANČNI SEKTOR – Žnidar Janez, ravnatelj delovne skupnosti – starostna upokojitev.

ORGANIZACIJSKO-KADROVSKI SEKTOR – Rožanc Filip, vodja službe za sistem OD – predčasna starostna upokojitev; Debelak Tanja, dipl. ekonomistka – pripravnica – sporazumno.

PE ARMATURE – Kosmač Matjaž, kontrolor – poklicna rehabilitacija.

OE Zaposlovanje

ZAHVALE

Ob izgubi dragega moža

ATTILIA ERMANA

se iskreno zahvaljujem vsem, ki so mi pomagali v najtežjih trenutkih, darovali vence in cvetje ter ga spremili na zadnji poti. Posebej se zahvaljujem Pihalnemu orkestru ravnenskih železarjev, govorniku in g. župniku za opravljeni obred.

Žalujoča žena Zofka

Ob boleči izgubi naše drage žene in mame

REZKE ZAKRAJŠAK

se iskreno zahvaljujem vsem, ki ste jo spremili na zadnji poti, darovali cvetje ter nama stali ob strani v najtežjih trenutkih in nama kakorkoli pomagali.

Mož Stanko in hčerka Irena

Vsem se enkrat izteče čas, ki ga preživiš na delovnem mestu s svojimi sodelavci in prijatelji. Tudi meni se je iztekel, odšel sem v pokoj! Vam, dragi sodelavci in prijatelji, pa se iskreno zahvaljujem za čudovito darilo in besede slovesa. Želim vam še veliko delovnih uspehov, zdravja in osebne sreče.

Franjo Golob

Sodelavcem Industrijskih nožev se iskreno zahvaljujem za lepo darilo ob odhodu v pokoj. Želim jim veliko uspeha in medsebojnega razumevanja.

Marija Rataj

Ob odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem sodelavcem Industrijskih nožev za lepo darilo, ki mi bo v trajen spomin.

Ivanka Pečnik

Fotografije za to številko so prispevali: Helena Merkač, Mojca Potočnik in OE Zaposlovanje, izdelava Mira Čepin.

Ob odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem sodelavcem PE Turizem in družbeni standard za lepo spominsko darilo ter izkazano pozornost in tople poslovilne besede. Vsem želim obilo sreče in delovnih uspehov.

Anica Mlakar

Ob odhodu v pokoj, se sodelavcem Industrijskih nožev iskreno zahvaljujem za prejeta darila in jim želim še mnogo delovnih uspehov.

Ciril Gorenšek

Ob odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem Kovarne za prejeta darila in poslovilne besede. Vsem želim obilo zdravlja in delovnih uspehov.

Alojz Gros

Ob odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem sodelavcem Strojev in delov ter tov. Alojzu Strmčniku za tople poslovilne besede in izkazano pozornost. Posebej se zahvaljujem vsem, ki so se udeležili poslovilnega večera in prispevali k dobremu razpoloženju.

Vsem želim v prihodnje še veliko sreče in delovnih uspehov.

Ivan Trup

Ob odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem montaže stiskalnic SID in ostalim prijateljem za lepa darila in prisrčne poslovilne besede v nadaljnje življenje.

Vsem želim veliko osebne sreče, zdravja in delovnih uspehov.

Jože Jernej

Vsem sodelavcem avtomatske kovačnice se ob odhodu v pokoj iskreno zahvaljujem za darilo in jim želim mnogo delovnih uspehov in osebne sreče.

Rudolf Šipek

UPOKOJENCI NA OBISKU. Železarna se ne daje na ogled le učencem, dijakom, študentom in strokovnim ekskurzija, ampak rade volje tudi upokojencem. Ti sicer niso najpogostejši obiskovalci, saj le kakšnih pet skupin pride vsako leto, a vendar nas njihovo zanimanje za nas razveseli. Kot vsem tudi njim pokažemo ves proces dela od taljenja do končnih izdelkov, naši vodiči – kakšnih 30 jih imamo za ekskurzije posebej usposobljenih – pa jim prijazno predstavijo naše delo. Ogled navadno traja dve uri, potem pa nas gostje zapustijo.

Od vseh nas je odvisno, da jim bodo ostali predvsem prijetni vtisi.

Helena Merkač

PROZA NAŠEGA DELAVCA

Rudi Mlinar

GOVOR

Lezel je po bregu in kljub mrazu mu je bilo pošteno vroče.

»Preklete strmine,« je zapihano zamrmral v brado. Že nekaj časa je opazoval hišo, a se mu je zdela vedno enako daleč. Pa saj se mu ni mudilo. Tisti mi ne bo ušel, je pomislil, potem pa se je zresnil. Ne bi bilo prav, če bi se iz tega norčeval. Pokimal je kot potrđitev tej svoji misli in se s podvojeno silo pogljal naprej.

Prišel je do sadovnjaka, ki je visel na robu strmega hriba, nekaj naprej je bilo malce ravnine; tam je stala hiša. Pes ga je zavohal. Zalajal je divje in suho. Lajež se je odbijal z drugega hriba, bilo je prav neprijetno. Nič se ni dalo pomagati.

V dolini se je oglašil zvon. Za hip je obstal. Ne zaradi zvonjenja. To ne. Pač pa je hotel vstopiti zbran in ne tako zapihan, kot je bil tisti trenutek. Dihal je počasi in temeljito, z vsemi pljuči. Pes je še kar lajal in se zaganjal proti njemu. Gledal je njegove bele zobe.

Vstopiti bom moral. Tega se je vedno bal. Samo to. Potem ko je vstopil, je bilo vse lažje.

Tudi tokrat je čutil, kako se ga loteva strah. Pred njim so bila velika vhodna vrata. Potrkal je. Nič. Hiša je molčala, pogreznjena v neko tiho žalost. Tudi če ne bi vedel, če bi tako slučajno prišel danes sem gor in tako stal pred temi vrati, bi jo začutil.

Je to žalost ali bolečina? je tipal z mislimi v vrata, ki pa mu niso odgovorila.

Prijel je za kljuko. Velika vrata so se odprla skoraj neslišno. Pred njim je zijala veža, temna in mirna.

Začutil je tisti značilni vonj. Po hrbtu so se mu začeli sprehajati mravljinčji, roke so postale potne. Nič se ni dalo narediti, vedno je bilo tako. Pa ne zaradi tega, zaradi česar je prišel. Ta občutek je bil v njem vedno, kadar se je srečal z vonjem dogorevajočih sveč. Vrat ni zaprl; po vedu je za njim planila svetloba in ga spremljala do drugih vrat.

Sel je vase po vdih. Prvič je bil prepozen in ni uspel potrkatati pravi čas. Šele v drugo se mu je posrečilo. Se mu je samo zdelo? Se je resnično v notranjosti nekaj premaknilo? Kljuka se je spustila, vrata so zaškripala in med njimi njen obraz. Zgubana koža na obrazu je bila ovita s temno ruto, le oči so se radovedno ustavile na njem. Gledala sta se.

»Iskreno sožalje!« reče in ji pomoli roko. Ona ne ve, kam z njo. Samo gleda ga še. Potem se spomni in mu odpre vrata na stežaj. Vstopi. Stoji v kuhinji. Z roko si podrgne ob hlače. Oči se mu počasi privajajo na mrak. Saj niti ni temno. Seveda, tako svetlo kot zunaj že ni.

Okna so zagrnjena z zavesami, zato je mrak. Z očmi ulovi edini sončni žarek, ki se je skozi razpoko med zaveso in oknom priplazil na pod kuhinje.

V kotu opazi razpelo, ob oknu je velika stenska ura z nihalom, pod njo je klop, sredi kuhinje miza in stoli, štedilnik, omari. Na drugi strani odprta vrata. Nejasni obrisi krste, migetajoče sveče. Spreddaj razpelo, posodice z blagoslovljeno vodo, vejica, nekaj rož.

Vstopi in molče obstane ob vznožju krste. V krsti pod temnim pregrinjalom truplo. Vidi jasne obrise glave in sklenjenih rok na prsih. Počasi se umirja; prvi trenutek je najhujše, sedaj je že dobro. Svetloba sveč utripuje mirno, enakomerno, nekaj senc naredi sobo še bolj tiho, samotno.

Ona stoji ob njem. Ustnice se ji premikajo. Obrne se in zapusti sobo. Ona tudi. Sede za mizo. Na njej je napol pojedeni hleb kruha, velik nož, krožnik suhega mesa.

»Jejte!« reče in mu potisne krožnik.

»Hvala«, odkima. Pa je lačen, samo ne zdi se mu primerno.

Izvlече blok in nalivnik. Ona ga pogleda.

»Nekaj podatkov bom rabil za govor.«

»Govor?« ponovi in sede na drugo stran mize.

»Da, zadolžen sem za govore v naši krajevni skupnosti.«

»Vem.«

Začuden je.

»Veste?« Nekaj mora reči.

»Da.«

Saj res, pomisli. Videl sem jo že na pogrebih. Oba, se spomni, tudi njega, njenega moža tam v sobi. Kakšen je že bil? pomisli. Ali ni imel vedno klobuka na glavi? Velik, suh... palica... ja, tudi palico je imel.

Starka molči. Pogleda jo, koliko let ima. So to na njenem obrazu leta ali pa je to pustilo življenje? Premlad je še, da bi vedel. Postane mu neprijetno.

Kje pa je sin?« se spomni.

»Sel je po venec.«

Zopet molk.

»Naj počakam na njega?«

Zapre blok. Ko jo pogleda, vidi, da je odkimala. Ne razume je.

»Jejte!« ponovi. Vstane in stopi k omari. Počasi mu prinese kozarec k mizi, potem odide.

Čaka jo. Dolgo. Minute leno lezejo čez njegove misli. Potem se le vrne z litrom sadjevca ali, kot mu tu pravijo, mošta.

Postavi liter pred njega. Skušja se nasmehnuti.

»Pijte... lanski je,« pove tiho in nadaljuje:

»Lani je bilo dovolj sadja, pa smo naprešali veliko mošta.«

Natoči si kozarec in pije. Prijetno hladna rezka pijača ga poživi.

»Te je še on pobiral,« pokaže v sobo. On samo pokima, kaj bi drugega. Zopet odpre blok.

»Vi bi radi podatke,« tiho reče in prisede bliže.

Še enkrat pokima.

»Samo nekaj podatkov, saj veste... kdaj se je rodil in podobno. Kako je živel, kaj je delal... saj veste, kako to gre.«

»Vem!« pokima.

Potem je nekaj časa tiho, nato reče:

»Koga pa to zanima?«

Začuden jo pogleda.

»Tak je običaj,« reče. Saj res, nikoli se ni vprašal, ali koga zanima; to ti podatki, suhoparno naštet: živel je, delal, se poročil... imel veliko otrok, rad je počel to in ono, zbolel je in umrl.

»Vem, saj vem, da je tak običaj,« pokima. V očeh pa se ji zasveti solza. »Zaradi vaših besed ne bo oživel, ne bo jih slišal.«

Pa čez čas: »Tedaj, ko je bil živ, mu ni nihče rekel...« potem se premisli.

»Ali pa zelo zelo malo ljudi, je reklo kakšno lepo besedo. Še besedo hvala je slišal zelo redko, pa še to le od mene. Vse življenje je trpel. Kot živina sva garala v teh bregovih.«

Kot da bi skozi kuhinjo stekel potok besed.

Njen raskavi glas je tiho in vztrajno lomil vanj. V grlu se mu je naredil grd cmok. Resnico govori, je grenko pomislil.

Ona pa je nadaljevala:

»Da, trpel je. Oba sva trpela. Vidite te roke, pa moj obraz si pogledajte in so včasih pravili, da sem bila lepa. Kaj mislite, koliko sem stara?« Zadnji stavek ga je presenetil. Že sam se je to vprašal, pa ni našel odgovora, zato samo molči.

»Molčite, vam bom pa jaz povedala.« Zavzdihne, kot da je to nekaj težkega: »Sestdeset let.«

On pokima, četudi ga je njen odgovor presenetil, vsaj deset let več bi rekel, pomisli, če bi moral odgovoriti.

»On jih je imel pet več. Drugi mesec bi imel rojstni dan,« se spomni.

»Pa tako lep človek je bil, ko sva se spoznala. Dober kot kruh.«

Utihne za hip.

»Jejte, vsaj malo odrežite!« potisne kruh predenj.

In vzame, ne more reči ne. Pa tudi lačen je. Sladek domač kruh, kar topi se mu v ustih. Ona ga gleda in se smehlja.

»A ne, da je dober? Takega v dolini ne pečete. Že res, da so tu strmine, a kruh je pa le dober.«

Prav ima, pomisli, in poseže tudi po mesu.

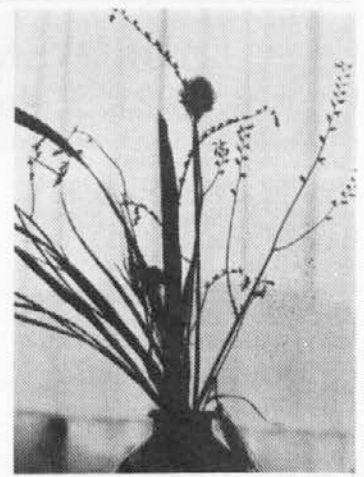
»Mojemu sinu ste podobni,« nenadoma reče in nadaljuje:

»Ne temu, ki je šel po venec, tistemu, ki se je ubil spodaj.«

Ce ste šli peš, ste videli križ. Voz ga je... prevrnil se je pod cesto.«

Tišina. Ona misli na sina, on se spomni, da je res videl križ spodaj pri gozdu. Oba sta tiho. Le ura glasno joka v njune spomine. Tega ni vedel, zapiše si.

»Pa dvakrat je gorelo,« obuja spomine ona. Roke položi predse kot otrok, ki se zatopi v sanje. »En-

krat hlev, drugič hiša. Pa smo vse postavili na novo. Mlada sva bila, pa ni bilo težko.«

Sončni žarek se umika skozi okno. Kazalec na uri je oblezel svoj krog in začenja novega.

»Pa pel je rad. Imel je tako lep glas,« nenadoma reče in ga pogleda.

»Pel,« bolj zase ponovi za njo. Tudi to zapiše.

»Da!« pokima, »samo, za pesem je bilo pri nas bolj malo časa. Vedno le delo in delo. Ti prekleti bregovi. Vse življenje.«

Umolkne in pogleda v sobo:

»Ampak saj jih je imel rad... te bregove,« poudari. »Ne bi jih menjal za nič na svetu.«

Zapre blok. V njem je le nekaj stavkov. Ne ve, ali je dovolj, sluti pa, da je to mogoče tisto, kar je treba povedati ljudem.

Vstane. Ona tudi.

»Poslovil se bom, še dolga pot nazaj me čaka.«

Ona pokima. Pospravi kozarec, kruh potisne zopet na sredino mize. Poda ji roko. Tokrat jo sprejme.

»Smo kaj dolžni?«

»Ne, kje pa. Jaz sem vam dolžan za tako dobro malico.«

»Je že dobro, je že dobro,« dvakrat ponovi.

»Pa na svidenje.«

Stopi k vratom. Še pogled v sobo. Sveče še vedno gore. Ona med vrati stopa k njemu, majhna, zgrbljena, suha.

Odhaja.

Pes zopet laja. Nad dolino je meglica, svet tu pa je odet v pravljicne podobeinja. Drevesa se leskečejo v soncu, pod nogami mu šumi zmrznjena trava.

Hiti navzdol v dolino, v življenje. Jutri pa... ja, jutri bo imel govor.

Izdaja delavski svet Železarne Ravne kot mesečnik v nakladi 6800 izvodov. Ureja uredniški odbor: Milan Božinovski, Alojz Janežič, Silvo Jaš, Marjan Kolar, Brane Žerdoner. Uredništvo: glavni in odgovorni urednik Marjan Kolar, novinarki Helena Merkač in Mojca Potočnik, tajnica Jelka Jamšek. Tel.: 21-131 int. 6304 in 6753

Tisk: Grafika Prevalje

Glasilno je po 7. točki 1. odst. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72), in mnenju sekretariata za informacije SRS št. 421-1/72 prosto plačila prometnega davka.